

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

**Islam i immigració:
el cas de les dones musulmanes del
barri de Rocafonda a Mataró**

Rosa Martínez Cuadros

NIA: 120826

Directora: Rosa Cerarols Ramírez

Any acadèmic: 2012/2013

Facultat d'Humanitats

Índex

1.Introducció.....	p.4
2.La religió i la identitat musulmana	
2.1.L'islam, més que una religió.....	p.7
2.2.Les diferents consideracions sobre l'Islam: l'Alcorà, la Sunna i la <i>Sharia</i>	p.9
2.3.Immigració, integració i identitat.....	p.11
3.L'islam i les dones musulmanes.....	p.17
3.1.El matrimoni i la poligàmia.....	p.18
3.2.El vel islàmic.....	p.20
3.3.La violència de gènere.....	p.22
3.4. La religió en el discurs feminista islàmic.....	p.23
4.Les dones immigrades a Catalunya: diversitat de perfils i existència d'estereotips.....	p.25
5.Estudi de cas: les dones musulmanes entrevistades dins de l'espai de <i>Totes Plegades</i> a Mataró.	
5.1. Descripció de l'espai de recerca.....	p.34
5.2. Metodologia.....	p.37
5.3.Taula d'entrevistes.....	p.39
5.4. Anàlisi de les entrevistes.....	p.40
5.4.1.La diversitat de perfils de les dones entrevistades.....	p.40
5.4.2. L'adequació davant de les diferències culturals i religioses.....	p.40
5.4.3. La importància de l'Islam com a element cultural i col·lectiu.....	p.42
5.4.4. La identificació amb la comunitat musulmana.....	p.44
6. Conclusions..	p.47
7. Bibliografia.....	p.51

8. Annex.....	p.50
8.1. Diari de Recerca.....	p.54
8.2. Entrevistes a dones musulmanes	
8.2.1. Entrevista Soukaima.....	p.57
8.2.2. Entrevista Naima.....	p.60
8.2.3. Entrevista Fàtima.....	p.64
8.2.4. Entrevista Hadifa	p.67
8.2.5. Entrevista Fatumata.....	p.71
8.2.6. Entrevista Adja.....	p.75
8.2.7. Entrevista Ftom.....	p.79
8.2.8. Entrevista Halima.....	p.88
8.2.9. Entrevista Lazeza.....	p.93
8.2.10. Entrevista Amina.....	p.96
8.2.11. Entrevista Naima.....	p.100
8.2.12. Entrevista Radia.....	p.101
8.2.13. Entrevista Fàtima.....	p.106
8.3. Entrevista a la professora Dolors Bramon.....	p.114

1.Introducció

La presència actual de l'Islam a Catalunya és una realitat innegable, així com ho és l'existència de població estrangera musulmana, que fa del nostre país un territori cada vegada més multicultural. De fet, en els últims anys, l'establiment definitiu de famílies musulmanes, que ha substituït a l'arribada intermitent preferentment masculina per a treballar, ha donat lloc a uns canvis en la societat catalana. Uns canvis que principalment són causats per l'augment de la visibilitat d'una comunitat que es distingeix per seguir una religió diferent a la professada tradicionalment a Espanya i a Catalunya. Malgrat el passat islàmic a la Península Ibèrica, l'Islam és una religió que es concep en termes d'alteritat, desconeguda per a molts i sobretot, identificada moltes vegades de manera negativa i estereotipada. Així, tal i com afirma Gema Martín Muñoz, els prejudicis envers l'Islam han donat lloc a efectes negatius per a la població nouvinguda com ara “promoción de sentimientos xenófobos entra la sociedad de origen; radicalización y alejamiento del inmigrante en la sociedad de acogida; y ocultación, falta de atención o desconfianza hacia las importantes transformaciones en curso en la vivencia islámica de los inmigrantes” (Martín Muñoz, 2003:13).

En relació a aquests efectes negatius, com a estudiant d'Humanitats i com a observadora de la població catalana en algunes ciutats clau d'immigració com Badalona, Santa Coloma de Gramanet i Mataró, considero que un altre efecte negatiu que es produeix en relació a la immigració musulmana és la percepció dels musulmans com una comunitat tancada sense voluntat de integrar-se a la nostra societat. Una idea negativa que encara s'emfatitza més en el cas de les dones musulmanes, ja que es considera que la seva vinculació amb religió islàmica és la causant de la seva opressió i aïllament social. És a dir, dins del estereotips que existeixen envers la comunitat musulmana les dones són les que es veuen més afectades per les idees simplificadores i estereotipades com les que les defineixen com a inferiors i discriminades pels preceptes religiosos apuntant el vel islàmic com a evidència de la seva supressió. Una altra idea és la que considera que les dones musulmanes són un col·lectiu que prioritza el seguiment de la religió i la cura dels fills i no es preocupen per integrar-se a la societat d'acollida.

En aquest treball pretenc demostrar que aquestes percepcions estereotipades ometen altres realitats com la dimensió identificativa de la religió i la necessitat de les comunitats immigrades de reivindicar-la. Això significa que no només es pot entendre la integració de les dones musulmanes des de la observació única de la seva vinculació

amb l' Islam, sinó que és una qüestió que requereix fer una anàlisi més àmplia entorn dos elements en relació: religió i identitat. Per tant, la hipòtesis d'aquest treball és la següent:

Les dones musulmanes immigrades a Catalunya mantenen la seva religió i cultura islàmiques perquè senten la necessitat de reivindicar la seva identitat i no perquè no vulguin integrar-se a la nostra societat. És a dir, no són una comunitat tancada sinó que protagonitzen un tipus d'integració en que incorporen elements de la seva cultura i religió, per tal de reforçar l'Islam davant d'una majoria no musulmana.

Per tal de poder arribar refutar o validar aquesta hipòtesis amb arguments documentats i evitant caure en un discurs eurocentrista, el treball consta de dues parts que es complementen. La primera consisteix en una recerca teòrica estructurada en tres apartats dedicats a l'estudi de la vinculació entre la religió islàmica i la identitat musulmana, les veritables relacions entre les dones i l'Islam i de dades sobre les dones immigrades a Catalunya. Així, en aquesta primer bloc es pretén donar una visió documentada sobre les relacions del Islam amb la comunitat musulmana, posant especialment èmfasi en les dones, ja que són el col·lectiu que presenten una vinculació amb l'Islam més significativa, per les raons ja comentades anteriorment. També inclou un apartat en que s'explica el paper de les dones en els moviments migratoris, l'existència de diferents perfils i la presència d'estereotips sobre els diferents col·lectius de dones immigrades en les societats d'acollida.

A més, tota aquesta informació emmarca un estudi més analític que es presenta en la segona part, que consisteix en la realització i posterior anàlisi d'un seguit d'entrevistes realitzades a dones musulmanes immigrades a Catalunya. Concretament, les entrevistes s'han realitzat al Centre Cívic de Mataró, dins del marc d'activitats d'un projecte d'acollida mataroní de dones musulmanes anomenat *Totes Plegades*, amb el qual vaig contactar a partir del coneixement d'una de les noies que formen l'equip. Aquesta segona part pretén donar una visió més propera i profunda sobre la integració de les dones musulmanes immigrades partint dels seus propis testimonis. Aquest estudi de cas és una part essencial del treball, ja que pretén superar les dificultats que suposa l'estudi d'una cultura i una religió que no és la pròpia. A més, la utilització d'entrevistes com a font primordial d'informació per aquest treball permet donar veu a un grup de

dones que són les protagonistes de l'objecte de l'estudi en qüestió. Per tal de poder completar el bloc analític, també he realitzat una entrevista a la Professora Dolors Bramon, especialista en estudis àrabs i islàmics.

Seguint aquesta estructura, pretenc explicar quina és la situació real de les dones musulmanes immigrades a Catalunya en relació a la seva identitat, integració i religió. Les idees estereotipades citades anteriorment, degudes principalment pel desconeixement sobre aquest temes entorn les dones musulmanes no només poden donar lloc a postures xenòfobes injustificades, sinó que també poden afectar a la seva integració reproduint situacions d'inferioritat. És a dir, poden afectar a la convivència entre la població nouvinguda i la d'acollida. Per tant, entendre la situació de les dones musulmanes immigrades i les relacions entre identitat i religió pot servir d'utilitat per saber potenciar la diversitat cultural que els moviments migratoris aporten. Així, escollint un tema d'actualitat pretenc que les pàgines que segueixen tinguin una utilitat més enllà del propi coneixement i que serveixi al lector per entendre les relacions entre religió i identitat en les dones musulmanes. A més a més, amb aquest treball també vull destacar la importància de projectes d'acollida com *Totes Plegades*, que treballen per aconseguir la convivència entre dones autòctones i dones nouvingudes i aposten per una societat multicultural, basada en riquesa cultural i no en percepcions negatives.

Així, fent un estudi sobre la vinculació entre religió i identitat musulmana, les veritables relacions entre islam i dones, i sobre les dones immigrades i la seva integració pretenc respondre a les següents preguntes:

-Quina significació té l'Islam per la comunitat musulmana i concretament per les dones?

-Quina vinculació té l'Islam amb les dones musulmanes?

-Per què és important per les dones musulmanes mantenir les seves pràctiques islàmiques?.

-El fet que les dones musulmanes segueixin les seves pràctiques significa que no es volen integrar?

2.La religió i la identitat musulmana

2.1.L'islam, més que una religió

Avui en dia encara ens referim a moltes regions del món amb el denominatiu de països islàmics. El fet que la identificació d'aquests països estigui relacionada amb una religió en concret deixa en evidència la força que l'Islam té en aquests territoris. A més a més, l'absència d'un denominatiu semblant d'altres territoris amb una altra religió, com ara països cristians, també demostra com el paper del Islam en aquests països té un clar caràcter diferenciat, ja que pren una dimensió superior a la religiosa. Això es deu a que l'Islam, malgrat pot ser molt divers sociològicament, "és doctrinalment uniforme" (Epalza, 1994: 26). És a dir, la religió islàmica presenta una certa unitat i unes pautes comunes per la vida dels musulmans que "donen una certa uniformitat a les diverses comunitats i civilitzacions regides per l'Islam" (Epalza,1994 :26). Per tant, la vida dels musulmans està regida per unes normes que emanen de la religió i que fan que l'Islam acabi sent el que més defineix aquests territoris i el que fa que es coneguin sobre un mateix denominatiu.

A més a més, aquesta certa uniformitat dels països islàmics es relaciona amb el missatge originari de l'Alcorà que consisteix en la crida a la unitat dels creients, és a dir, a pertànyer a una mateixa comunitat musulmana "umma" (Epalza, 1994: 59). Segons Kidway, *umma* significa "vivir la vida conforme a idénticas normas de generosidad, humildad, paciencia y misericordia que el Profeta" (Kidway,1999:37). Per tant, malgrat les divisions que després es van desenvolupar, tots els musulmans estan englobats en aquest concepte de comunitat. Això fa que en molts moments clau de la seva vida, els fidels acompanyen el sentiment de pertinença amb una comunitat única i reconeixen que les divisions que s'han anat produint en el món islàmic són una fitna o caos social. És a dir, reconeixen les diferències entre els diferents musulmans com una "constatació queixosa", ja que trenca amb el sentit unitari del missatge originari i "tot el discurs religiós de l'Alcorà i de la doctrina de Mahoma i dels musulmans va cap a la unitat i cap a l'unitarisme: unitat de Déu, unitat del text revelat a l'Alcorà, unitat singular del missatge de Mahoma contra tots els seus enemics, rivals i antecessors" (Epalza, 1994: 59).

Tanmateix, segons Santoni després de la primera divisió dels musulmans entre xiïtes i sunnites el concepte de *umma* es va redefinir i va passar de ser considerada una comunitat político-religiosa a una unió estrictament religiosa. Així, tots els musulmans

podien pertànyer a una mateixa *umma* encara que visquin en diferents estats. Per tant, això ha fet que en molts casos, malgrat les diversitats internes, els musulmans han sentit que pertanyen a la nació d'Alà, a la *umma*. De fet, Santoni afirma que “no deja de ser curioso que la palabra que significa comunidad (*umma*) en árabe signifique a la vez nación” (Santoni, 2001:26). És a dir, mentre que els habitants dels països en que imperen les idees d'Estat-Nació defensen la vinculació estreta entre identitat nacional i territori, els musulmans s'identifiquen amb aquesta *umma* o comunitat musulmana, independentment del territori en que hi visquin.

Malgrat aquesta redefinició religiosa del concepte d'*umma*, a la pràctica cal tenir en compte que “en el islam no hay Iglesia, ni sacerdotes, ni jerarquia a la manera cristiana, sólo existe una comunidad que tiende a confundirse con el concepto de Estado” (Kidway,1999: 26). Així, la importància d'una comunitat religiosa també prové de la confusió que s'ha produït històricament entre *umma*, causada per l'ús que s'ha fet de la religió en molts territoris. De fet, actualment tots els països que formen la Lliga d'Estats Àrab menys Líbia i Síria; Algèria, Bahrain, Comores, Djibouti, Egipte, Iraq, Jordània, Kuwait, Líban, Mauritània, Marroc, Oman, Palestina, Qatar, Aràbia Saudí, Somàlia, Sudan, Tunísia, Unió d'Emirats Àrabs, Iemen, declaren constitucionalment l'Islam com la religió de l'estat. Tot i que es poden complementar amb altres codis, en aquests països les principals fonts de legislació són l'Alcorà, la Sharía i la Sunna. Per tant, en aquests territoris hi ha una estricta relació entre religió i estat que fa que en molts casos es produeixi una confusió entre “el Islam como creencia, como opción personal, y el Islam como ley, como religión del Estado” (Mernissi, 2002: 31). L'Islam en aquests països no només és el seguiment d'una fe, sinó una manera de viure, de concebre el temps i fins i tot les lleis. Per tant, això evidencia que a part de significar professar una religió “ser musulman es un estado civil, una constitución, un pasaporte, un código de familia y un código preciso de libertades públicas” (Mernissi, 2002: 31). És a dir, tal i com afirma Fatima Mernissi, quan es parla de musulmans no es defineix l'Islam com a creença religiosa sinó també a una manera de viure pròpia d'un Estat teocràtic.

A més a més, com passa en totes les religions, la seva doctrina té una incidència clara en la vida social dels musulmans. De fet, es pot dir que la teologia musulmana distingeix entre els dos tipus de preceptes islàmics: “els preceptes culturals de l'adoració (*idabat*) i els preceptes pràctics o socials (*muamalat*)”(Epalza,1994:26). Així, mentre que hi ha uns preceptes que es centren concretament en el culte a Déu, altres es

refereixen al comportament de la persona en la societat. Aquesta afirmació, per tant, demostra que els preceptes de la religió no només tenen una incidència en la vida religiosa sinó en la vida quotidiana de tot musulmà i musulmana, fins al punt que aquesta divisió a la pràctica no és tan clara, ja que molts preceptes culturals acaben formant part del seu dia a dia. En el capítol titulat “La vida quotidiana” de la Dolors Bramon del llibre *Obertura a l’Islam* també s’explica com des del naixement fins la mort la vida dels musulmans està marcada per la doctrina islàmica. Tanmateix, cal apuntar que la presència de preceptes que incideixin en la vida quotidiana no és una característica única de la religió islàmica, però cal tenir-la en compte a l’hora d’analitzar com incideix en els moviments migratoris de la comunitat musulmana on no només es pot produir un xoc religiós sinó també un xoc cultural i social.

Precisament aquest xoc cultural i social es produeix perquè l’Islam és més que una religió, és una manera de concebre la vida, el temps i, fins i tot, les lleis. El fet que els musulmans s’identifiquin amb l’Islam no només significa que segueixin una fe sinó que també defensin i comparteixin una forma de vida. Malgrat les divisions internes que s’han produït, les seves idees parteixen d’un mateix missatge originari. Així, sense ser un bloc homogeni l’Islam és quelcom amb que es pot identificar una persona vivint al Marroc, a Egipte o al Pakistan. Per tant, l’Islam té una significació no únicament religiosa sinó també sociocultural i política, i evidència d’això és que l’Islam no només es pot definir en tant que religió sinó també com un “conjunt de pobles, països i estats musulmans, tant des del punt de vista sociocultural i polític com religiós” (Enciclopèdia Catalana).

2.2. Les diferents consideracions sobre l’Islam: l’Alcorà, la Sunna i la *Sharia*

El primer fonament bàsic de l’Islam és l’Alcorà, que per als musulmans és el llibre Sagrat que inclou la Paraula de Déu inspirada per ell i dictada per l’Arcàngel Gabriel a Mahoma. Aquesta Paraula va ser predicada pel profeta Mahoma i després recollida en l’Alcorà convertint-lo en el text canònic de la religió. Tot i que l’àrab en que es va escriure el text era molt antic, l’Islam considera que és aquesta la llengua sagrada i que no podria ser traduït. Tanmateix, amb el temps s’ha anat editant en altres llengües, amb les conseqüents dificultats de traducció i interpretació de certs conceptes. Pel que fa al contingut, inclou la seva doctrina religiosa i el conjunt de normes que regulen la vida dels fidels. Això ha fet que per “los primeros musulmanes consideraron

que dicho texto constituía la principal fuente de derecho”(Bramon, 2009: 24); és a dir, que per a molts musulmans l’Alcorà hagi constituït la única font de dret de les seves actuacions.

Les normes definides en aquest llibre sagrat es refereixen a aspectes tant de la vida en comunitat dels musulmans com de la seva vida privada, com ara el matrimoni, el luxe, l’alimentació i la mort. Per tant, és un llibre present en molts moments de la vida dels habitants dels països islàmics, no només com a element religiós sinó també com a element cultural. Així, per exemple, la seva recitació és habitual a les mesquites i a tot tipus de cerimònies. A més a més, “aquesta recitació té actualment tota mena de suports sonors (discs, vídeos, cassetts compactes, etc) per la qual cosa acompanya més que mai la vida corrent dels musulmans, des dels altaveus de les mesquites dels barris o des de les emissores de ràdio, que dediquen temps, més o menys llarg, a la recitació de l’Alcorà” (Epalza, 1994: 24). Per tant, això fa que la recitació doni lloc a un paisatge sonor característic d’aquests països en els que es fan cinc crides a la pregària diàries per part de l’ulema.

Tanmateix, malgrat el seu paper primordial, l’Alcorà ràpidament va resultar insuficient per tractar alguns aspectes de la vida dels musulmans i va ser complementat pel que avui es considera el segon fonament de l’islam: la Sunna. És a dir, tal i com afirma Dolors Bramon el 35% del contingut de l’Alcorà “hace referencia a normas de conducta, pero muy pronto éstas no fueron suficientes para poder regular todas las cuestiones que se planteaban en una comunidad cada vez más numerosa y multiétnica” (Bramon, 2009: 25). Com a resultat, es va elaborar la sunna que en un seguit de narracions que recullen dites, sentències o expressions que es coneixen amb el nom de *hadith*, les quals s’atribueixen al profeta davant de situacions i dubtes de la vida quotidiana. A més, aquesta existència d’aquests *hadith* ja va suposar la primera gran divisió de la comunitat musulmana; entre sunnites, que segueixen els costums dictats en els hadith i els xiiites que no es consideren obligats per allò indicat per la sunna.

Segons Bramon “ninguna de las dos obras constituyen un código coherente y completo, y además, algunos de sus pasajes se contradicen entre sí” (Bramon, 2009: 25). A més a més, apunta la diferència important entre l’Alcorà i la Sunna respecte la seva autoria que es pot relacionar amb la seva suposada autenticitat. Mentre que l’Alcorà és la paraula inspirada per Déu, la Sunna és producte dels humans. Tanmateix, ambdós han estat qüestionats per diferents grups de pensament musulmà. Pel que fa a l’Alcorà, mentre que uns consideren que hauria de ser l’únic text de referència i

inqüestionable pels fidels, altres reclamen una lectura històrica, sociològica i antropològica del contingut ja que consideren que no pot ser aliè de les circumstàncies històriques i sociopolítiques del moment (Bramon, 2009:32). Pel que fa la sunna, també ha estat qüestionada per la seva dubtosa autenticitat i pel fet que el seguiment del seu contingut podria suposar la relegació a un segon pla del considerat Llibre Sagrat.

Finalment, un altre element que cal destacar i que també ha causat controvèrsia dins la comunitat musulmana és la *Sharia*. La Dolors Bramon ho defineix com “la ley considerada canónica del islam, es decir, la que resulta de unificar la normativa contenida en el Corán y en la sunna, juntamente con la jurisprudencia elaborada por los ulemas” (Bramon, 2009: 37). Mentre que alguns musulmans han considerat la *sharia* com l’única llei vàlida i l’han defensat per sobre de les normes dictades per l’Alcorà, altres han criticat el seu origen humà i han defensat la paraula de Déu. A més a més, l’aplicació de la *sharia* ha donat lloc a molts debats en el món musulmà sobretot després del colonialisme quan alguns països islàmics van substituir les lleis islàmiques per codis occidentals. Davant d’això alguns van defensar la necessitat de tornar a les lleis islàmiques mentre que també s’ha iniciat el debat davant la necessitat de reformar la *sharia* perquè s’adaptés millor a les necessitats contemporànies.

Precisament aquesta divisió d’opinions sobre els considerats fonaments de la religió, a saber, l’Alcorà i la Sunna, i també sobre la *Sharia* demostren una altra característica que cal tenir en compte a l’hora d’analitzar aspectes relacionats amb l’Islam; que la religió musulmana no és homogènia. Per a molts l’Islam es defineix com una religió plural ja que hi ha maneres molt diferents d’entendre la religió fins al punt que molts estudiosos apunten la necessitat de que “el mundo islámico no puede considerarse monolítico en ningún sentido” (Gordon, 2004: 99).

2.3. Immigració, integració i identitat musulmana

Segons Jordi Moreres i Stefano Allevi, la presència de l’Islam a Europa ha estat definida en clau d’enemistat per la opinió europea fins al punt en que s’ha considerat “el enemigo público de Occidente” (Moreres,2002:85). És a dir, tot i ser la segona religió del continent europeu s’ha definit com quelcom negatiu per la població europea. (Moreres, 2002, 85). I és que, segons ambdós, en els últims anys l’arribada principalment de treballadors immigrants, estudiants i empresaris a Europa i a Espanya concretament ha donat lloc a una la creació d’un col·lectiu heterogeni que no ha estat

rebuda positivament per part de la població d'acollida. Així, si la importància que ha tingut els últims anys la immigració i la globalització ha donat lloc a la presència en un mateix estat de persones que viuen una cultura diferent a la majoria, és a dir, al fenomen del multiculturalisme, en el cas del col·lectiu musulmà aquest fenomen es veu emfatitzat pel fet d'estar identificada per la religió islàmica, generalment vista de manera negativa. A més, la presència de musulmans a Europa ha donat lloc a que molts experts parlin ja de l'existència d'un "Islam Europeu" o "Euro-Islam" (AlSaayad i Castells, 2003:13).

Stefano Allevi i Moreres no són els únics experts que parlen d'una imatge negativa a Europa i a Espanya d'aquest col·lectiu immigrant que s'identifica amb l'Islam. Motilla també afirma que s'han anat desenvolupant una sèrie d'estereotips sobre la comunitat musulmana i que promouen una idea negativa de la voluntat dels musulmans de mantenir la seva identitat i exercir la llibertat religiosa. A més, afirma que "la argumentación de aquellos que nos advierten de los peligros de la marea musulmana se define por el uso de tópicos, de estereotipos- el condicionamiento de la religión en todo el ser y actuar del individuo musulmán, la imagen negativa del Islam, intolerante, fanático e irreal- que reducen y simplifican una realidad compleja y plural" (Motilla, 2004:17). És a dir, que aquests estereotips es basen en una idea reduccionista i estereotipada de l'Islam. La magrebí Djaouda Mouhaldi també afirma que s'ha generalitzat el discurs que considera la comunitat musulmana com un col·lectiu "no asimilable, resistente a la una disolución en la cultura de la sociedad de acogida"(Mouhaldi, 2000: 292), és a dir, que no s'integra a causa de les diferències culturals i religioses que existeixen amb la comunitat d'acollida.

A més a més, afirma que el discurs contrari a la comunitat musulmana no és nou sinó que històricament té els seus antecedents en la societat cristiana que va difondre el discurs cristià basat en que la seva religió era la única i vertadera. Ja al principi del segle XIX i sobretot durant la colonització es va difondre el discurs etnocèntric que ha considerat la superioritat de la civilització occidental per sobre de la àrabo-musulmana (Mouhaldi, 2000: 294). Martín Corrales també destaca com els diferents processos històrics han influït en la construcció de la concepció que tenen els espanyols dels musulmans. Entre els segles XVI i XX, la imatge dels musulmans va anar canviant en funció de dos variables: les relacions hispano-musulmanes amb moments pacífics i bèl·lics i l'aparició de nous valors en la societat espanyola. És a dir, mentre que en períodes tirànics la percepció dels musulmans era negativa, durant els períodes més

liberals la importància de valors com la tolerància i la solidaritat van suavitzar aquesta imatge pejorativa. Per tant, això fa que al llarg de la història “aunque en líneas generales la imagen fue permanentemente negativa, no siempre tuvo la misma intensidad” (Martín Corrales, 2002: 23).

A més, segons Martín Corrales la construcció d'aquesta percepció també va ser resultat de la ideologia occidental condicionada pel determinisme geogràfic i pel darwinisme social que va fer augmentar la idea de l'altre com a negativa. Va ser sobretot després de les independències de les antigues colònies que es va accentuar la idea d'un Occident capitalista davant els pobles no desenvolupats (Martín Corrales, 2002: 25). Per tant, la imatge negativa del musulmà també cal entendre-la com a resultat del discurs occidental fomentat per l'axioma: Occident- Orient. És a dir, pel discurs que identifica Occident amb el desenvolupament i amb la superioritat en oposició al subdesenvolupament i a la inferioritat que representa Orient. Un discurs, que tal i com afirma Saïd, està basat en les relacions de poder del primer sobre el segon (Saïd, 2008 : 21). Per tant, la imatge d'Orient forma part de la construcció de la idea d'Occident i l'imaginari entorn l'orientalisme és resultat de “un estilo occidental que pretende dominar, reestructurar y tener autoridad sobre Oriente”(Saïd, 2008: 21). Per tant, parteix del discurs propi de la idea d'alteritat, és a dir, de l'estudi del altre a partir de la superioritat occidental.

A més a més, els episodis terroristes internacionals, tant el del 11-S a Estats Units com el 11-M a Madrid també han confirmat la imatge negativa del Islam en la societat Espanyola (Motilla,2004:18 i Moreras,2002: 87). Concretament segons unes enquestes realitzades el 2004, després del atemptats de Madrid, la religió musulmana és la que va tenir pitjor imatge entre els espanyols, un 57% dels enquestes van qualificar als que processen aquesta religió com a violents.

Així, sobretot des dels atemptats la idea d'amenaça ha tingut una incidència en els discursos d'alguns estats, ja que “it is evident that states rely on the discourse of secularization as a form of governmentality designed on unite a society politically by demonstrating an existential threat in the form of an internal, or an external enemy” (Kaya, 2009: 202). És a dir, en la defensa de la secularització de la immigració, es demostra l'existència d'aquesta idea d'amenaça. Els immigrants a vegades es perceben com els enemics de la cultura nacional, i això fa que des dels països d'acollida s'entengui que la integració dels nousvinguts consisteix en la adopció de valors nacionals i europeus. Sobretot, segons Kaya, és l'augment d'immigració il·legal el que alimenta la

percepció de la necessitat “to protect the nacional, social, ethnic and racial body against ‘being polluted’ and ‘contaminated’ by ethno-culturally and religiously different migrants” (Kaya, 2009: 202).

Per tant la defensa de les polítiques d’assimilació en els estats europeus és relacionada amb la idea de la integració basada en el discurs de superioritat occidental i la de concebre l’Islam com una amenaça a la cultura nacional. Aquesta política d’assimilació consisteix en la absorció de les minories en la cultura majoritària, defensant que aquesta assimilació garanteix la igualtat de tots els ciutadans davant la llei. (Motilla, 2004:16). Tanmateix, els precedents històrics d’aquesta política ha demostrat que els intents d’assimilació han estat contraproductius i les cultures minoritàries reafirmen la seva identitat davant dels intents d’assimilació; “la experiencia històrica enseña que la reacción de las minorías frente a la presión asimiladora es afirmarse en su identidad cultural, o lo que es mas grave, suele generar posturas radicales y fanaticas de abierta confrontación” (Motilla, 2004:16). Un exemple clau d’aquesta experiència històrica va ser la colonització francesa i britànica a Àfrica que, lluny de causar la disminució de la religió islàmica, la va enfortir (Naïr, 2010:114) A més, el primer argument contra aquesta assimilació ha estat la defensa de la llibertat i la igualtat com a valors de les democràcies pluralistes.

Per tant, cal tenir en compte que les comunitats immigrades senten la necessitat de mantenir la seva identitat i reafirmar-la, sobretot en front els intents d’homogeneïtzació cultural d’occident. I a més a més, el fet que la comunitat musulmana immigrada mantingui la seva religió i cultura no és un atac per la cultura del país d’acollida sinó que pot respondre a altres factors com “unemployment, poverty, exclusión, institucional racism, discrimination and Islamophobia” (Kaya, 2009: 203). Davant d’aquest tipus de factors els musulmans busquen refugi en les seves comunitats. Així un aspecte important de la seva integració és la seva “reification of cultura and religión seems to be a practic tactic to be employed by migrants and their children in order to create a save haven in diaspora”(Kaya, 2009: 205). El reconeixement d’aquesta reivindicació identificativa per part de les comunitats immigrades fa necessari parlar de l’absència d’una única manera d’integrar-se. L’assimilació cultural no és la única manera d’integrar-se en una societat. A més a més, també cal tenir present que “Islam does not actually pose a threat against Western values; its main concern is actually to incorporate itself into the mainstream”(Kaya, 2009: 207). És a dir, que el manteniment de la religió per part de la comunitat musulmana no s’ha de percebre com una amenaça

cultural per part d'Occident, sinó com un aspecte important que forma part de la seva integració i que volen incorporar en la seva nova vida en el país d'acollida.

De fet aquesta manera d'entendre la integració també afavoriria la resolució d'un problema preocupant actualment a tota Europa, ja citat anteriorment: la Islamofobia. Segons Grosfoguel, és un fenomen resultat d'analitzar l'Islam i els musulmans des de la perspectiva de la superioritat etnocèntrica. I especialment causat per la idea que “islam y democracia o islam y derechos humanos son considerados por el sentido común hegemónico eurocéntrico un oxímoron” (Grosfoguel,2012:57) . És a dir, causat per la consideració etnocèntrica que l'Islam i democràcia són incompatibles. Així, segons Martín Muñoz en els últims anys per part dels organismes internacionals hi ha hagut una preocupació especial entorn els comportaments d'intolerància i discriminació cap als musulmans. Per tant, organismes com el Consell de Europa i l'Observatori Europeu del Racisme i la Xenofobia han redactat diversos informes que alerten sobre “el riesgo de que arraigue un nuevo fenómeno racista que perturbe las relaciones sociales y desafíe la protección de los derechos humanos”(Martín Muñoz, 2012:36).

Concretament en el cas espanyol, en el marc de convivència constitucional es reconeix el dret dels musulmans a professar la seva religió i “difundirla en libertad, y no se sientan simplemente tolerados como religion extranjera” (Motilla, 2004: 21). Després de l'Acord de Cooperació, firmat en 1992 entre la Comissió Islàmica d'Espanya i l'Estat Español la religió ha passat a tenir un reconeixement dins de l'Europa Occidental, i ha permès el tractament de temes com la condició legal de les mesquites, el control de producció alimentària *halal* o la reserva d'espais en els cementiris municipals (Moreras, 2012:87). Tanmateix, sembla ser que la seva aplicació ha estat bastant precària i a la pràctica existeixen diverses manifestacions de rebuig social davant aquesta cultura i religió: com la de obrir una mesquita o de portar el mocador(Motilla, 2004: 21).

Així tenint en compte tots aquestes idees, Motilla afirma que “garantizar la libertad religiosa de los musulmanes y respetar su identidad cultural, son además de exigencias del sistema democrático-pluralista, la mejor manera de favorecer la integración social” (Motilla, 2004: 21). És a dir, entenent la religió com a marcador identitari i cultural i no com una amenaça, la imatge de la religió musulmana pot ser positiva i en favor de la integració. Les diferències culturals i religioses no han de ser vistes negativament com una amenaça per a la comunitat d'acollida sinó com uns elements que formen part de la integració, que a més a més, fonamenta la idea de multiculturalisme i diversitat. La mateixa idea és defensada per Sami Naïr qui considera

que les democràcies pluralistes han de garantir també el pluralisme confessional, garantint la llibertat de consciència i de creences de qualsevol ciutadà (Nair: 2010: 147). Ell afirma la impossibilitat de ignorar que l'islam s'ha convertit en la segona religió a Europa després del Cristianisme, i que és responsabilitat política fer front a aquesta realitat per afavorir la seva integració ja que “si los inmigrantes musulmanes se sienten abandonados, despreciados por su fe, se encerrarán en sí mismos y haran de su religión un refugio identitario contra la hostilidad de la sociedad de acogida” (Nair: 2010: 147).

Ricard Zapata, en el seu recent llibre *Una ética política mínima de la immigració a Catalunya: cohesió, autogovern, llengua i frontera*, explica la necessitat de relacionar la política d'identitat catalana amb la política d'immigració. Concretament parla de la necessitat de crear una ética política mínima de la immigració entesa com un “procés d'identificació d'uns requisits mínims per poder mantenir, i consolidar, el projecte de construcció de la nació dins d'un context dinàmic de la integració”(Zapata, 2012:12). Segons ell, aquesta política mínima ha de combinar els valors d'unió i els valors de diferència respectant totes les persones que viuen a Catalunya, de diferents procedències, llengües i religions. Per tant, apunta la necessitat de tenir en compte que la immigració ha sigut un element clau en la construcció econòmica, social, política i cultural de Catalunya. Així una de les premisses polítiques que cal tenir en compte és que “la immigració és un pilar del creixement demogràfic català” (Zapata, 2012:16).

Malgrat que d'aquest apartat podem concloure que hi ha hagut una percepció negativa generalitzada dels musulmans a Europa i concretament a Espanya cal apuntar, tal i com ho fa Martín Corrales que cal ser prudents a l' hora de parlar de racisme (Martín Corrales, 2002: 25). És a dir, que de la mateixa manera que cal evitar la generalització quan es parla de les persones que formen la societat islàmica tampoc s'ha de traslladar aquesta generalització a la hora de jutjar els espanyols. Tot i que la imatge negativa ha estat la dominant també hi ha sectors que han defensat la fraternitat amb els habitants de la societat nord africana. La professora Dolors Bramon va afirmar la mateixa idea en la entrevista contestant a la pregunta sobre la percepció que els catalans tenim dels musulmans. Ella va apuntar que mentre que hi ha persones que poden tenir una idea negativa i pensar que són dolents altres s'interessen per l'Islam, posant com exemple el seu propi cas com a experta en l'Islam i el fet que “jo dono moltes conferències, s'emplena l'aula i me les demanen” (vg. Annex: 121).

3.L'islam i les dones musulmanes

Segons Juan José Tamayo, al pròleg del llibre de la Dolors Bramon, “Las religiones no suelen llevarse bien con las mujeres. Éstas han sido- y siguen siendo- las grandes olvidadas y marginadas de las diferentes instituciones religiosas” (Bramon, 2009: 11). Aquesta posició de les religions envers les dones, segons ell, es deu a la organització jeràrquico-patriarcal majoritària de les institucions religioses. Aquest tipus d'organització ha exclòs a les dones dels camps religiosos, és a dir, de l'elaboració doctrinal i de l'organització de l'espai sagrat. Això ha donat lloc a la elaboració d'un discurs androcèntric legitimat suposadament per les figures divines fundadores i les diverses escriptures sagrades. A més a més, segons Tamayo, les religions s'han mostrat indiferents als avenços de les societats, als nous papers emancipadors de les dones i als moviments feministes, al·legant que han de seguir sent fidels a la tradició. Tanmateix, ell apunta que paradoxalment, són les dones les que han tingut un paper protagonista com a fidels i creients, els principals pilars de les religions, les més fidels i les que han transmès l'exemple als fills i filles. A més a més, son elles les que “se toman en serio el mensaje originario y viven la experienciza religiosa de manera más auténtica” (Bramon, 2009: 12).

Concretament en el cas de la religió islàmica, entre totes les religions monoteistes, ell afirma que “más cuestionada por su carácter patriarcal y androcéntrico, muy presente, según sus críticos, en los textos sagrados, la antropología, la teología, la legislación, la organización, la vida social y la vida política”(Bramon, 2009: 12). És a dir, s'està començant a analitzar si el caràcter androcèntric, causant de les desigualtats socials i de gènere, amb el que s'identifica la religió islàmica és originari de les fonts religioses o bé resultat de les interpretacions posteriors. De fet, aquesta és la tesis del llibre de la Dolors Bramon, titulat *Ser mujer y musulmana* en el que analitza quines són les desigualtats que venen originades pels textos sagrats i quines les que són adherències d'altres tradicions o interpretacions. A més a més, en els últims anys s'està produint l'extensió d'un moviment de feminisme islàmic, tant en països de majoria musulmana com en països occidentals on hi ha nombroses comunitats musulmanes, en els que es comença a defensar la possibilitat de que les dones puguin aconseguir la seva llibertat i emancipació formant part de la comunitat musulmana. És a dir, una emancipació que no hagi de passar per la secularització o per la imposició de patrons occidentals, sinó que es produeixi des de dins de les comunitats musulmanes.

Segons Dolors Bramon, a l'Alcorà hi ha molts fragments que demostren “la voluntat de anunciar que el mensaje del islam va dirigido a hombres y a mujeres” (Bramon, 2009: 41.) Per tant, afirma la igualtat absoluta entre els fidels com a receptors del missatge posant exemple d'aleyas en les que el Profeta es va dirigir tant als musulmans com a les musulmanes. Tanmateix, les desigualtats en les relacions entre homes i dones es van produir en les interpretacions posteriors del Text Sagrat i en la redacció de la Sunna. Un exemple de la diferència en que es produeix les desigualtats de gènere entre l'Alcorà i la Sunna és en el tema de la creació de la dona. En les aleyas sobre la creació que es troben al Alcorà, segons Bramon, es fa referència a éssers humans i no hi ha una diferenciació clara en la creació d'ambos sexes. En canvi, en la Sunna es va incorporar la explicació de la creació de la primera dona a partir de la costella del primer home definida al Gènesis cristià. Aquestes diferències, apart de demostrar la igualtat religiosa original de l'Islam, també expliquen que molts grups feministes volen demostrar la falsedat dels *hadith* i demanen una relectura de l'Alcorà, per tal defensar la igualtat. Així, entre tots els aspectes de la vida d'una dona que s'analitzen per tal de saber si la religió és l'origen de la seva discriminació o no, els més coneguts i debatuts tant en estudis sobre la situació de la dona en el seus països d'origen com sobre la seva integració en un altre país, són els següents; el paper de la dona en el matrimoni, el vel islàmic i la violència física.

3.1. El matrimoni i la poligàmia

Un primer aspecte controvertit entorn les desigualtats socials respecte les dones és el matrimoni, el qual no té cap sentit religiós atorgat per l'Alcorà sinó que “els juristes l'han assimilat tradicionalment a un contracte civil de compravenda en el qual la dona rep una dot i el dret d'esser atesa en les seves necessitats materials” (Bramon,2001:119). Per tant ha estat amb la tradició islàmica amb la que el matrimoni s'ha anat configurant com un contracte civil. Un contracte que marca desigualtats de gènere, ja que el paper de l'home i la dona és diferent des del principi; la dona rep elements materials a canvi de que el marit faci ús d'ella com esposa. A més, no només no és garantit pel propi Llibre Sagrat sinó que s'ha anat produint una distància entre les normes legals i les pràctiques reals que han emfatitzat les desigualtats entre marits i esposes. Un exemple d'aquesta distància és el fet que encara que teòricament les dones poden escollir els seus marits, la tradició ha afirmat la necessitat que elles dones callin i

acceptin les decisions dels seus pares, de manera que a la pràctica les dones en molts casos no podien escollir els seus marits. Un altre exemple és el fet que en la formalització del contracte les dones també tenen teòricament la possibilitat de demanar clàusules especials, com ara la exigència que el matrimoni sigui monògam. Tanmateix, Bramon reconeix que “seria bueno que las mujeres hiciesen uso de esa posibilidad, recogida en la mayoría de los códigos de familia, pero no es la tendencia mayoritaria” (Bramon, 2009: 88). És a dir, les dones a la pràctica tampoc fan ús d’aquesta possibilitat per reclamar drets. Les desigualtats es mantenen una vegada contret el matrimoni, ja que la dona passa a dependre jurídicament del marit, qui obté la tutela que fins llavors tenia normalment el seu pare. Els fills també són responsabilitat total del pare en el cas que es produeixi una separació del matrimoni, tot i que en alguns països sembla que aquest aspecte s’està començant a canviar.

Relacionat amb el matrimoni, també es produeix una altra desigualtat social important entre dones i homes que es la poligàmia. És a dir, la possibilitat que els homes, i no les dones, tinguin més d’una esposa. Apart de ser una costum preislàmica, sembla ser que en l’Alcorà tot i que afirma la possibilitat de tenir més d’una dona, recomana només tenir-ne una per així poder garantir igualtat de tracte. De fet, sembla ser que la única justificació originària a que remetien molts musulmans és al record de que el Profeta va tenir nou dones. A més, amb el temps, la tradició ha trobat altres arguments no religiosos per defensar aquesta pràctica. En primer lloc, la poligàmia ha sigut defensada inclús per dones com quelcom superior en comparació als casos d’adulteri i de infidelitats, ja que amb la poligàmia tant les dones com els fills tenen més drets que no pas si fossin abandonats pel desig del pare de marxar amb una altra dona. Altres arguments també senyalen la poligàmia com una solució al major nombre de dones i de homes si la preferència de ser una esposa en un matrimoni poligàmic que no pas restar soltera. Tanmateix, hi ha països islàmics, com Tunísia, que han apostat per l’abolició de la pràctica destacant la possibilitat que les dones exigeixin la monogàmia com a clàusula del contracte matrimonial. A més, Bramon defensa que, tot i que és una pràctica molt associada a aquesta religió, en realitat la majoria de musulmans no en fan ús, “encara que només sigui per les conseqüències econòmiques que comporta el manteniment d’una família poligàmica” (Bramon, 2011: 126)

La magrebí Mouhaldi també afirma que la poligàmia és una pràctica permesa per l’Alcorà però no obligada. A més, apunta que hi ha una diversitat en la manera en que aquesta pràctica incideix en cada país i àmbit social. També afirma que és una

pràctica que s'està reduint amb el pas del temps ja que “considerando la situación econòmica actual y el cambio de mentalidad de las nuevas generaciones, pocos hombres hoy la desean y, además, el acceso de las mujeres al mercado laboral y la educación disminuye su tolerancia ante tales pretensiones”(Mouhali, 2000: 297).

Així, podem veure que tant la idea general del matrimoni com a contracte desigual com les pràctiques derivades d'aquest, com ara la poligàmia, no provenen directament del islam, sinó de les interpretacions que s'han anat fent i la manera en que s'ha anat educant i constituint en la societat.

3.2. El vel islàmic

El vel islàmic és un altre dels temes controvertits entorn la dona musulmana. Tot i que les qüestions de la indumentària solen afectar tant a homes com a dones, és la qüestió del vel la que ha obert un debat sobretot en el món occidental per la seva identificació amb la submissió de la dona. És a dir, moltes vegades s'ha criticat el vel islàmic com una senyal de l'inferioritat de les dones marcada per la pròpia religió. Tanmateix, la Dolors Bramon tal i com fa amb els altre temes relatius a les dones musulmanes, després de consultar el Text Sagrat conclou que en l'alcorà no hi ha cap *aleyá* que indiqui la obligació de portar vel islàmic. En l'Alcorà hi ha diverses recomanacions a les dones d'amagar el seu sexe i que no exhibeixin els seus adornos per tal de no ser molestades per homes que no són els seus marits, pares, germans o fills. A més a més, la professora Bramon explica que el terme *hijab* que s'ha utilitzat per anomenar el vel islàmic, segons s'utilitza a l'Alcorà, es tradueix com a “cortina”, una cortina que separava en època del profeta les diferents habitacions on estaven les dones de les habitacions on estaven els convidats. Per tant, aquesta *hijab* era un element físic que separaria l'espai de les dones del dels homes de manera que l'origen del vel coma vestit femení no està en l'Alcorà sinó en la tradició posterior, tal i com s'afirma seguidament:

“el velo no está destinado a cubrir parcial o completamente el cuerpo femenino, no es mencionado en el Corán como prenda de vestir y aún menos que sea exclusivo de la mujer. Sin embargo, el Islam lo ha valorado positivamente como instrumento para el mantenimiento de la moral y las buenas costumbres sociales de la sociedades nacidas bajo su seno” (Katjia, 2008: 39)

A més a més, un altre argument que evidencia la manca d'una doctrina estricta provinent de la religió és la diversitat de tipus de vestimenta de les dones. Tot i que en els debats recents es parla de prohibició o no del vel islàmic utilitzant el terme de manera general, existeixen diferents tipus de vestits: hi ha uns que cobreixen tot el cos menys la cara i les mans que s'anomena chador, però que a la vegada té variants en funció de la tela utilitzada i els seus complements (*jilbab*, *khimar*, *gelabah* o *milayah*, *hayek*). Depenent dels colors i dels països també hi ha altres variants com el *melfah* a Àfrica, *çarsaf* a Turquia, *purdah* a la Índia, i el *sari* en Pakistan. Aquests exemples només són una mostra de la diversitat de vestimenta femenina, que a la vegada demostra la absència de una indicació obligada i estricta de la indumentària islàmica.

El mateix passa amb les raons que justifiquen aquesta indumentària ja que existeixen diferents explicacions. Segons un estudi fet per l'antropòloga Nadia Khouridager les respostes que va rebre a la justificació de portar el vel per part de les dones libaneses va ser de: la consideració del vel islàmic com quelcom que els permet tenir llibertat de moviment, com un element de seducció i d'estilització del cos, com una senyal de la seva virginitat que els permet tenir marit més fàcilment i finalment, com un símbol de fe. A més a més, la Dolors Bramon afirma que la utilització del vel després de la caiguda del comunisme també es va justificar per tal de reivindicar la religió i cultura islàmica davant dels intents d'imposició de models occidentals (Bramon 2009: 124). Això ha fet que en poblacions on s'havia reduït el nombre de dones portant el vel augmenti en els últims anys. A més, aquest argument també explicaria que en els moviments migratoris moltes dones considerin important seguir portant el vel islàmic com a reivindicació religiosa i cultural.

La Wassyla Tamzali en el llibre titulat *El burka como excusa crítica* l'ús de qualsevol tipus de vel identificant-lo com "un símbol polític de dominación y no de carácter religioso" (Tamzali, 2010: 201). També cita la filòsofa Michele le Doueff qui critica la diferencia entre el fet que les dones van tapades per mantenir la seva identitat mentre que els seus marits, germans i fills vesteixen igual que la resta d'homes occidentals, és a dir, amb chandals, samarretes i texans. Un fet que per ella és una "demostración mas que no es la identidad lo que subyace en la vestimenta, sino el control de los hombres sobre las mujeres"(Tamzali, 2010: 104). Tanmateix, també apunta que la polèmica que va sorgir en Espanya sobre la prohibició del burka ha estat un debat purament polític en el que "algunas posturas políticas rezuman más islamfobia

que auténtica preocupación por la libertad de elección de las musulmanas residentes en España” (Tamzali, 2010: 107).

3.3. La violència de gènere

La possibilitat o no de pegar a les dones segons la religió islàmica també ha estat un tema molt controvertit, especialment per la existència d’una aleya de l’Alcorà en la qual s’afirma que les dones poden ser amonestades i pegades. El sentit real d’aquesta aleya ha estat objecte de molts estudis i debats, ja que es pot interpretar de diverses maneres. Fins i tot, la reacció de les dones i de sectors feministes davant d’aquesta aleya ha estat molt variada. Per una banda, aquestes paraules han esdevingut la raó de crítiques directes de sectors feministes a la religió. És el cas de un curtmetratge titulat *Submission* dirigit per l’holandès Theo Van Ghog, a partir del guió escrit per la somalí Ayaan Hirsi Ali. Aquest film es caracteritza per fer una denúncia de l’opressió de les dones fent una crítica directa al Islam. En ell apareixen cinc dones, sent només una d’elles, Amina, la que dona veu a les demés dirigint-se a Alá, explicant-li les seves experiències i afirmant que el seguiment de les seves paraules han estat el que ha sentenciat a totes a episodis violents.

Per tant, Ayaan Hirsi Ali amb la redacció del guió volia denunciar que la fe en la religió islàmica és la causa que els ha portat a viure a aquestes dones situacions violentes. Per altra banda, també s’ha demanat una lectura feminista d’aquesta *aley*a buscant una interpretació més coherent a la visió general corànica de les parelles (Bramon, 2009). A més, s’ha intentat analitzar el significat del verb àrab *daraba* que és traduït amb l’imperatiu *pegueu-les*. Tanmateix, la interpretació que fa Dolors Bramon és segons ella plausible; “la práctica del maltrato era tan común en la época del nacimiento del islam, que los hombres la consideraban un derecho” (Bramon, 2009: 47). És a dir, interpreta el missatge entenent-lo dins d’un moment històric en que la violència era considerada una pràctica legítima. A més a més, Bramon insisteix en la unicitat d’aquesta aleya i la compara amb altres aleyes en que s’afirma la necessitat de que existeixi una relació bona i harmoniosa entre esposos.

Pérez Beltrán també posa èmfasis en la intenció de l’Alcorà de parlar d’una relació harmoniosa entre les dones i els marits. Tanmateix, a partir de l’anàlisi de la mateixa aleya sobre la possibilitat de pegar a les esposes si aquestes no obeeixen al marit conclou que tot i que l’Islam recomana una relació pacífica i harmoniosa entre ambdós sexes, ho fa des de la idea de estructura jeràrquica i no igualitària. És a dir, que

l'acte violent prové de l'estructura jeràrquica defensada per l'Alcorà que “se encuentra regulada por medio de la obediencia: obediencia de la mujer al marido y obediencia de ambos a Dios” (Pérez Beltran, 1998:297). Així, destaca el fet que l'Alcorà proposa l'obediència com a única via pacífica per evitar la violència. Per tant, malgrat el reconeixement de poder provocar una acte violent i de l'existència d'una estructura complementària i no igualitària entre sexes, Pérez Beltran destaca el caràcter pacífic de l'Alcorà. A partir del seu anàlisi, conclou que el llibre sagrat dels musulmans “promociona la convivència pacífica entre ambos sexes” (Pérez Beltran, 1998:332) i que tot i que no iguala el status entre homes i dones demostra la seva pretensió de reduir les distàncies.

A més a més, cal tenir en compte que la violència de gènere tant si fos justificada per l'Alcorà com si no, no és quelcom exclusiu d'aquesta comunitat ni d'aquesta cultura. De fet, és una qüestió definida com un pandèmia mundial (Nash, 2012: 326), ja que afecta als drets humans de moltes dones de tot el món i que provenen de les creences masclistes que no reconeixen a les dones com a subjectes que poden decidir sobre el seu cos i que tenen uns drets bàsics. Per tant, és una qüestió que fa necessari a nivell mundial i sense fer incidència a cap religió en concret “transformar las creencias colectivas que inducen a prácticas sociales justificativas que normalizan o banalizan el ejercicio de los maltratos y de la violencia machista contra las mujeres”(Nash, 2012: 329)

3.4.La religió dins del discurs feminista islàmic

Diverses dones musulmanes han protagonitzat veus dissidents en contra de la seva situació, però no hi ha hagut un discurs homogeni. Mentre que algunes dones com Ayaan Hirsi Ali, escrivint el guió del cortometratge *Submission* anteriorment comentat, va fer una crítica directa a l'Islam, altres veus musulmanes han defensat una emancipació de les dones anant en contra de la tradició posterior i no en contra de la religió. Aquest és el cas de la pel·lícula titulada “La fuente de las mujeres”, dirigida per Radhu Mihailenau, però que dóna veu a un grup de dones que prenen el protagonisme en la història. Encara que són musulmanes, no fan una crítica directa al Islam si no al ús que s'ha fet de l'Islam en les interpretacions posteriors. Això és evident en el moment de la pel·lícula en que l' Imam decideix reunir-se amb les dones revolucionàries per a convèncer-les de posar fi a la vaga que estaven fent les dones, negant-se a ser elles les

úniques que havien de anar a buscar aigua a la font. La protagonista li diu al Imam que l'Islam consisteix en regles de vida comú, d'amor, de respecte i de espiritualitat i que "todo lo demás no es más que interpretación, desviación de las santas escrituras por intereses personales"(Mihailenau: 2011). A més, li llegeix una sura de l'Alcorà en que s'afirma que les dones són germanes dels homes. Aquesta escena demostra que la lluita de les dones en que es basa la pel·lícula no és contra l'Islam sinó des de les idees del Islam i contra el que la tradició ha interpretat de les seves paraules i ha establert en les costums.

Per tant, mentre que Ayaan Hirsi Ali nega la possibilitat de que les dones aconseguixin llibertats i una situació d'igualtat des de l'islam, utilitzant sures de l'Alcorà per criticar la situació de submissió i violència en les dones musulmanes, la pel·lícula no fa cap crítica de la religió. Contràriament al primer cas, a la pel·lícula és seleccionen altres sures que defensen la igualtat. Això demostra que hi ha diferents discursos per a demanar la millora de la situació de les dones, i que, per tant, la secularització no és la única via defensada per les dones¹.

¹ Aquesta conclusió prové d'un treball anteriorment realitzat com a part de l'assignatura *Estudis de Gènere* titulat "Voces femeninas en el mundo islámico", que va consistir en una comparació de quatre formats diferents en que veus femenines defensaven l'emancipació de les dones. Després de comparar les veus femenines d'una pel·lícula, un còmic, un curtmetratge i una novel·la vaig concloure que no hi ha un únic discurs feminista en relació a la religió islàmica, sinó que la religió pot prendre diversos papers en aquest discurs.

4. Les dones immigrades a Catalunya: diversitat de perfils i existència d'estereotips

La població estrangera a Catalunya, segons el padró de 2012 representa el 15,7% de la població total catalana, una xifra que segons l'*Idescat* suposa un augment respecte l'any anterior. En aquesta població immigrant a Catalunya hi ha representades fins a 160 nacionalitats, sent la comunitat marroquina, la romanesa, la equatoriana i la boliviana les que tenen una presència més important. Aquesta dada no només demostra la diversitat que suposa aquesta existència de població estrangera sinó que a més, cada nacionalitat representa diferents perfils i patrons d'immigració, sobretot en relació a les qüestions de gènere. Així, per exemple, tal i com podem veure a la primera taula (Taula 3.1), en la que s'indica la població de nacionalitat estrangera segons continent de procedència a Catalunya del 2011 al 2012, la població procedent de l'Àfrica del Nord i del Magrib, representa un 21,3% dels estrangers i es caracteritza per una asimetria entre el nombre d'homes i de dones, amb un índex de masculinitat del 134%, és a dir, de 134 homes per cada 100 dones. En canvi, la població procedent tant d'Amèrica Central com del Sud es caracteritza per tenir un nombre de dones superior al d'homes amb un índex de masculinitat de 64 i 81 respectivament. Per tant, la població procedent d'Amèrica en general es caracteritza i destaca per correspondre a una estructura més feminitzada. Aquesta diferència ja es un indicatiu de les diferents realitats que poden donar a lloc als moviments migratoris en funció dels llocs d'origen.

Taula 4.1. Població de nacionalitat estrangera segons continent de procedència.

	2012			% Increment 2011-2012	Índex de masculinitat	% Estrangers 2012	Edat mitjana
	Homes	Dones	Total				
Europa	188.255	178.938	367.193	2,1	105	30,9	35,4
Unió Europea (27)	163.044	146.662	309.706	1,7	111	26,1	
Europa Central i Oriental	22.736	29.688	52.424	4,7	77	4,4	
Resta d'Europa	2.475	2.588	5.063	0,8	96	0,4	
Àfrica	195.931	126.742	322.673	1,0	155	27,2	27,7
Àfrica del Nord i Magrib	144.486	107.842	252.328	1,0	134	21,3	
Àfrica subsahariana	49.782	17.704	67.486	1,1	281	5,7	
Àfrica Central i Meridional	1.663	1.196	2.859	2,2	139	0,2	
Amèrica	155.131	198.199	353.330	-5,0	78	29,8	32,6
Amèrica del Nord	3.424	3.561	6.985	4,6	96	0,6	
Amèrica Central	25.119	39.066	64.185	6,9	64	5,4	
Amèrica del Sud	126.588	155.572	282.160	-7,5	81	23,8	
Àsia	90.951	51.928	142.879	6,4	175	12,0	29,9
Orient Mitjà	2.386	1.547	3.933	9,6	154	0,3	
Àsia Central i Oriental	82.494	42.298	124.792	6,3	195	10,5	
Sud-est asiàtic	5.190	6.889	12.079	7,2	75	1,0	
Japó	881	1.194	2.075	2,7	74	0,2	
Oceania	363	299	662	7,6	121	0,1	36,8
Apàtrides	27	15	42	-19,2	180	0,0	
Total	630.658	556.121	1.186.779	0,1	113	100,0	31,8

Catalunya.2011-2012. Font: Idescat. Estadística sobre la població estrangera a Catalunya 2012.

Taula 4.2. Ranking de països de procedència de població immigrant a Catalunya.

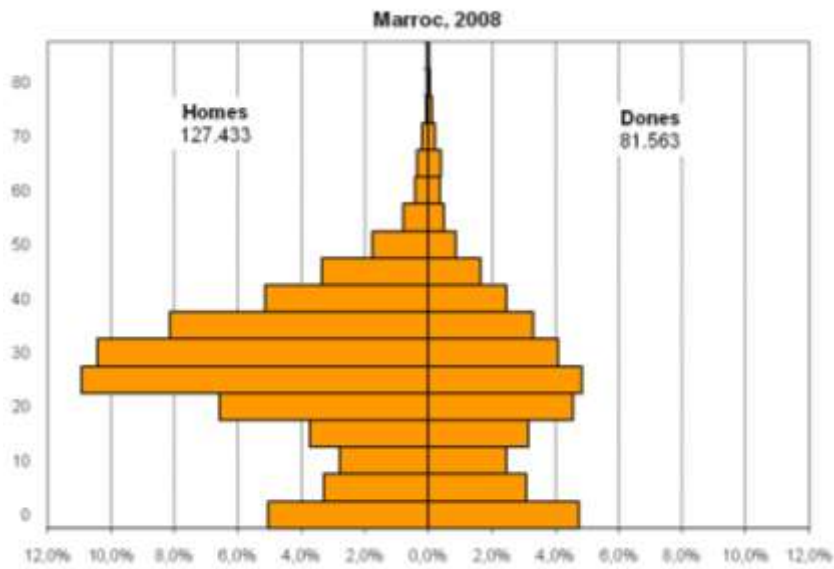
	1996		2001		2007		2008	
1	Marroc	30.289	Marroc	78.619	Marroc	191.652	Marroc	208.996
2	França	6.119	Equador	15.769	Equador	81.831	Romania	88.078
3	Alemanya	6.023	França	11.115	Romania	63.534	Equador	80.994
4	Itàlia	4.012	Colòmbia	11.012	Bolívia	51.584	Bolívia	60.801
5	Regne Unit	3.982	Perú	10.896	Colòmbia	42.797	Colòmbia	46.287
6	Argentina	3.585	Alemanya	10.692	Itàlia	37.750	Itàlia	43.727
7	Rep. Dominicana	2.637	Gàmbia	7.905	Argentina	34.528	Xina	38.648
8	Portugal	2.369	Itàlia	7.874	Xina	33.689	Argentina	35.234
9	Holanda	2.220	Rep. Dominicana	7.354	Perú	30.144	França	33.500
10	Filipines	2.097	Argentina	6.791	Francia	29.561	Perú	32.713

Font: Padró Continu 1996, 2001, 2007, 2008, INE disponible al Banc de dades del Centre d'Estudis Demogràfics.

La taula 4.2., a més a més, mostra el llistat de països de procedència de població immigrant a Catalunya, en la que també es pot veure una diferència respecte els patrons d'entrada i de procedència. Mentre que el Marroc és el primer país des de 1996 d'origen de la població estrangera, els països d'Amèrica llatina al 1996 no tenien protagonisme i no és fins al 2001 quan Equador i Colòmbia es converteixen en els principals països emissors d'emigrants i en el 2007 quan Bolívia apareix en el llistat. Segons les dades de l'Idescat sobre la població estrangera segons país de nacionalitat a Catalunya el 2012, el ranking del 2012, l'estructura de la població no ha canviat significativament entre el 2008 i el 2012 ja que Marroc, Romania, Equador i Bolívia s'han mantingut com a principals països emissors de població estrangera i la única diferència més marcada és que Colòmbia ha passat de ser el cinquè país al vuitè, a favor de altres països com la Xina, Itàlia i Pakistan.

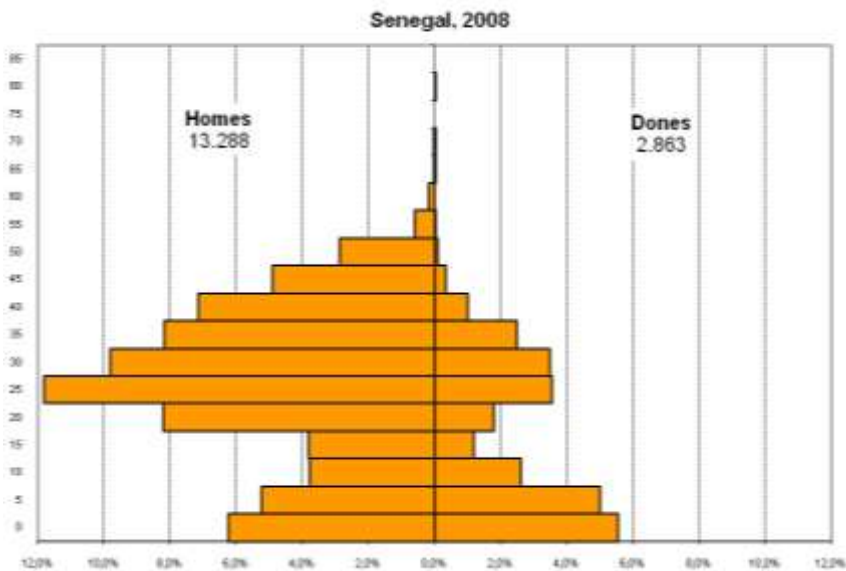
La comparació de les piràmides de població també ens permet veure els diferents graus de feminització en les immigracions en funció del país d'origen. Així, si ens fixem en les piràmides de població a Catalunya segons nacionalitat tant del Marroc com del Senegal del 2008, es pot veure com el nombre d'homes destaca significativament per sobre del nombre de les dones. En ambdues piràmides la diferència més gran es produeix entre les edats adultes, entre els vint i els quaranta anys, que correspondria al fet majoritari d'arribada de homes sols en edat de treballar. En canvi, si ens fixem en els piràmides de població de Equador i de Colòmbia del mateix any, veiem una distribució per sexes molt diferent, ja que les dones representen un nombre més elevat de població.

Figura 4.3. Piràmide de població estrangera provinent del Marroc a Catalunya, 2008.

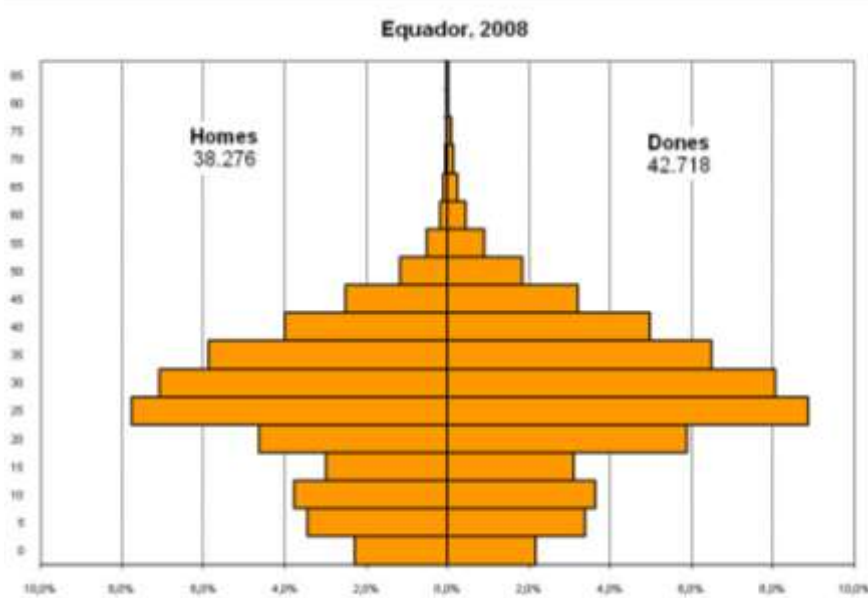
Font: Banc de Dades d'Immigració Estrangera, Centre d'Estudis Demogràfics.

Figura 4.4. Piràmide de població estrangera provinent del Senegal a Catalunya, 2008.

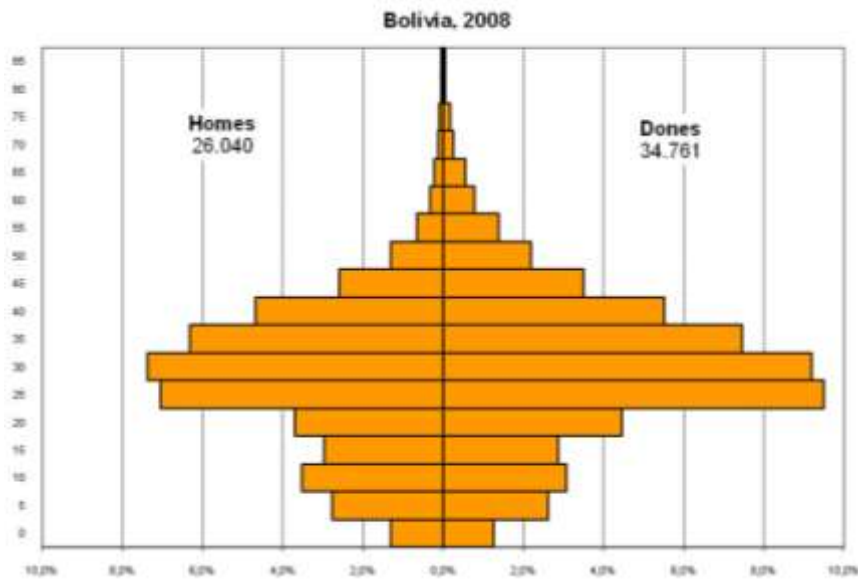
Font: Banc de Dades d'Immigració Estrangera, Centre d'Estudis Demogràfics.

Figura 4.5. Piràmide de població estrangera provinent d' Equador a Catalunya, 2008

Font: Banc de Dades d'Immigració Estrangera, Centre d'Estudis Demogràfics.

Figura 4.4. Piràmide de població estrangera provinent de Bolívia a Catalunya, 2008

Font: Banc de Dades d'Immigració Estrangera, Centre d'Estudis Demogràfics.

La diferència en l'índex de masculinitat en la població immigrada a Catalunya segons els país d'origen és ja un indicatiu que demostra que el col·lectiu de dones immigrades a Catalunya respon a diferents perfils. La creixent importància de la immigració femenina al territori espanyol ha donat lloc a diversos estudis sobre la feminització dels moviments migratoris que analitzen les causes i les circumstàncies de les dones immigrades, sobretot en relació amb la seva integració laboral. Tenint en compte que el

motiu principal dels moviments migratoris actuals ha estat el laboral, una de les conclusions a les que s'arriben en l'article de l'Elena Vidal i de la Daniela Vono titulat "La inserció de las mujeres immigrades en el mercado laboral español", en el que es comparen els diferents estudis recents sobre aquests temes és que "el factor más sustancial para entender porque inmigran las mujeres a España es la naturaleza de trabajo de acogida" (Vidal i Vono, 2011: 565). Així el gènere, juntament amb el país d'origen es converteixen en els dos factors que marquen les diferències entre les posicions laborals o la segmentació laboral de la població immigrada. Per tant, "mientras los varones inmigrados se ocupan en esas vacantes laborales que no interesan a los hombres autóctonos, las mujeres inmigradas se emplean en las que no interesan a las mujeres autóctonas" (Vidal i Vono, 2011: 566).

Per tant, molts autors defensen que la feminització de la immigració s'explica principalment per l'augment de demanda de treballadores immigrants sobretot pel servei domèstic. Diversos autors analitzats en l'article anteriorment citat consideren aquest augment de demanda per a treballs del servei domèstic és deu a factors com l'envelliment de la població, el canvi d'estructures familiars i el canvi de rol social de les dones espanyoles que també exigeixen salaris més elevats. Tots aquests factors fan que les dones immigrades es converteixin el perfil més adient per aquest tipus de treball. Seguit del servei domèstic, segons aquests el segon sector receptor de treballadores immigrants és el de la hosteleria, especialment per les activitats de neteja i cuina. Tanmateix, segons King y Zontini, tot i que és una activitat difícil de quantificar, la prostitució també és un altre sector d'ocupació d'aquest perfil de dones (Vidal i Vono, 2011: 566).

Malgrat aquestes afirmacions i tot i que de tots els estudis es conclou que "la inmigración femenina tiene una finalidad eminentemente económica y laboral" (p.568), cal tenir en compte que no tots els col·lectius femenins responen al mateix perfil i al mateix tipus de flux migratori. Així una de les conclusions a les que arriba l'autora Oso en un del seus llibres és que la participació laboral de les dones està relacionada amb el tipus de migració que representen. Per tant, en els casos en que les migracions són majoritàriament masculines i les dones immigrades arriben per reagrupació familiar, elles són dependents del seus marits i majoritàriament es queden en el àmbit domèstic. En canvi, en els casos de migracions feminitzades, les dones són pioneres i arriben sense dependre de una parella masculina, una independència que fa que la seva incorporació al mon laboral sigui més ràpida i significativa. Així, el primer tipus de

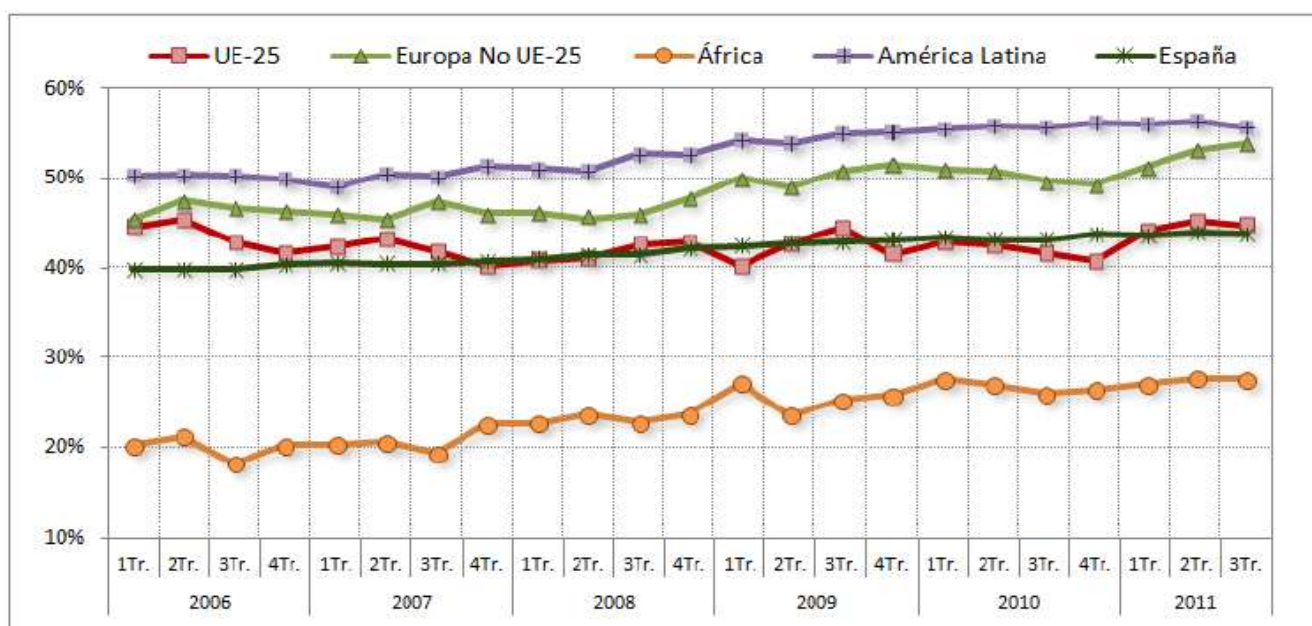
fluxe migratori és el que representa majoritàriament la immigració marroquina mentre que el segon respon als casos de migracions llatinoamericanes. Aquesta conclusió, a més, enllaça amb les dades analitzades al principi en que és demostra que les migracions llatinoamericanes són molt més feminitzades que les provinents del Marroc.

Per tant, la integració laboral de les dones immigrades a Espanya i a Catalunya no es pot estudiar de manera homogènia, sinó que cal tenir en compte les grans diferències de perfils a que poden respondre les dones immigrades. Segons Maria Dolores Pérez Grande, en el seu article “Mujeres Inmigrantes; Realidades, Esteriotipos y perspectivas educativas” distingeix quatre tipus de patrons migratoris de les dones ; les dones que emigren soles, les que arriben per reagrupació familiar, les que marxen per viure unes condicions de vida dramàtiques en el seu país com ara guerres i fams, i les que marxen per estudiar o per motius professionals (Pérez Grande, 2008: 142). Tanmateix, reconeix que mentre que el primer perfil migratori es representat principalment per llatinoamericanes i també inclou algunes subsaharianas, en el cas de reagrupació familiar “es mes frecuente en mujeres marroquies, y otras africanas, aunque tambien llegan así lationamericanas o europeas” (Pérez Grande, 2008: 143). Mentre que en les dones marroquines generalment es retroben amb les seves parelles en el cas de les llatinoamericanes afirma que també es poden retrobar amb altres familiars com ara germanes o la seves mares. També les dones musulmanes poden enquadrar-se en el tercer perfil de emigració “como huida de la discriminación de género que padecen en los países musulmanes ” (Pérez Grande, 2008: 143).

Per tant, hi ha una relació clara entre l'existència dels diferents perfils d'emigració, les taxes de feminització segons països d'origen i el tipus de treball que ocupen. Així, majoritàriament la immigració llatinoamericana, que té un índex de masculinització baix, respon a un perfil de dones amb una certa autonomia econòmica que busquen treball inicialment en el sector domèstic, tenint en compte la demanda laboral espanyola i les circumstàncies que afavoreixen, com la llengua. En canvi, la immigració marroquina, com que respon principalment al segon perfil i arriba a Espanya a acompanyar al marit el qual ja té treball anteriorment a la seva arribada, i aquesta situació fa que la seva integració laboral no sigui la prioritat de la dona almenys en la primera etapa d'arribada. Així, a banda d'altres factors que també podrien explicar aquestes diferències com la llengua i la cultura, el tipus de migracions expliquen com la integració dels diferents col·lectius és diferent.

Aquesta diferència per tant, es veu en el grau de feminització de la població ocupada per país d'origen de la següent taula. El gràfic mostrat mes abaix mostra les taxes de feminització més alta la registra les dones procedents d'Amèrica Llatina, que representava a finals del 2011 més del 50% de la població ocupada. En contraposició, la població procedent d'Àfrica no arribava al 30%. Segons el recent estudi del OPAM "Las Mujeres Inmigrantes en el mercado Laboral", la crisi econòmica ha afectat especialment al col·lectiu llatinoamericà i africà, respecte el procedent d'Europa, principalment per la distribució de sectors immigrants. Mentre que les llatinoamericanes i les africanes treballen generalment en sectors d'hostaleria i "altres serveis", les procedents de Europa ocupen professions més professionalitzats com de comunicació, administració i serveis professionals. (OPAM: 2011:11). A més a més, una altra conseqüència de la crisi ha estat que hi hagut un augment en "la sobre-representació de las mujeres inmigrantes en ocupaciones sin cualificar, sobre todo dentro del colectivo procedente de África" (OPAM: 2011:11).. És a dir, mentre que dones procedents de America Llatina i Europa han registrat un augment del estatus en el tipus de treball que ocupen en el cas de les dones procedents del continent Africà s'ha reforçat la seva situació de desavantatge tenint en compte el tipus de treballs que ocupaven

Figura 3.5. Evolució de la tasa de feminització de la població ocupada en España según país de nacimiento (principales grupos geopolíticos). Periodo 2006-2011

Font : INE, EPA, Elaboració: OPAM

Tal i com hem vist amb les dades comentades anteriorment, les dones immigrants a Espanya i a Catalunya representen un col·lectiu molt diversificat i heterogeni, ja que responen a diferents patrons, factors personals, culturals i religiosos. Tanmateix, cal tenir en compte que la seva integració no només depèn d'aquests factors sinó també dels estereotips propis de la societat d'acollida. Segons Pérez Grande, malgrat les diferències existents entre les dones immigrades, a España “son frecuentes las concepciones homogéneas y estereotipadas sobre ellas” (Pérez, 2008:144). El primer estereotip que afirma és la imatge de la dona ignorant i pobre, que la autora nega amb dades d'altres estudis que un percentatge de dones que emigren tenen un nivell educatiu alt però moltes deixen accedint a treballs precaris patint un procés de desclassament. També apunta l'existència d'estereotips contradictoris que per una banda transmeten la imatge de la dona immigrant com la responsable de l'àmbit familiar i per un altre com una figura dèbil i vulnerable (Pérez, 2008:146).

No obstant, també hi ha estereotips establerts a col·lectius concrets, en funció dels seu país d'origen i que són els que solen tenir una incidència més gran en la seva integració en la societat d'acollida. Així mentre que les dones llatinoamericanes tenen la imatge de tenir un caràcter suau per cuidar a gent gran mentre que en el cas de les musulmanes intervenen prejudicis basats en una religió i cultura diferents, que fa que “se tienda a elegir las menos para la casa y el cuidado de las personas” (Pérez, 2008: 147).

Segons Mouhladi dins del discurs que identifica la comunitat musulmana com a no assimilable, les dones són definides com a marginades i explotades pel col·lectiu masculí, considerant la religió l'origen de tots els preceptes discriminatoris. Tanmateix, Mouhladi denuncia la necessitat de considerar les dones musulmanes com a “sujetos activos e inteligentes que se esfuerzan por dejar atrás la marginación y la precariedad e intentan compaginar lo mejor de ambas culturas: la del origen y la dominante en la sociedad de acogida” (Mouhaldi, 2000:292). És a dir, afirma la necessitat de reconèixer que les dones musulmanes immigrades ja pel fet d'haver emigrat ja demostren que no són passives sinó que tenen intenció de millorar la seva situació. Aquesta necessitat de canviar la imatge estereotipada de les dones musulmanes es deu al fet que els discursos de la dona musulmana immigrada considerada inferior només suposa una reproducció de la mateixa situació en les societats d'acollida (Mouhaldi, 2000: 292; Pérez 2008: 147).

A més a més, afirma que la discriminació de les dones musulmanes no provenen dels elements que tant es difonen a Occident, com ara la poligàmia i el vel identificats com a símbols de la seva opressió, sinó del estatus que tenen les dones en l'àmbit jurídic, àmbit laboral i educatiu (Mouhaldi, 2000: 300). Així, malgrat l'existència de diferències entre els diversos països del Magreb, ella apunta que els factors discriminatoris de les dones musulmanes no és el seguiment de la religió sinó el desigual tractament de les dones en les legislacions familiars, en la seva percepció del treball de les dones com quelcom secundari a la vida domèstica, i la persistència de desigualtats de gènere en les societats que fan que les dones tinguin una escassa participació tant en els àmbits educatius com polítics. Per això, Mouhaldi afirma que malgrat la majoria de moviments migratoris femenins del col·lectiu magrebí es deu per motius de reagrupament familiar, “la desigualdad de género ocupa también un lugar muy importante entre las razones de muchas emigrantes para instalarse en otra sociedad en la que creen que pueden mejorar su estatus, derechos y autonomía” (Mouhaldi, 2000: 302). Per tant, el fet que el moviment migratori per elles sigui una possible sortida per la seva emancipació demostra que les raons de la seves desigualtats patides no venen tant de la seva religió sinó de les imposicions de les societats. Tal i com també defensa Bramon, moltes pràctiques que tant es critiquen com a causa de la opressió de les dones musulmanes no provenen de la religió en si ni del llibre sagrat sinó que “se trata de una pura tergiversación de la interpretación de los textos sagrados para justificar los intereses parciales” (Mouhaldi, 2000: 301).

5. Estudi de cas: les dones musulmanes entrevistades dins de l'espai de *Totes Plegades* a Mataró

La segona part del treball consisteix principalment en la realització i posterior anàlisi d'una sèrie d'entrevistes a dones musulmanes immigrades que viuen a Mataró, concretament al barri de Rocafonda destacat en el mapa que es troba més a baix. La importància d'aquest apartat rau en l'anàlisi qualitativa de les entrevistes que s'han realitzant, en que es dóna importància a les explicacions de cada dona i no a la quantitat de respostes semblants. També s'ha realitzat una entrevista a la professora Dolors Bramon, especialista en l'Islam i en la situació de les dones en relació a la religió.

5.1. Descripció de l'espai de recerca

Les entrevistes s'han realitzat al barri de Rocafonda de Mataró, una ciutat que s'ha caracteritzat per ser receptora d'immigració des de principis d'aquest segle. Tot i que segons el padró de l'any 2012 ha disminuït el creixement migratori en els últims anys, la presència de població de nacionalitat estrangera continua sent una variable important per entendre l'estructura de la població i, fins i tot, del creixement natural. Així, per exemple quan s'analitza el creixement de la població s'ha de tenir en compte que hi ha un nombre important de persones de nacionalitat estrangera que aconseguen la nacionalitat espanyola anualment (Ajuntament de Mataró, 2012:10). Per tant, Mataró es caracteritza pel fet que “pràcticament el 60% de la població de la ciutat és fruit directe o indirecte d'alguna de les onades migratòries viscudes per la ciutat, a les quals han variat en intensitat, composició i llunyania”(Ajuntament de Mataró, 2012:25). Mentre que al principi dels anys 50 i 60 les migracions provenien principalment del sud d'Espanya i els vuitanta es van caracteritzar per l'arribada de Africans subsaharians, la migració més recent és d'origen magrebí, sud-americana i oriental (Sierra, 2012).

Rocafonda-El Palau. Mataró

Font: www.20gencat.cat

La població estrangera que té més pes sobre el conjunt de la població és la provinent del Marroc, de la Xina, del Senegal i de Gàmbia. Tanmateix, la seva distribució és caracteritzada per ser molt desigual. Mentre que Rocafonda, juntament amb Cerdanyola i l'Eixample, és un dels barris que tenen majoritàriament població de

nacionalitat estrangera altres barris com La Llàntia i Vista Alegre registren només al voltant de l'1 %.(Ajuntament de Mataró, 2012:21). Concretament a Rocafonda la majoria de la població és marroquina, ja que representa 58,3%. Aquesta predominança ha fet que el barri de Rocafonda, tal i com diu Enric Sierra també sigui conegut amb “el desafortunado apodo de *Rocamora*”.

Tenint en compte la importància de l'immigració a Mataró la Vocalia de Dones de l'Associació de Veïns de Rocafonda, promou diversos projectes que tenen l'objectiu de “potenciar la convivència, l'amistat i l'ajuda mútua entre les dones d'un mateix barri, siguin d'on siguin, perquè sempre hem cregut que les dones són un element imprescindible en la construcció de qualsevol societat”(Associació de Veïns, 2012: 10). Així, les dones entrevistades per fer aquesta recerca formen d'un d'aquests projectes d'acollida titulat *Totes Plegades*, que inclou diferents activitats d'aprenentatge per a facilitar l'arrelament a Mataró de dones nouvingudes.

Malgrat les dificultats econòmiques i socials que poden patir tant les dones com la mateixa associació, *Totes Plegades* juntament amb altres projectes com *Dones Compartint* o *Som Amigues*, promouen activitats per intercanviar experiències entre dones de diferents nacionalitats i cultures que puguin facilitar la seva convivència. Totes les persones que integren aquestes projectes treballen dia a dia per millorar les condicions de vida de totes les dones, promovent la seva igualtat, dignitat i la conseqüent diversitat i riquesa cultural del barri mataroní.

Concretament a *Totes Plegades* realitzen una sèrie d'activitats durant cada dimarts i dijous al matí i cada dijous a la tarda dirigides a un centenar de dones amb pocs recursos econòmics i formatius. Generalment, són dones que no han pogut estudiar en el seu país d'origen i que aquí tenen fills en edat d'escolar que han de cuidar. Per tant, en el centre es potencia l'aprenentatge dels elements que podrien evitar la seva integració en el món educatiu i la laboral. Aprenen llengües, tant castellà com català amb l'existència de diferents nivells, però també altres continguts com càlcul, música, cuina, cultura, ioga i fil i agulla. A més a més, les classes es complementen amb altres tipus d'activitats com xerrades i visites. També inclou un espai infantil en el que dues educadores cuiden als fills mentre que les mares fan les classes.

Segons la memòria del passat any 2012 al voltant de 120 dones assisteixen en regularitat a les activitats de *Totes Plegades*. L'equip pedagògic està format per 29 persones de les quals només 5 són contractades i les demès són voluntàries. A més a més, destaca la composició intercultural del seu equip que enllaça amb la diversitat

cultural del propi projecte. També cal destacar que l'any 2011 les seves pràctiques van rebre el premi Francesc Candel, en el qual es reconeixen els projectes d'integració de persones immigrants a la societat catalana.

Dones al centre cívic del barri de Rocafonda

Font: Associació de Veïns de Rocafonda-L'Esperança-Ciutat Jardí (2012). "Memòria d'Activitats de l'any 2012", Ajuntament de Mataró: Mataró.

5.2. Metodología

El mètode de les entrevistes és el que em va semblar més adient tenint en compte la temàtica del treball i la complexitat d'estudiar una realitat aliena a la pròpia, ja que no sóc ni musulmana ni immigrant. Per sobretot l'ús d'entrevistes com a font d'informació permet donar veu en el treball a un grup de dones musulmanes, les quals són les protagonistes de l'estudi en qüestió. A més a més, també permet donar una visió més profunda i propera de la seva situació i sobre qüestions tan delicades com la seva religió i la seva identitat. També cal destacar que l'anàlisi realitzat a partir de les entrevistes té un valor qualitatiu més que quantitatiu, ja que es dona importància a les respostes obtingudes per part de les dones i a les seves explicacions.

Les entrevistes s'han realitzat al barri de Rocafonda de la ciutat de Mataró a l'espai descrit en l'apartat anterior, de manera que les dones entrevistades formen part del projecte d'acollida conegut com *Totes Plegades*. El coneixement d'una de les noies que formen part de l'equip va ser el primer contacte amb el centre. Un cop conegut el meu interès per dur a terme una recerca sobre dones musulmanes totes les dones que formen part de *Totes Plegades* em van ajudar per poder parlar amb les dones dins del seu espai. Així, tal i com es detalla en el Diari de Recerca, que es troba en l'annex (vg. Annex:54), aquesta part ha sigut resultat de una sèrie de visites al centre on he pogut fer les entrevistes. Les he anat realitzant principalment durant els dimarts o dijous al matí, dies en que les dones fan classes. A més, em van cedir una aula, on he pogut anar fent les entrevistes a les dones que anaven sortint de classe, evitant que hagin de fer desplaçaments expressament.

Amb la ajuda de la Fàtima, qui coneix els perfils de les dones del centre, vaig fer una selecció de dones de diversos orígens. Així, de les tretze, deu són del Marroc i les demés de Gàmbia, Senegal i Algèria. Aquest percentatge correspon aproximadament amb al total de dones que hi assisteixen, ja que al voltant del 85% de les dones són marroquines. També hi ha dones de diverses edats, de manera que la dona més jove amb la que he parlat té 22 anys i la més gran 64. Amb la ajuda de la Fàtima també he pogut entrevistar a dones que responen a diferents perfils, és a dir, a situacions personals i familiars diverses. Aquesta elecció de diversitat de perfils també permet mostrar les dificultats que suposa englobar totes les dones sota una mateixa imatge. Tot i que fins i tot en la hipòtesis es parla de dones musulmanes en global s'ha de tenir en compte

sempre la existència de diferents perfils i de diferents situacions i actituds entorn la nova experiència migratòria.

Seguint un guió de preguntes, les entrevistes van durar aproximadament vint minuts. Tanmateix, l'idioma ha estat un dels elements que més ha condicionat la durada, ja que mentre que algunes converses es van poder allargar per la facilitat de comunicar-nos, fins i tot fins als quaranta minuts, altres no van poder durar més de deu minuts per les dificultats d'entendre'ns. La majoria d'entrevistes s'han realitzat en castellà, ja que en comparació al català és la llengua que més dominen les dones i amb la que tenen més fluïdesa. Tot i així, cal destacar que en una d'elles la dona em va demanar tenir la conversa en català per així poder practicar.

Els principals temes de les entrevistes han estat: les raons d'arribada, les raons per les quals donen importància a la seva religió, les dificultats per seguir les pràctiques religioses a Mataró, la importància del seguiment de l'Islam per part dels seus fills, el vel islàmic sobretot en relació al món laboral i les oportunitats que tenen com a dones al viure aquí en comparació al seu país d'origen. Per tant, l'interès principal de les entrevistes ha estat conèixer com viuen la seva religió tenint en compte el moviment migratori, com afronten la nova situació i les diferències que suposa viure una cultura diferent de la majoria de la població i una religió diferent a la de l'Estat. És a dir, com influeix en les pràctiques culturals i religioses de l'Islam en un nou context amb una majoria no musulmana.

Pel que fa a la entrevista realitzada a la Dolors Bramon, com que és professora de la Universitat de Barcelona, vaig contactar amb ella mitjançant el correu intern de la universitat explicant-li la temàtica del meu treball. Després d'informar-me sobre el seu horari de visita, tal i com s'explica al Diari de Recerca, vaig anar un dia al seu despatx. Tot i que ella em va apuntar que no era experta en migració, l'entrevista va consistir en el comentari del seu coneixement sobre el Islam sobre les dones musulmanes immigrades.

5.3.Taula d'entrevistes

Nom	Edat	Origen	Perfil / Destaca
1.Soukaima	22	Marroc/ Sud	Jove, dona importància a la cultura musulmana
2.Naima	47	Marroc/ Nord	Treballa al centre cuidant els fills de les alumnes. Diu que és oberta i que no segueix la religió estrictament.
3.Fatima	27	Marroc/ Sud	Destaca la dificultat de seguir la religió per cuidar dels nens
4.Hadifa	40	Marroc/Tànger	Reconeix que és més difícil seguir la religió aquí- menys coses- però les segueix igual.
5.Fatumata	37	Gambia	Es sent més de Gambia però segueix la religió musulmana
6.Adja	44	Senegal	Segueix també molt la religió.
7.Fotom	23	Marroc/ Arachi	La majoria dels seus fills no segueixen la religió ni la cultura islàmica i ella es sent culpable
8.Halima	39	Alger	No porta el vel i no segueix estrictament la religió però diu que algun dia el portarà.
9.Lazeza	64	Marroc	Dona gran que porta casi 23 anys aquí. Bastant estricte amb la religió.
10.Amina	51	Marroc/Tànger	Va venir perquè la seva filla està malalta, sense el marit.
11.Naima	37	Marroc	No m'entén, no parla català ni castellà tot i portar 5 anys
12.Radia	33	Marroc	Parla de la importància de ensenyar als nens a casa la religió. Falten coses per seguir-la.
13.Fátima	26	Marroc ciutat	Porta des de petita aquí i treballa al centre.

5.4. Anàlisi de les entrevistes

5.4.1. La diversitat de perfils de les dones entrevistades

Després de fer tretze entrevistes a dones musulmanes i analitzar les respostes entorn el seguiment de la seva religió i cultura islàmica a Catalunya, puc afirmar en primer lloc que responen a perfils variats. Així, l'existència de diferents situacions personals demostren que les imatges de les dones musulmanes immigrades associades a un únic perfil són errònies i estereotipades. El 85% de les dones del centre són marroquines i les demés són subsaharianes. Per tant, en la selecció de la mostra de entrevistes s'ha pretès que estigui representada aquesta varietat d'origen. Deu dones són del Marroc, una de Gàmbia, una del Senegal i una d'Algèria.

Tot i que el principal motiu d'arribada de les dones musulmanes és la reagrupació familiar, no en tots els casos el marit és el pioner en el moviment migratori. Concretament, vuit van venir després del seus marits, dues després dels seus pares amb tota la seva família, una després del seu germans i una sola. A més, destaca el cas de la Amina de 51 anys que s'allunya bastant del perfil generalitzat de reagrupament familiar, ja va venir amb la seva filla malalta per raons mèdiques i va ser el seu marit qui va arribar 9 anys després. De fet, una de les dificultats comentada per ella a l' hora de viure aquí és el fet que no ha estat amb la seva família, ja que va venir només amb la seva filla que té una malaltia.

Un altre aspecte que també cal tenir en compte és el fet que aquestes dones estan al centre estudiant i formant part de les activitats promogudes per *Totes Plegades*. Això ja és un indicador de la seva voluntat d'aprendre, d'estudiar i fins i tot de realitzar feines que s'allunyen de la idea estereotipada de dona musulmana tancada a casa. Llevat de les dues que treballen al mateix centre, la Naima i la Fàtima, les demés són estudiants que no treballen perquè tenen que cuidar els seus fills però aprofiten els horaris escolars per fer classes. A més d'aprendre aspectes de la cultura catalana, com ara la llengua, també es relacionen amb dones autòctones.

5.4.2. L'adequació davant de les diferències culturals i religioses

Un aspecte que es pot analitzar a partir de les entrevistes és la manera en que aquestes dones superen les diferències o dificultats que suposa seguir la religió islàmica en un país no musulmà. Malgrat que totes afirmen seguir les seves pràctiques religioses,

les respostes a la pregunta “És més difícil seguir aquí les pràctiques religioses que en el teu país d’origen?” han estat variades. Mentre que algunes afirmen que és més difícil seguir-les aquí perquè falten coses, com ara més mesquites, altres no semblen donar-li importància a aquestes carències, ja que consideren que la religió es pot seguir a qualsevol país. Així, per exemple, la Lazeza va contestar “No, no tengo problema. Dios dónde vas está ¿entiendes? Dios para todo el mundo” (Lazeza, Marroc, 64 anys) i la Halima “No difícil perquè ho practiquem a casa i som lliures de fer-ho a casa” (Halima, Algèria, 39). Entre les coses que elles consideren que falten per a poder seguir igual la seva religió, les més comentades són el fet que només hi ha una mesquita i la impossibilitat de compaginar les cinc oracions amb els horaris laborals. Respecte la existència única de la mesquita, la Soukaima va afirmar “no es grande, es pequeña, es sucio y poco difícil de separar hombres y mujeres” (Soukaima, Marroc, 22 anys). Però malgrat que algunes com la Soukaima reconeixen que és una dificultat només tenir una mesquita i molt petita, totes expliquen que tenen la possibilitat de resar a casa en un espai destinat a l’oració.

Mostren la mateixa actitud quan parlen de la impossibilitat de fer les cinc oracions quan estan treballant. Tal i com diu la Fátima, per elles és diferent ja que “allí si estás trabajando, a la hora del rezo el imam sale y anuncia el rezo, tienes diez o quince minutos para ir a la mezquita o si estás en casa en tu casa dejar las cosas para rezar” (Fátima, Marroc, 26 anys). Malgrat això, afirmen que tant elles com els seus marits poden fer les cinc oracions totes juntes a la tarda. De fet, en el cas de les dones que han treballat netejant cases, tant la Lazeza com la Fotom van contestar que demanaven permís a la senyora de la casa per poder resar i després recuperar els minuts quedant-se més estona. Però també expliquen que “si dice que no, luego en mi casa” (Lazeza, Marroc, 64 anys). És a dir, saben que poden fer totes les oracions fora de l’horari laboral sense cap tipus de problema. Per tant, amb això demostren que s’adapten davant de les diferències que troben en viure i treballar en un país no musulmà.

Malgrat que reconeixen que és més fàcil seguir les pràctiques als seus països d’origen valoren la possibilitat de treballar aquí i la necessitat d’adequar-se. A més a més, aquesta idea segons la Dolors Bramon, enllaça amb una idea mencionada més d’una vegada a l’Alcorà que afirma “Deu us mana el que és fàcil i no pas el que és difícil”. És a dir, un dels missatges del que elles consideren el seu llibre sagrat és la possibilitat d’acomodar-se a aquells condicionants que poden fer la seva vida més

diffícil. Per tant, contraposant-se a la idea estereotipada que el Islam els impedeix integrar-se, aquest missatge afavoreix el fet que “si alguna d’aquestes dones té problemes pel fet de no viure en un país islàmic, que deuen ser totes, doncs cada una ho resol com pot”(vg.Annex:115). De fet, tot i que no és un tema comentat a les entrevistes, segons la Dolors Bramon això és molt evident quan l’Alcorà parla de poder recuperar els dies del Ramadà quan estan malaltes, amb la menstruació o de viatge. Seguint la idea que Déu mana el que els és fàcil i no el que és difícil, aquesta recuperació la fan entre els mesos de gener i febrer, mesos amb menys hores de llum que entre els mesos de juny i agost. Per tant, una idea important que es pot extreure de l’anàlisi d’aquestes respostes és que les dones musulmanes busquen maneres de seguir els seus rituals i les seves pràctiques davant del condicionants que tenen per viure en un país musulmà. És a dir, troben alternatives per adequar-se.

5.4.3. La importància de l’Islam com element cultural i col·lectiu

Un altre tema essencial de les entrevistes que ens permet entendre la seva situació és la importància que té per elles seguir sent musulmanes. La resposta de la Soukaima sobre la importància que per ella tenia el Islam va ser “lo bueno del islam es que una cultura es muy buena para la gente” (Soukaima, 22, Marroc). Per tant, va definir l’Islam com una cultura i no només com una religió. Això explica que per elles ser musulmanes no significa seguir només la fe en Alà sinó també una forma de viure el temps, de concebre la vida. A més, la Fatumata tampoc va parlar de la importància del Islam en termes religiosos sinó com quelcom que comparteix amb la seva família, ja que la seva resposta va ser que l’Islam és “muy importante para musulmanes por que mi padre es musulman, mi madre también, yo también, mis hijos todo musulmán, mi marido tambien...y padre de familia todos musulman”. Així, prenent per exemple aquestes respostes, podem dir que una altra idea que podem extreure de l’anàlisi de les entrevistes és el fet que per aquestes dones ser musulmanes no només significa seguir unes pràctiques religioses sinó mantenir una manera de viure i uns costums que comparteixen amb la seva família. Per tant, això enllaça amb la possibilitat afirmada en l’apartat 2.1 de definir l’Islam també des del punt de vista sociocultural i polític i no només religiós. Segons va afirmar la Dolors Bramon a l’entrevista això succeeix perquè “la religió no és només religió, té tot un component cultural i col·lectiu molt important i si rasquessis potser moltes dones no han llegit l’Alcorà i fan el que diuen les seves

mares, el que li van explicar...però si rasques una miqueta no saben per que” (vg. Annex: 117). És a dir, l’Islam, no només per elles és religió sinó també cultura i moltes de les pràctiques que les dones musulmanes segueixen no s’han d’identificar com una mostra de que són una comunitat religiosa tancada, sinó que tenen uns costums i unes tradicions que volen seguir.

La importància del component cultural i col·lectiu que té la religió també és evident quan s’analitza les raons que donen per portar el vel. Si en l’apartat 3.2 s’explica que portar el vel islàmic no és resultat d’una obligació religiosa provinent de l’Alcorà, les respostes que donen les dones entrevistades sobre el vel islàmic ho ratifiquen. La Naima, per exemple, va respondre que hi havien diferents motius que podien fer que una dona musulmana es posés el mocador, per obligació, per casar-se o per demostrar que són religioses:

“No sé...hay mujeres que les obligan sus maridos, hay chicas que les obligan sus padres...por ejemplo yo me lo he puesto por mi propia voluntad, nadie me ha obligado. Y hay chicas que quieren hacerlo por casarse, las adolescentes lo quieren poner por casar, para llamar la atención porque a la mayoría de los hombres les gustan las chicas guapas con pañuelo...que van tapadas.. Hay chicas que les gustan...cada uno y su motivo...hay motivos diferentes...Hay chicas que no les obliga nadie porque yo conozco de mi ciudad muchísimas chicas que lo hacen por casarse...si casa...para demostrar que son religiosas. Hay otras que lo hacen por religión porque hay palabras en el Corán que mejor tapadas” (Naima, Marroc, 47 anys).

En canvi, quan la Hadifa va donar la seva explicació per portar el mocador no va fer cap referència a la religió sinó al cabell i al fet d’estar casada. Concretament, la seva resposta va ser “porque cuando estás joven tienes pelo precioso y cuando estás mayor pues me lo voy a tapar. A mí la mujer casada me gusta con pañuelo, la cosas como van, la verdad” (Hafida, Marroc, 40 anys). La Fatumata i la Amina tampoc van contestar res sobre raons de la religió sinó que les seves respostes van ser “a partir de los 10 años que sales a la calle te lo pones” (Fatumata, Gambia, 37 anys) i “por qué estoy acostumbrada así” (Amina, Marroc, 51 anys). En canvi, la Radia va dir que el portava perquè era quelcom que havia vist a les dones de la seva família i que a més a més, enllaçava amb el que havia llegit sobre l’Islam. Així, el seu raonament va ser el següent:

”Porque una musulmana necesita portar pañuelo i lo he visto a mi madre, mi hermana grande, mi abuela, mi tia..toda mi familia. Si hay algunas personas del meu pais que no

porta pañuelos pero sabía que va a venir un día que lo necesito a portar el cap. No obligada, pero como obligada...Perque yo estudio el islam y dice que la mujer necesita mocador y un vestit llarg.” (Radia, Marroc, 33 anys).

Per tant, aquesta diversitat de respostes demostren que portar el vel islàmic no és degut a les obligacions religioses sinó que en molts casos és per elles un costum o una tradició familiar. És a dir, tot i que és un element exterior amb el que les dones es mostren com a musulmanes, hi ha dones que porten el mocador no per religió sinó com allò propi de la seva cultura. A més, elles mateixes reconeixen que l’Alcorà no diu expressament que és obligatori sinó que és recomanable. De fet, una de les entrevistades la Halima no porta mocador i la raó que dona és precisament que l’Islam només diu que és millor portar-lo. Per tant, quan ella explica perquè no el porta emfatitza la possibilitat de les musulmanes d’escollir “Dios dice tu trias, tu contenta” (Halima, Alger, 39 anys).

5.4.4. La identificació amb la comunitat musulmana

Per últim, per tal d’analitzar la dimensió identificativa de l’Islam en les dones immigrades, una altra de les preguntes de l’entrevista va ser si es sentien més musulmanes que marroquines, gambianes, algerianes o senegaleses. És a dir, si s’identificaven més amb el seu país d’origen o amb la seva religió i cultura islàmiques. Tot i que era una pregunta que no totes entenien bé, ja que segurament és una qüestió que moltes d’elles mai abans s’havien plantejat, totes les que la van contestar, llevat de dues, van afirmar que es sentien més musulmanes. Per exemple, la Soukaima va contestar que primer s’identifiquen com a musulmanes i després com a marroquines, “Para nosaltres musulmanas antes que marroquina, española o americana. Primero es musulmana y luego marroquina”. Mentre que algunes respostes com la de la Amina i la Hafida van ser simplement la afirmació sense detalls que es senten més musulmanes, la Lazeza va concretar que es sentia més musulmana degut a la diferència que hi ha entre els dos termes. Així, la seva resposta va ser “marroquina es país, musulmana religión ¿sabes? Por ejemplo tu española o catalana, tu también que prefieres catalana o española? Pues yo musulmana, es religión y está en mi corazón” (Lazeza, Marroc, 64 anys). La Radia també va concretar que “Vivo aquí o en el Marroc pero soy musulmana” (Radia, Marroc, 33 anys). La Adja, en canvi, va ser la única que va afirmar que es sentia “Más del Senegal” (Adja, Senegal, 44 anys) i la Halima va contestar que

per ella no hi havia diferència “Nose...jo crec que igual...mas musulmana o más algeriana? Difícil...normal...jo crec que igual” (Halima, Alger, 39 anys).

Malgrat aquestes dues últimes respostes, es pot dir que majoritàriament les dones s'identifiquen més amb la comunitat musulmana que amb el seu país d'origen. A més, no només reconeixen que es senten musulmanes mes que marroquines o de Gambia, sinó que també el seu sentiment religiós s'intensifica amb el temps. Per exemple, aquest és el cas de la Fátima i de la seva germana Bouchra que van arribar amb sis i quatre anys respectivament i afirmen que conforme van aprenent “cada vez nos sentimos más. De no creer nada a investigar” (Fátima, Marroc, 27 anys).

Això, a més a més, es relaciona amb la necessitat de reivindicar la seva identitat explicada també en l'apartat 2.3. Dolors Bramon afirma que la paraula identitat és clau per entendre el sentiment que aquestes dones tenen envers l'Islam, i si es senten més musulmanes és “no per religió sinó perquè se'n adonen que formen part d'un col·lectiu que aquí es diferencia del majoritari, la major part de persones de Catalunya no són musulmanes. Per tant, elles, reafirmen que formen part d'un col·lectiu”. Per tant, quan emigren senten la necessitat de reivindicar la seva identitat, ja que saben que estan en minoria. Això fa que com diu la Naima en alguns casos “aquí hay mujeres más tapadas que allí, se identifican aquí la gente con la religión.[...] Se identifican con el Islam” (Naima, Marroc, 47 anys)

A més a més, el fet que segueixin la cultura i religió islàmica també s'explica per la necessitat que tenen de ser exemple pels seus fills. Un cop aquí elles són l'únic referent que tenen els seus fills per a que continuïn la seva cultura. És a dir, el manteniment de la seva manera de viure en el país d'origen també s'ha de relacionar amb la importància que té per elles que els seus fills siguin musulmans. En aquesta línia, destaca el testimoni de la Fotom, qui mostra un sentiment de culpabilitat per no haver estat capaç de transmetre la religió i cultura islàmica als seus fills, davant de la seva necessitat d'estar treballant per poder mantenir la seva família. Així, cap dels seus cinc fills són musulmans ja que segons ella “desde pequeña no enseñar cosas de nosotros. Yo le dejado en el cole y yo trabajando, trabajando...” (Fotom, Marroc, 53 anys). La Radia també va emfatitzar la importància de mantenir la identitat musulmana de cara a que els nens aprenguin l'Islam, ja que mentre la gent gran ja ho ha après en el seu país, els nens són segons ella “musulmans febles” (Radia, Marroc, 33 anys). Així, un dels seus comentaris a destacar és el següent:

“Aquí ellos van al cole i li enseñen unes cosas i necesitamos que nosotras en casa hacemos mucho esfuerzo para ellos saber lo que nosotras pensamos más. Por ejemplo, hay cosas del nadal que son muy diferentes y necesitamos explicarle que la señora dice en clase pero no tenemos esa religió, es una cosa diferente” (Radia, Marroc, 33 anys).

La Fatima també reconeix que no li agradaria que el seu fill, nascut aquí, no fos musulmà. De fet, ella afirma que si ell un dia li digués que no creu en Alà ella intentaria que ell fes i llegís tot el que va fer ella quan l’Islam la va convèncer. En les seves paraules “Si un día me dice “mama, yo no creo en Ala, yo soy ateo”, yo pondría todo mi empeño, coger los libros que yo me he leído, explicar-le porqué si existe, porque las otras religiones no son cien por cien”. (Fátima, Marroc, 26 anys). Per tant, amb aquest comentari també demostra que el seu paper davant de la decisió del seu fill de ser musulmà o no és molt important.

6. Conclusions

Després de tots aquests mesos realitzant aquest treball de recerca puc dir que la hipòtesis proposada a l'inici queda afirmada: les dones musulmanes immigrades a Catalunya mantenen la seva religió i cultura islàmiques perquè senten la necessitat de reivindicar la seva identitat i no perquè no vulguin integrar-se a la nostra societat. És a dir, no són una comunitat tancada sinó que protagonitzen un tipus d'integració en que incorporen elements de la seva cultura i religió, per tal de reforçar l'Islam davant d'una majoria no musulmana. Aquesta afirmació es pot entendre si contestem a les preguntes plantejades inicialment a la introducció, la resposta de les quals serveixen per argumentar la afirmació o negació de la hipòtesis.

Respecte la primera pregunta, “Quina significació té l'Islam per la comunitat musulmana i concretament per les dones?”, a partir d'allò explicat en l'apartat 2.1. podem respondre que, tal i com dona entendre el mateix títol “L'Islam, més que una religió”, té una significació més àmplia que la de una creença religiosa. No només es pot definir en tant que religió sinó també des del punt de vista sociocultural i polític. És a dir, per als musulmans identificar-se amb l'Islam no és només significa seguir una fe en un Déu sinó també compartir una manera de concebre el temps, la vida i fins i tot les lleis. El missatge originari de l'Alcorà, que crida a la unitat de tots els creients en una mateixa *umma* fa que els musulmans comparteixin el sentiment de pertinença a una mateixa comunitat, tant si viuen al Marroc o al Pakistan. Tanmateix, també cal tenir en compte que, tal i com s'explica en l'apartat 2.2, l'Islam no es pot entendre com quelcom homogeni sinó diversificat. És a dir, que malgrat que la idea de pertinença a una comunitat musulmana o *umma* pot ser compartida per diferents persones habitants de diferents territoris, la manera en que viuen i segueixen l'Islam pot ser molt diversa.

Aquestes dues característiques de l'Islam són essencials per entendre la resta de respostes, deixant enrere les percepcions negatives sobre els musulmans que, tal i com s'explica en l'apartat 2.3. han donat lloc a una imatge negativa generalitzada de l'Islam des d'Europa i concretament des d'Espanya. Una percepció que, segons afirmen els diversos autors citats, han estat resultat de les idees reduccionistes i estereotipades del Islam, basades en les relacions històriques hispano-musulmanes i en la construcció d'una ideologia de superioritat occidental. A més a més, aquesta imatge ha estat fortificada amb els recents casos d'atemptats terroristes.

També cal tenir en compte l'existència de moltes idees estereotipades envers l'Islam a l'hora de respondre la segona pregunta: Quina vinculació té l'Islam amb lesdones musulmanes?, ja que tal i com s'apunta en els apartats 3 i 4 hi ha moltes idees estereotipades sobre les dones en relació a la religió. Aquestes idees sovint estan basades en la simplificació de les dones com a col·lectiu discriminat per les idees defensades per la religió islàmica i que, a més a més, té una relació massa estreta amb les pràctiques religioses. Pel que fa a la primera idea, concretament en l'apartat 3, s'explica com la religió no és la causa principal de les discriminacions de les dones sinó que la font principal de l'opressió femenina és el tractament desigual en les legislacions, en els àmbits polítics i educatius i en la societat en general. Per tant, prenent com exemple els tres casos més debatuts, a saber, el paper de la dona en el matrimoni, el vel islàmic i la violència física, podem concloure que la discriminació de les dones musulmanes no prové dels preceptes religiosos, sinó de les interpretacions posteriors que s'han anat desenvolupant en la societat. Això explica també pel fet que, tal i com s'apunta en l'apartat 3.4., no tots els discursos feministes defensen la secularització com la via necessària per aconseguir la millora de la situació de les dones musulmanes.

Una altre imatge estereotipada de les dones musulmanes és la que les defineix com un col·lectiu tancat a casa, cuidant els fills i resant. Aquesta idea portada al cas de les dones immigrades pot fer pensar que són les que menys es preocupen per integrar-se amb la societat. Tanmateix, a partir de les diferents argumentacions de l'apartat 4 sobre la immigració a Catalunya podem afirmar que és un error considerar les dones musulmanes immigrades a partir d'un únic perfil. A més a més, aquesta diversitat de situacions personals també es fa evident amb la mostra de dones entrevistades. De fet, l'existència de diferents perfils, de raons d'arribada i d'explicacions sobre la seva experiència a Mataró és la primera característica que cal tenir en compte per valorar la seva integració.

Pel que fa a la tercera pregunta "Per què és important per les dones musulmanes mantenir les seves pràctiques islàmiques?", cal entendre el component sociocultural i polític definit en la resposta de la primera. De fet, les respostes d'aquesta pregunta estan molt lligades amb la primera, ja que una de les conclusions extretes de les entrevistes realitzades a les dones sobre la importància que té per elles seguir l'Islam ha estat el fet que per elles ser musulmanes no només significa seguir unes pràctiques religioses, sinó mantenir una manera de viure i uns costums que comparteixen amb la seva família. És a dir, la importància de mantenir les seves pràctiques es deu precisament pel component

cultural i col·lectiu que presenta l'islam. El fet que mantinguin les seves pràctiques no s'ha d'interpretar com una evidència que són una comunitat religiosa tancada sinó com a resultat de la seva voluntat de mantenir uns costums i unes tradicions, que comparteixen amb la seva família i amb les quals s'identifiquen. A més, precisament perquè també té un component familiar per elles és important mantenir la seva religió de cara als seus fills, la majoria dels quals són nascuts a Catalunya. Elles són conscients que són l'únic referent que tenen els seus fills per a que coneguin i continuïn la seva religió i cultura. Per tant, el manteniment de l'islam també s'ha d'entendre en aquesta línia, ja que consideren que el seu paper davant dels seus fills és essencial per tal de que siguin musulmans.

És a dir, tenint en compte la significació que té l'islam per aquestes dones, per elles és important mantenir-lo perquè l'identifiquen com la seva religió i cultura. Tal i com s'ha vist en l'anàlisi de les entrevistes la majoria de les dones s'identifiquen abans amb la comunitat musulmana que amb el seu país d'origen. Així, la professora Dolors Bramon afirma que la paraula identitat és clau per entendre el sentiment aquestes dones tenen envers l'islam i per tant, ho reafirmen quan se'n adonen pertanyen a un col·lectiu diferent de la majoria. De fet, aquesta necessitat de reivindicar davant d'un moviment migratori també es troba explicada a partir de la citació de diversos autors com Kaya en l'apartat 2.3. Les comunitats immigrades senten la necessitat de mantenir la seva identitat i reafirmar-la davant d'una cultura de la majoria diferent i també davant dels intents d'homogeneïtzació cultural procedents de les polítiques d'assimilació que entenen la integració només en termes d'assimilació a la cultura majoritària. Per tant, una de les afirmacions més importants d'aquest apartat és la afirmació de necessitat de parlar de l'absència d'una única manera d'integrar-se.

Precisament aquesta afirmació ens porta a la resposta de l'última pregunta “ El fet que les dones musulmanes segueixin les seves pràctiques significa que no es volen integrar?. Si tenim en compte que l'assimilació cultural no és la única manera d'integrar-se aquesta pregunta té una resposta molt clara. És a dir, el seguiment de les seves pràctiques cal entendre-les com a part del procés de mantenir i, fins i tot, reivindicar la seva identitat davant d'una majoria no musulmana. Però això no significa que no es vulguin integrar sinó que necessiten mantenir la seva identitat. A més, tal i com es pot afirmar a partir de les entrevistes realitzades, tot i que per a totes les dones és important seguir les seves pràctiques religioses i culturals, reconeixen que s'adapten davant de les diferències que troben al viure i treballar en un país no musulmà. Per tant,

tot i que reconeixen que les diferències poden fer més difícil mantenir les seves pràctiques com ara fer el seguiment de les cinc oracions diàries, elles valoren la possibilitat de poder resar a casa seva al final del dia. De fet, la professora Dolors Bramon afirma que aquesta possibilitat s'enllaça amb un dels missatges de l'Alcorà, de manera que lluny de la idea de que l'Islam els impedeix integrar-se, precisament el missatge de l'Alcorà permet que les dones musulmanes puguin adaptar-se i adequar-se a les noves situacions. A més a més, en el cas de les dones entrevistades, també cal tenir en compte que el fet que aquests dones estiguin al centre estudiant i formant part d'un projecte d'acollida ja demostra la voluntat d'aprendre aspectes de la cultura catalana i integrar-se dins d'un equip multicultural, com és el que forma *Totes Plegades*.

7. Bibliografia

Alsayaadd, Nezar i Manuel Castells (2003). *¿Europa Musulmana o Euro-Islam?: Política, cultura y ciudadanía en la era de la globalización*, Alianza: Madrid.

Associació de Veïns de Rocafonda-L'Esperança-Ciutat Jardí (2012). “Memòria d'Activitats de l'any 2012”, Ajuntament de Mataró: Mataró.

Bramon, Dolors (2009). *Ser mujer y musulmana*, Ediciones Bellatera: Barcelona.

_____(2001). *Obertura a l'Islam*, Cruïlla:Barcelona.

Centre d'Estudis Demogràfics, “Banc de Dades d'Immigració Estrangera” disponible a <http://www.ced.uab.es/index.php?module=pagesetter&tid=8&filter=menu:eq:337&orderyby=ordre&pubcnt=1&menuCED=337> (última data d'accés: 16/06/2013)

Epalza, Mikel (1994). *L'Islam d'avui, de demà i de sempre*, Equip CIDOB, Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, Enciclopèdia Catalana: Barcelona.

Gordon, Matthew S (2004). *Entender el Islam: orígenes, creencias, prácticas, textos sagrados, lugares sagrados*, Blume: Barcelona.

Grosfoguel, Ramón (2012). “Islamofobia epistémica y ciencias sociales coloniales” en *La islamofobia a debate: La genealogía del miedo al islam y la construcción de los discursos anitislámicos*, Casa Árabe: Madrid.

Hirsi Ali, Ayaan (2006). *Yo acuso: Defensa de la emancipación de las mujeres musulmanas*, Galaxia Gutenberg, Círculo de lectores: Barcelona.

Idescat (2012). “Moviments migratoris a Catalunya 2011”, Nota de premsa, Generalitat de Catalunya.

Idescat (2013). “Estadística sobre la població estrangera a Catalunya 2012”, Nota de Premsa, Generalitat de Catalunya.

Martín Corrales, Eloy (2002). *La Imagen del magrebí en España:una perspectiva histórica, siglos XVI-XX*, Bellatera, Barcelona.

Martín Muñoz, Gema i Ana López Sala. (2003). *Mujeres musulmanas en España: El caso de la inmigración femenina marroquí*, Instituto de la Mujer: Madrid.

Martín Muñoz, Gema (2012). “La islamofobia inconsciente” en *La islamofobia a debate: La genealogía del miedo al islam y la construcción de los discursos antislámicos*, Casa Árabe: Madrid.

Mernissi, Fatima (2002). *El Harén político: el profeta y las mujeres*, Ediciones del Oriente y del Mediterráneo: Guadarrama.

Mihailenau, Radhu. (2011). *La Fuente de las mujeres (Le sources des femmes)*, Elzévir Films: Francia.

Moreras, Jordi (2002). “De la España musulmana al islam español”, disponible a *¿Hacia dónde va el islam?*, Vanguardia Dossier, Abril-Junio 2002.

Motilla, Agustín (2004). *Los musulmanes en España: libertad religiosa e identidad cultural*, Trotta: Madrid.

Mouhalhi, Djaouida (2000). “Mujeres musulmanas: estereotipos occidentales versus realidad social”, en *Papers*. 60, pp. 291-304.

Nair, Sami (2010). *La Europa mestiza: inmigración, ciudadanía, codesarrollo*, Galaxia de Gutenberg, Círculo de Lectores: Barcelona.

Nash, Mary (2012). *Mujeres en el Mundo*, Alianza Editorial: Barcelona.

OPAM (2011). “Las mujeres inmigrantes en el mercado laboral español”, Observatorio permanente andaluz de las migraciones, Dirección General de Coordinación de Políticas Migratorias, Consejería de Empleo, Junta de Andalucía.

Pérez Beltran, Carmelo (1998) “Regulaciones pacíficas de género en el Corán”, Instituto de la Paz y los Conflictos: Universidad de Granada.

Pérez Grande, María Dolores (2008). “Mujeres inmigrantes: realidades, estereotipos y perspectivas educativas”, en *Revista Española de Educación Comparada*, 14, pp.137-175.

Said, Edward W (2008). *Orientalismo*, Debolsillo: Barcelona.

Santoni, Eric (2001). *El Islam*, Acento: Madrid

Servei d'Estudis i Planificació de l' Ajuntament de Mataró (2012), “Estudi de la Població”, 1 de Gener 2012: Ajuntament de Mataró: Mataró.

Sierra, Enric (2012). “Catalunya por dentro (12): El voto clave de la inmigración de los sesenta”, dins *La Vanguardia*, 28 de setembre 2012.

Tamzali, Wassyla. (2010) *El burka como excusa: Terrorismo intelectual, religioso y moral contra la libertad de las mujeres*, Saga Editorial: España.

Torres Calzada, Katjia (2008). *Disquisiciones sobre el velo islámico*, (trad. Juan Antonio Pacheco), Arcibel Editores: Sevilla.

Van Ghog, Theo. *Submission. Part 1*. disponible en:

<http://www.youtube.com/watch?v=UrxP1y0NOaM> (última data d'accés: 19/12/2012).

Vidal, Elena i Daniela Vono (2011) “La inserción de las mujeres inmigradas en el mercado de trabajo español” en *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, vol. 57/3, pp.563-573.

Kaya, Ayhan (2009). *Islam, migration and integration: the age of securitization*, Palgrave Macmillan: New York.

Kidwai, Azra (1999). *El Islam*, Dastin: Madrid.

Zapata-Barrero, Ricard (2012). *Una ètica política mínima de la immigració a Catalunya: Cohesió, autogovern, llengua i frontera*, Editorial Proteus: Barcelona.

8. Annex

8.1. Diari de recerca

10/01/2013. Avui he anat per primera vegada al centre cívic de Mataró. He parlat amb les noies que coordinen el centre i que majoritàriament donen classes a dones musulmanes per a que puguin tenir accés a l'escola d'adults. La nostra conversa m'ha ajudat molt fins i tot a concretar el tema del meu treball. De fet, una d'elles, la Bouchra, és musulmana i parlar amb ella m'ha ajudat molt perquè m'ha explicat breument com viu la religió musulmana i la seva forta creença en ella, tot i que va arribar del Marroc amb només 4 anys. M'ha comentat que a mesura que passaven els anys la seva fe anava augmentant. Les demás noies i dones no són musulmanes i hem tingut una conversa molt interessant sobre les diferents concepcions de la religió i la existència o no de prejudicis. Totes aquestes noies formen part d'un grup que es diu *Totes Plegades*.

22/01/2013: Després d'haver enviat el índex definitiu de la meva recerca, tant a la meva tutora com al correu de "Totes Plegades", avui he tornat a anar al centre, per poder començar a concretar les entrevistes. Per tal de donar a conèixer el meu treball, la Maria Majó i jo hem entrat a la classe del grup de dones amb un català més avançat. Al principi s'han estranyat i semblava que no entenien el meu treball. Hem insistit que l'estudi és objectiu i respectuós amb l'islam i que podria donar a conèixer la seva religió. Una d'elles ha dit que està molt interessada en obrir la seva religió i el seu comentari ha servit d'empenta per les demás. Al final, totes han dit que si volen parlar amb mi. La Maria els hi ha preguntat quan poden quedar fora de horari de classe, però totes han insistit que a les 12h han de ser fora del centre per poder anar a buscar als nens a l'escola.

7/02/2012: Avui he començat les entrevistes. No he pogut arribar abans de les 11.30h perquè tenia una presentació d'un treball a la Universitat. Com que a les 12h totes marxem a pels nens només he pogut fer una entrevista a una noia que estava fent classe de castellà. Em parlat uns 20 minuts perquè m'ha insistit que havia d'anar a fer el dinar però ha sigut suficient. L'únic problema ha estat l' idioma en alguns moments, ja que no dominava del tot el castellà i a vegades havia de recórrer al francès per explicar-me alguna idea. Acabada aquesta entrevista, la Fàtima m'ha proposat parlar amb la dona que cuida els nens al centre mentre les mares estan al centre, ja que totes les demás

dones havien marxat. Mentre ella netejava la sala d'esbarjo dels nens hem tingut una agradable conversa.

12/02/2012: Avui he pogut anar a primera hora al centre i, per tant, he pogut fer 5 entrevistes. Les dues primeres han sigut a dues dones marroquines. La majoria de dones són del Marroc però no totes. Per tant, després he parlat amb una dona de Gambia. Ha sigut molt curiós que quan estàvem acabant la entrevista, ha rebut una trucada al mòbil d'una amiga seva musulmana. Al penjar m'he adonat que li havia dit per telèfon que entrés al centre per a que jo també li pogués fer la entrevista a ella. Per tant, l'altre dona, que és del Senegal ha vingut i l'he pogut fer una altra entrevista. He acabat el matí parlant amb una dona més gran del Marroc. Ha sigut especialment interessant parlar amb aquesta dona, ja que porta molts anys aquí i el seu domini del castellà ha facilitat la conversa. A més, la seva experiència i sobretot el que m'ha explicat sobre els seus fills ha sigut molt interessant.

19/02/2013: He tornat a anar al centre i he fet sis entrevistes, entre les quals destaca la que he fet a una de les poques dones que no porten mocador al centre. També cal destacar la conversa que he tingut amb la Fàtima, que és una de les membres de l'equip de Totes Plegades. El seu perfil difereix bastant de les demès dones entrevistades, ja que a part d'haver vingut a Mataró amb només sis anys, ella assisteix al centre com a treballadora i no com a alumne. A més, com que va venir tan petita ella m'ha afirmat que molt del que ha après sobre l'Islam ha sigut pel seu compte, anant a la biblioteca i llegint i que ella vol que el seu fill, tot i que hagi nascut aquí faci el mateix.

15/04/2013: Avui m'he posat en contacte amb la Dolors Bramon, autora de dos llibres importants de la bibliografia sobre l'Islam i les dones musulmanes. Crec que si tinc una resposta positiva per part d'ella podré tenir una visió interessant sobre el tema que complementarà molt bé la meva recerca.

17/04/2013: La Dolors Bramon m'ha contestat el missatge informant-me de les seves hores de visita. Hem quedat pel dia dimarts 30 ja que el dimarts 23 ja tenia planejat anar al centre de Mataró per fer més entrevistes.

23/04/2013: Aprofitant que és Sant Jordi he anat al centre però no he pogut fer cap entrevista, perquè estaven fent una activitat especial per la diada i a mig matí han marxat al centre de Mataró a veure les paradetes. Tanmateix, ha sigut interessant veure

com les dones havien treballat en unes fitxes per fer un llibre de Sant Jordi i estaven interessades per conèixer sobre la diada. A més, algunes havien fet roses de paper.

29/04/2013: He demanat a una noia del centre de Mataró que m'enviés algun document amb informació sobre el projecte de Totes Plegades. M'ha enviat la memòria de l'any passat que serà molt útil per conèixer totes les activitats que fan aquest tipus de projectes per tal de facilitar la integració de les dones musulmanes.

30/04/2013: Avui he anat a la Universitat de Barcelona a fer-li la entrevista a la Professora Dolors Bramon. Hem pogut parlar durant gairebé una hora, i no més perquè havia de marxar a classe. Ha sigut molt interessant i tot i que em va reconèixer que no era experta en immigració m'ha donat bastant informació de com ella veu la integració de les dones musulmanes. Una dels punts en que ha incidit més és en el reconeixement que les dones musulmanes és una matèria voluble i sempre hem de posar el “depèn” en totes les respostes ja que mai totes les situacions són iguals.

8.2. Entrevistes a les dones musulmanes

8.2.1. Entrevista 1. Soukaima

Data: 7/02/2013.

Edad: 22 años

Origen: Sud de Marruecos

-Cuanto tiempo hace que estás aquí? Un año y 6 meses.

-¿Por qué decidiste venir a Mataró? Porque mi marido vino a trabajar.

-¿Vino el antes y luego tu? Si, el vino antes.

-¿Trabajas o has trabajado aquí?

He trabajado en una Panaderia

-Para ti, ¿Por qué es importante mantener tu religión aquí?

...

-¿Ves diferencia en ser musulmán en Marruecos i aquí?

La diferencia es...aquí hay poco de gente...nose como explicarlo....cuando vine aquí la gente vive como el español...mas o menos...los jóvenes cuando vienen aquí con 16 años ellos creen menos en el islam..

-¿Y tu? ¿Después de vivir aquí crees más o menos en el Islam?

Más más, más islam para mi.

-¿Por qué?

Porque...nose como explicar..no hablar mucho el español ...

-¿Para ti es difícil ser musulmana aquí?

Si claro

-¿Por qué?

El Ramadhan aquí muy difícil, porque la gente comer y tu no. Porque nosotros en el ramadán no comer hasta la noche. Viene a la mezquita a rezar, esta no es grande, es pequeña, es sucio y poco difícil separar hombres y mujeres.

-Volviendo al tema de antes, porqué crees más ahora en el islam?

Les aventatges...lo bueno del islam es que una cultura es muy buena para la gente, para mi mejor, porque...nose como explicar....

-¿Es parte de tu cultura no solo tu religión, no? Eres marroquí y musulmana no?

Si

-Pero si yo te pregunto...¿Qué eres más musulmana o marroquí?

Más musulmana. Para nosaltres musulmanas antes que marroquina, española o americana. Primero es musulmana y luego marroquina.

-Como te sientes ante los españoles no musulmanes? ¿Te sientes discriminada alguna vez?

Mmh...no cuando la gente ve que eres musulmana y buena persona hay mas respeto.

-¿Tienes hijos?

No

-Pero si tuvieras, ¿consideras importante enseñarles la religión? ¿La cultura?

Si si, la cultura islámica.

-¿Porque para ti más que religión islámica es cultura islámica?

Si, porque la cultura tiene el respeto de la gente...la libertad de la mujer. La libertad de la mujer con el respeto. Nosotras tenemos el derecho de estudiar, de trabajar... El marido musulmán el sabe que su mujer trabaje es normal y trabajar. No hay diferencia. En el islam el dios respeta la mujer poco...mucho la mujer. En el islam la mujer tiene mucho respeto.

-Y Tu como mujer ¿te sientes diferente aquí que en Marruecos?

En Marruecos la cultura en general es musulmana, el Islam. Aquí la cultura es española.
Nosotras Islam.

-Entonces ¿para ti esta es la única diferencia?

Si. Pero aquí mucho que vive como el español.

-¿Pero marroquíes también?

Si las marroquinas hay que no habla con su familia con el Islam y la cultura. La culpa es de la familia

-Claro, tu por ejemplo, si tuvieras un hijo le tendrías que enseñar tú la religión, ¿no?

Si aquí no hay colegios de Arab ni colegios del Islam

-¿Te gustaría que hubiera colegios del Islam o coránicos?

Si. No...no tenemos la ayuda de la..co...del gobierno para hacer una mezquita una escuela coránica.

8.2.2. Entrevista Naima

Fecha: 07/02/2013

Edad: 47 años

Origen: del Norte de Marruecos.

¿Cuanto hace que estás aquí?

Desde el 2001.

¿Por qué decidiste venir aquí?

Pues como la mayoría de los inmigrantes, para mejorar la calidad de vida..

Y ¿aquí a Mataró concretamente?

Porque aquí vivían mis hermanos

¿Cuándo viniste aquí te sentiste más musulmana?

Si bueno pero no soy muy tancada..soy abierta...practico pero vivo mi vida y la comparto con los cristianos y todo. Tengo amigas cristianas.

Pero ¿ha cambiado en algo tu religión? Sigues tus prácticas igualmente?

Si pero hay menos tiempo...tenemos cinco oraciones. Las hago pero juntas. He sido musulmana toda la vida pero tampoco soy muy radical, soy bastante abierta.

Si te pregunto si te sientes más musulmana o marroquí ¿Cómo te sientes?

La dos, soy musulmana y marroquina...no es más importancia. Bueno quizás musulmana pero pienso en vivir la vida, ganarme la vida, en educar a mi hija...bueno el islam y la religión tiene su tiempo y la vida tiene su tiempo. Les dedico tiempo a los dos, no dejo mi vida y voy por la religión.

Pero ¿crees que hay mujeres que sí que lo hacen?

Si...

Pero ¿es la mayoría o no?

Bueno no las he contado pero hay la mayoría que dedican tiempo a rezar y a practicar la religión más que otra cosa. Por ejemplo, si el Imam ordena a rezar a las cuatro o a las cinco, dejan lo que tienen en la mano y empiezan a rezar aunque estén cuidando a la niña. Antes me venían mujeres pidiendo rezar aquí (refiriéndose a la sala donde juegan los niños donde hacemos la entrevista), pero yo le digo que esto es un puesto de trabajo, no es una mezquita... Si hay mujeres que si dedican más tiempo a la religión.

Y ¿crees que es más difícil seguir aquí las prácticas religiosas aquí?

Si, más

¿Por qué?

Bueno porque allí escuchas cada vez al Imam que da permiso la gente de rezar, la gente reza, aquí no reza nadie, bueno aquí hay una mezquita pero allí en Marruecos hay varias,

Aquí solo hay una, no? Y muy pequeña me han dicho no?

Si pequeña, la gente no cabe, hay quien se queda fuera

Y también me han dicho que aquí no se pueden separar mujeres y hombres porque es muy pequeña..

Si, se separa, no se juntan las mujeres y los hombres.

Y ¿por qué?

Bueno dicen que el Islam lo prohíbe, no se puede mezclar un hombre desconocido con una mujer. Es prohibido. Es por tradición no sé..

Y el papel de la mujer respecto a la religión ¿cómo lo ves?

Yo ahora veo a las mujeres marroquinas muy libres. Si tu vas a Marruecos te vas a quedar con la boca abierta, van con manga sisa con el pelo suelto..

Y ¿por qué aquí no?

No sé...hay mujeres que les obligan sus maridos, hay chicas que les obligan sus padres...por ejemplo yo me lo he puesto por mi propia voluntad, nadie me ha obligado. Y hay chicas que quieren hacerlo por casarse, las adolescentes lo quieren poner por

casar, para llamar la atención porque a la mayoría de los hombres les gustan las chicas guapas con pañuelo...que van tapadas.. Hay chicas que les gustan...cada uno y su motivo...hay motivos diferentes...Hay chicas que no les obliga nadie porque yo conozco de mi ciudad muchísimas chicas que lo hacen por casarse...si casa...para demostrar que son religiosas. Hay otras que lo hacen por religión porque hay palabras en el Corán que mejor tapadas

Y ¿qué pasa con la gente que no va tapada? ¿Son mal vistas por las demás?

Yo respeto muchísimo, hay mujeres que no van tapadas y tienen buen corazón, y otras tapadas y son muy duras. Hay mucha contradicción en este tema...

¿Tú crees que cambia la concepción de la religión cuando venís aquí?

Bueno yo lo que veo es que aquí hay mujeres más tapadas que allí, se identifican aquí la gente con la religión. Ya sabes cómo ha cambiado la cosa, no hay trabajo no hay nada y la gente se esconde. ¿Entiendes lo que te digo? Se identifican con el islam.

Y para vosotras también es importante mantener vuestra identidad, ¿no?

Bueno cada uno sabe cómo vive su vida, yo el islam lo llevo dentro de mi corazón...no hace falta que la gente sepa si soy creyente o no... no hago daño a nadie, no molesto a nadie. Por ejemplo, hoy no he rezado porque estoy muy cansada y no me ha dado tiempo...

Y no pasa nada¿ no?

No, no me va a castigar dios...lo hago otro dia...pero si si aquí la gente se identifica al Islam si... se escapa al Islam. Se celebran las fiestas, hacen el ramadán, hay mucha gente que conserva la cultura..

Y si tuvieras que pedir algo para que todo fuera más fácil ¿qué pedirías?

Yo un centro educativo para los adolescentes porque cada vez están en la calle.

Pero ¿para enseñar el Islam?

No, la cultura en general. Tu te refieres al Islam?

Si..

mm yo le doy la prioridad a la cultura de aquí. Mi hija nació aquí y quiero que viva como aquí, el islam vendrá luego.

Pero ¿ella es musulmana como tú?

No se que va a hacer...es pequeña...tiene ocho años..de momento no se si cuando haga 18 años y se quiera casar con un...¿qué le voy a hacer yo?

8.2.3. Entrevista Fátima

Fecha: 12/02/2013

Edad: 27 años.

Origen: Sud de Marruecos

¿Cuánto tiempo hace que estas aquí?

Des del 2000.

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada?

Si, estoy casada y tengo 3 niños.

¿Nacieron aquí?

Si

¿Trabajas? ¿Estudias?

Ahora estudio, buscar trabajo no hay trabajo.

¿Por qué decidiste venir aquí?

Vine con la familia de mi padre

¿Por qué consideras importante mantener tu religión ?

El Islam muy bueno.

¿Hay alguna diferencia en como vives la religión aquí o en Marruecos?

Aquí es igual que en el Marroc. Aquí importante y en el Marroc también.

¿Ha cambiado algo al venir aquí?

No normal, con mi familia

¿Es más difícil mantener tus prácticas religiosas?

Si, para la mezquita es sábado ahora tengo niños y no puedo ir.

¿Pero hay alguna dificultad por el hecho de vivir en un país no musulmán?

No todo igual. Las cosas de musulmana las tengo de corazón.

¿Es importante para ti que tus hijos sigan la religión?

Si, ellos aprenden el Corán y aprenden de todo.

¿Cuándo empiezan a leer el Corán?

El año pasado

¿Cómo ves la situación de las mujeres aquí, en relación a la situación en Marruecos?

Yo vine aquí de pequeña, no sabía.

¿Cómo de importante es la religión en tu día a día? (Primero no entiende la pregunta)

Hago el Ramadán, si viene la regla no puedo rezar.

¿Te has sentido discriminada en algún momento?

Todo igual, da igual catalanes y musulmanes. Hay diferencia de la cara y las viejas que dicen “Mira esas moras”. Pero es igual. Yo estado en la barriga de mi madre nueve meses igual. Diferente musulmanes por el pañuelo, quitarlo para casas y fiestas pero ahora para la calle diferentes de chicas. ¿Sabes?

Entonces, el pañuelo te lo quitas en fiestas y en casas, ¿no?

Si,tu misma. Ahora mi hermana tiene dieciséis y no tiene pañuelo. No está casada, no tiene novio ni nada, como la catalana.

¿Y cuando os lo ponéis normalmente?

Como tu decidas. Si tienes gana te lo pones y sino no.

Y tienes amigas españolas que no sean musulmanas?

Si tengo alguna.

¿El que te ha enriquecido el vivir aquí a tu cultura? Por ejemplo con en la comida?

Que no puedes comer cerdo...

¿Pero cocinas algo ahora que antes no cocinabas?

No todo igual.

¿Es fácil encontrar tiendas de comida musulmana? (No me entiende al inicio) Hay tiendas del marruecos. Compra el pollastre y el carne.

¿Crees que tu religión no se conoce suficiente en España? (No me entiende)

El islam es mejor para los catalanes porque tienes la mezquita, el pañuelo. Es mejor que ir a la discoteca.

(No siempre me entiende las preguntas)

8.2.4. Entrevista Hafida

Fecha: 12/02/2013

Nombre: Hafida

Edad: 40 años

Origen: Tanger/ Marruecos

¿Cuánto tiempo hace que estas aquí? Des del 1996.

¿Tienes familia aquí?

Si, estos son mis dos hijos. (hace la entrevista con ellos al lado, un bebé en un carro i una niña de unos cuatro años)

¿Estás casada?

Si

¿Nacieron aquí?

Si

¿Trabajas? ¿Estudias?

Ahora mismo no trabajo, estudio aquí.

¿Por qué decidiste venir aquí?

De principio me había gustado, antes estaba en Premià de Mar, y luego me vine a Mataró.

¿Y por qué decidiste venir a España en general?

Bueno, quería probar por la vida y todo..

¿Y viniste ya con tu marido directamente o.?

No no, vine sola y aquí conocí a mi marido.

¿Por qué consideras importante mantener tu religión?

Me ha gustado aquí, allí muy difícil. Pero aquí yo estoy muy bien, yo antes trabajando, gano muy bien, y por eso estoy mejor. Pero aparte de esto estoy sola sin familia. La cosa te cambia.

¿Pero al venir aquí ha cambiado en algo tu religión o tus creencias?

Noo, allí Dios y aquí Dios.

¿Y en tu día a día ha cambiado algo?

No, todo me parece lo mismo

¿Es difícil mantener tus prácticas religiosas aquí en comparación con Marruecos?

Sí, eso sí.

¿Por qué?

Porque por ejemplo, allí tienen muchas cosas, mesquitas, árabe...hay varias cosas pero aquí...hay cosas también pero no igual como ahí.

Por ejemplo me han dicho que aquí la mezquita es pequeña, ¿no?

Claro..es pequeña y solamente hay una. Nosotros tenemos muchas.

Y en tu día a día cuando has trabajado, ¿cómo sigues el rezo?

No puedes rezar, luego rezas en casa..

¿Y eso no supone ningún problema no?

Es problema pero no hay otra cosa...

¿Ha cambiado tu religión en algún momento a lo largo de tu vida?

No no...

Si te pregunto ¿qué eres más musulmana o marroquí?

No, yo musulmana.

¿Ves diferente la situación de la mujer aquí que en marruecos?

No igual.

¿Allí tienen las mismas posibilidades de estudiar y trabajar? Todo igual, ¿no?

Si

¿No ves que hay alguna diferencia de oportunidades?

No, si tienes ganas se puede hacer cosas.

¿Es importante que tus hijos sigan la religión?

Si, muy importante

¿Pedirías algo para que se conociera más tu religión aquí?

Claro. Me gustaría que estudiaran árabe. Ahora han empezado. Claro aquí solamente catalán pero si te vas de aquí nada...En mi país hay árabe, el francés, y el inglés.

¿Van a escuela de árabe entonces?

Si, no escuela escuela pero un local muy grande donde estudian todos los niños.

Respecto al velo, ¿lo llevas siempre en la calle y luego te lo quitas en tu casa?

¿Cómo funciona?

Yo, si. Pero no llevo mucho con pañuelo, me parece la edad de mi hija, casi 6 años, antes no llevo pañuelo.

¿Cuándo decides ponértelo?

Porque cuando estás joven tienes pelo precioso y cuando estás mayor pues me lo voy a tapar. A mi la mujer casada me gusta con pañuelo, la cosas como van, la verdad.

¿Tienes muchas conocidas o amigas que no sean musulmanas?

Claro, llevo casi 9 o 10 años trabajando en una fábrica, solamente yo y una chica marroquí, las demás todas españolas.

Ah,¿ antes trabajabas en una fábrica?

Si, de textil.

¿Y tenías buena relación con tus compañeras?

Si, venían a mi casa y yo a casa de ellas...no no...

¿Hay algún aspecto de nuestra cultura que sigas? Por ejemplo en la cocina?

Si, si son cosas que pueda comer si, por ejemplo el cerdo no se puede. Pero si hay cosas que si..

Pero¿ sigues cocinando como en Marruecos o cocinas algo de aquí también?

No..mezclas paella de aquí me encanta..

Y luego respecto al cerdo y lo que está prohibido, hay fácil acceso a la comida marroquí ¿no?

Si

Y ¿si vas a algún restaurante?

Pues pescado, pollo, todas las cosas se pueden comer menos el cerdo...

Ya la última pregunta, respecto el Ramadhan...¿es difícil seguirlo aquí?

No..lo sigo igual. Por ejemplo, allí toda la gente hace Ramadhan porque si sales a la calle no te encuentras ninguno está comiendo. Por ejemplo aquí, si. Pero da igual. Por ejemplo, ahora viene Ramadhan como el año pasado en agosto, no? Por ejemplo en Agosto hace mucho calor, la gente en la playa, te encuentras a alguno que come agua o un zumo. Tienes ganas de beber pero no..

8.2.5. Entrevista Fatumata

Fecha:12/02/2013

Edad: 37 años

Origen: Gambia

¿Cuanto tiempo hace que estas aquí? 6 años

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada? ¿Tienes hijos?

Si, no casada pero tengo cinco hijos.

¿Nacieron aquí o en Gambia?

No, de tres nacieron en Gambia, de dos nacieron aquí.

¿Trabajas? ¿Estudias?

No trabajo, estudio aquí

¿Tus hijos son musulmanes?

Si

Y para ti es importante que sigan la religión todos?

Si..

¿Por qué?

Porque toda mi familia musulmana también, yo también, mi madre también, mi marido también..todos mis hijos.

¿Por qué decidiste venir aquí?

Marido está trabajando aquí.

¿Vino él antes?

Si mi marido estaba trabajando

¿Has trabajado tu aquí?

No nunca.

¿Cuándo viniste aquí te sentiste mas musulmana?

Si si, soy mas musulmana.

¿Pero si yo te pregunto si te sientes más musulmana o más de Gambia, como te sientes? Más de Gambia, si si...

¿Por qué es importante para ti mantener tu religión?

Si, muy importante para musulmanos por que mi padre es musulman mi madre también, yo también, mi hijos todo musulman, mi marido también...y padre de familia todos musulman..

Y ¿para ti es más difícil mantener tus prácticas religiosas aquí que en Gambia?

Si, de difícil...aquí. Trabajando no puedes rezar

Y ¿allí si puedes rezar?

Si, en Gambia si estas trabajando dices que sales a rezar...

Lo puedes a hacer allí pero aquí no ...

Si aquí a la tarde rezas todo.

Y ¿vas a la mezquita todos los días?

Si, no hay trabajo vas a la mezquita si trabajas solo puedes ir a la noche

Por ejemplo tu marido solo puede ir a las noches entonces, ¿no?

Si, todas la noches va a la mezquita.

¿Cómo ves la situación aquí de las mujeres en relación a Gambia? ¿Ves a alguna diferencia?

Sii...todo igual... lo que pasa aquí es que mi marido está trabajando y yo no trabajar, tengo muchos niños.

Pero por ejemplo aquí puedes trabajar y estudiar, allí también supongo?

Si, allí estudias árabe e inglés. Pero yo estudiar árabe solo.

¿Pero aquí pedirías que hubiera más facilidades para aprender la religión?

Si, mis hijos estudian árabe en un colegio y el Corán también

¿Hay alguna práctica española que te guste como por ejemplo la comida?

De comida está mejor, porque en Africa no tenia dinero y aquí tengo dinero, vale?

¿Pero cocinas solo comida africana o también algún plato español?

Solo africana

¿Te has sentido discriminada en algún momento por la calle?

No.

¿Te relacionas con mujeres no musulmanas también?

Solo gente musulmana.

Pero ¿tus hijos se relacionaran con niños no musulmanas no?

Si por ejemplo mi hijo grande está mucho amigas catalanes...

¿Qué pasaría si algún hijo te dijera que no quiere seguir siendo musulmán?

No , mi hijo nunca.

¿Ha cambiado tu religión en algún momento?¿Al venir aquí te sientes más musulmana?

Ah si , cada vez mas...

Y respecto al velo ¿Lo llevas siempre en la calle y te lo quitas en casa?

Nunca me lo quito, sólo en mi casa.

¿Por qué decidiste ponértelo?

Cada fin de semana, está el pelo de duchar y me lo pongo

¿Y a qué edad decidiste ponértelo?

Ahh muchos años, a partir de los 10 años que sales a la calle te lo pones.

¿Tienes alguna dificultad para seguir prácticas como el Ramadhan?

Si, mis amigos, toda mi familia en mi casa junta está de fiesta..

¿Pero si sales a la calle y ves a demás gente comiendo?

No no salgo a la calle, estoy en mi casa y mis amigos también vienen a mi casa, mi marido compra cordero y me ayuda para la comida.

¿Te gustaría volver a Gambia?

Ahora no hay dinero para volver

¿Y cómo te sientes aquí siendo musulmana?

Mas aquí musulmana si...

¿Qué es lo que más te gusta de tu religión?

Del Islam, el estar rezando...todo musulmán tener que rezar. Gusta mucho del musulmán.,.

8.2.6. Entrevista Adja

Fecha: 12/02/2013

Edad: 44(del 82)

Origen: Senegal

¿Cuánto tiempo hace que estas aquí?

Casi 5 años

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada? ¿Tienes hijos?

Si, casada y tengo cuatro hijos.

¿Nacieron aquí o en Gambia?

No, la tres al Senegal y un aquí.

¿Trabajas? ¿Estudias?

No, estudio aquí.

¿Por qué decidiste venir a Mataró?

Porque mi marido está aquí.

¿Primero vino él?

Si, hace muchos años y después traerme.

¿Por qué consideras importante para ti seguir siendo musulmana aquí?

Por que Dios dice esto

Si te pregunto más musulmana o más del Senegal?

Más del Senegal

Cuando vienes aquí, ¿cambia algo tu religión?

No todo igual

¿Es más difícil seguir tu religión aquí que en el Senegal?

No...

Puedes rezar igual..

Si si

Pero ella (sigue Fatumata a su lado) me decía que si trabajas...

si si trabajas y tu patrón no quiere no puedes rezar allá.

Y en el Senegal ¿si estás trabajando puedes parar para rezar?

Si en el Senegal si.

Entonces para vosotros esto es una dificultad ¿no?

Si trabaja para vosotros. Si trabaja a casa lo puedes dejar para rezar.

¿Como ves la situación de la mujer aquí en comparación con el Senegal?

Aquí más libertad que en el Senegal.

¿Por qué?

Porque la situación no es igual, por eso.

¿Entre hombres o mujeres?

Ah no eso no, por la situación económica.

¿Cocinas siempre comida africana o algún plato español también?

Los macarrones...si..

¿Pero cocinas más platos africanos que españoles?

Si más africanos porque el comer español de vosotros no me gusta.

¿Todos tus hijos son musulmanes?

Si

¿Y para ti es importante que sigan la religión?

Si, muy importante.

Si te dijeran que no quieren ser musulmanes ¿que pasaría?

Ah no, no

No crees que pase esto ¿no? Toda tu familia es musulmana ¿no?

No

¿Es difícil seguir aquí las prácticas, por ejemplo el Ramadhan?

No , allí es muy difícil porque el sol está muy bajo allí y es más largo el día.

Y hace más calor ¿no?

Si, más calor

Entonces es más difícil en comparación?

Si

Otras compañeras me han dicho que es más difícil porque ven a la gente comiendo aquí...

ya, las personas no igual, para mi aquí muy fácil...

¿Sigues tu religión igual aquí? ¿Vas a la mezquita?

No no hay tiempo, si tiene tiempo puede ir.

Y ¿tu marido por ejemplo va?

No cada día, a veces sí. Cada viernes sí.

Y ¿tú también vas el viernes?

No, solo él.

Y respecto al velo ¿Lo llevas siempre?

Si.

Y ¿en casa?

En casa no.

Y ¿en casa de amigos o amigas?

Si hay hombres no puede quitar esto, los hombres puede.

Y por ejemplo si ahora estáis conmigo os lo podríais quitar no?

Si si (las dos). Las mujeres pueden mirar los hombres no la cabeza.

Y ¿con cuantos años te los pusiste?

Cuando te casas.

¿Con cuantos años te casaste?

13 o 14.

Y en el Senegal todas las mujeres se casan con esta edad?

No, depende, si tienes marido puedes casar sino tienes, tienes que esperar que venga marido.

¿Y tienes alguna hija con esta edad?

Si, la mayor tiene 13.

¿Y está estudiando?

Si, está en África, estudiando árabe.

¿Allí con quien está?

Con sus abuelos. Cuando estudia se queda allá solo para fiestas volver a casa. Si estudia no sale de allí, solo fiestas como Ramadhan o fiesta del xai va a casa de los abuelos. Va a una casa grande estudiando la niña y no puede salir.

¿Y se vendrá cuando acabe?

Si, si acaba los papeles y estudiar después vendrá. Cuando acabe el Corán.

8.2.7. Entrevista Fotom

Fecha: 12/02/2013

Edad: 52

Origen: Larachi/ Norte de Tanger -Marruecos

¿Cuanto tiempo hace que estas aquí?

Hace 23 años

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada? ¿Tienes hijos?

Si, Estoy divorciada. Tengo 5 hijos

¿Nacieron todos aquí?

Si.

¿Trabajas? ¿Estudias?

Si estudio aquí.

Y ¿ en Marruecos trabajabas o aquí?

En Marruecos nunca, aquí limpiando casos

¿Por qué decidiste venir a Mataró?

Aquí se vive mejor que en Marruecos, aquí tiene trabajo, tiene dinero, tiene casa. Allí no tienes nada de nada, ni casa ni nada. Me gusta aquí por Marruecos.

Y el hecho de venir aquí ¿te ha cambiado la manera de seguir tu religión?

Me gusta todo lo de aquí...

Pero si te pregunto si eres más musulmana o marroquí?

Yo Me gusta ser musulmana, ir a la mezquita..

Pero¿ te sientes mas musulmana que marroquí?

Si, primero musulmana.

¿Crees más o menos al venir aquí? ¿Ha cambiado algo al venir aquí?

Cada vez creemos más.

Y el hecho de conocer la cultura española ¿te ha influido en algo?

Bueno me gusta dos, la española e musulmana, pero la musulmana me gusta mas.

Y para ti es mas difícil seguir las prácticas religiosas?

De aquí no entiendes nada de nosotros..

Pero ¿aquí es más difícil rezar e ir a la mezquita que en Marruecos?

Si ,eso. De marruecos difícil.

¿Por qué?

Para los musulmanes nos gusta rezar de nosotros, ¿entiendes?

Tu por ejemplo, si trabajas no puedes rezar?

No mi marido no puede. Yo antes trabajaba en limpieza y primero le cojo permiso de señora “Carmen por favor puedo rezar?” si ha dicho si reza si ha dicho no, no rezar.

¿Le tienes que preguntar entonces?

Si, sin permiso no puedes. Sabes en la casa poco tiempo, y depende de rezo puede variar tiempo. Si dice que no, lo deajo todo a mi casa.

Y tienes alguna dificultad para seguir la religión en general?

No, todo igual. La mezquita cabe gente.

Y ha cambiado tu idea de religión en algún momento? De nosotros?

No

¿Notas alguna diferencia en la situación de la mujer aquí que en Marruecos?

Aquí mas libertad que en Marruecos, aquí mujer tiene derecho de todos. En marruecos nada.

¿Cómo me definirías entonces la situación de la mujer allí?

Bueno la mujer pobre no tiene derecho de nada de nada.

¿Por la situación económica o por la relación con los hombres?

Con los hombres. Bueno ahora está cambiando, ha cambiado mucho. Ahora mujer y niños tienen derechos antes nada. Antes estar el hombre dicho fuera y fuera tu con niños. Ahora la cosa ha cambiado mucho y tú tienes derecho a Marruecos como aquí.

Pero ¿sigue viviendo aquí mejor que en Marruecos?

Si, aquí mejor. Ahora yo no sabes cambiar la vida por Marruecos..

No te podrías volver ¿no?

No, ni yo ni hijos. Sabes tengo una hija de aquí que ahora tiene 22 años.

Y es ella musulmana?

Si, bueno está teniendo toda su familia aquí.

Y ella por ejemplo , ¿cómo vive la religión ella? ¿Cómo tu?

No, diferente.

¿En qué sentido? ¿No sigue la religión como tú?

No nada nada, ni pañuelo, ni reza ni nada.

¿Y eso que te parece a ti?

Yo le dicho que me parece como española.

¿Pero tú lo ves bien o te gustaría que llevara el pañuelo y demás?

Yo no dicho de fuerza el pañuelo...

¿Pero te gustaría?

Sí, yo le digo por favor reza y esto..pero ella dicho no no. Y ya está y la deja.

¿Y tus demás hijos?

Tengo dos como españoles, una con pañuelo y reza.

¿La que tiene 22 no lleva y las otras?

La de 27 no sin pañuelo sin nada. Muy guapa muy moderna, está modelo, ¿sabes? Le gusta ropa...

Y los otros chicos?

Un chico lleva tatuajes...

Y ¿cuántos años tiene?

Tiene 33

Y ¿los otros dos?

Una casado con española y con hijo. Chicas sin pañuelo y chico también como español.

Y el quinto?

Como español

Entonces, ¿todos viven como españoles?

Buff ...ninguno reza.

¿Y tu como te sientes?

Bueno a mi no me gusta ,siempre dice reza por favor . el otro casado con una chica española y ella no reza, como nosotros y ahora tiene dos hijos con ella.

¿Y entonces tus nietos también crees que sea difícil que sean musulmanes porque sus madres son españolas no? Como te sientes entonces?

Bueno ella no habla conmigo nunca. Ni hijo ni ella.

¿Por qué?

Antes de divorciarme de mi marido y este hijo no quería y no habla conmigo.

Y respecto al velo ¿Cuándo te lo quitas?

Yo siempre en la casa.

Y donde más? Donde lo puedes llevar y donde no?

Una boda, una fiesta.

¿Aunque haya hombres?

No con hombres se tapa, con mujeres no juntas.

Y ¿qué pasa si te lo quitas delante de un hombre?

Bueno...antes de estar joven le quitas el pañuelo ahora con 52 años un poquito..

¿Pero qué pasaría?

Bueno yo no quiero, nada más, no pasa nada, normal.

¿Simplemente no estarías augusto no?

Eso es.

¿Y crees que es difícil seguir las prácticas como las fiestas?

No normal, igual, aquí mejor que al Marruecos

¿Por qué?

Yo me gusta Ramadhan aquí que en Marruecos.

¿Por qué?

Porque aquí Mezquita muy cerca, mucha gente. Un día también vamos a la mezquita i me gustan.

Y ¿te relacionas con gente que no sea musulmana?

Sí, todos. Muchas amigas de aquí.

¿Te has sentido discriminada por ser musulmana aquí?

Si, por mayores y jóvenes.

¿Qué te gusta más de tu religión?

De rezar, de ayudar a gente que no tiene ni comida ni dinero, se ayuda, y tratar gente bien, no querer problemas, no chillar a la gente.

¿Y respecto a la mujer, ves que la situación de la mujer?

Aquí mucha más libertad.

¿Pero por qué? Por la influencia de la religión o por la relación con los hombres?

Por el islam.

Por ejemplo, ¿tu hija que no sigue la religión crees que tiene más libertad que tu cuando eras como ella?

Bueno...mis hijos no conocen el islam, no saben nada, de vosotros todo y del islam nada.

¿Pero crees que son más libres?

Si, dos chicas libres y tres chicos también libre. Una solo con pañuelo.

¿Y cuál crees que vive mejor? ¿La que sigue como tu?

La que vive como yo pero porque aquí tiene derecho de todos. Y le pensar está mejor

Respecto la comida, ¿hay algo de nuestras costumbres que hayas adoptado?

Yo soy cocinera, y cocino solo marroquí. De vosotros sopa y tortilla. Yo cocino gente que tiene boda o fiestas

¿Pero cocinas solo platos marroquíes?

Si, cuscus, pollo, carne, pescado, pastela..

Y ¿qué es lo que más te gusta de aquí?

Me gusta mucho de aquí, la mujer tiene derecho, tiene dinero, tiene casa. Antes tiene mucho trabajo ahora no tiene nada. Bueno esta vive bien. No falta nada de nada. Vivo mejor que en Marruecos, no tengo piso ni nada, aquí si. Yo ahora no sabe nada de nada de Marruecos, ni yo ni hijos. Yo bajar este verano de vacaciones, diez días o quince días, pero no tengo nada.

Y ¿cómo defines la vida allí?

Allí en Marruecos no tenemos nada. Las mujeres nada. La mujer que trabaja en empresa no gana como aquí. Jo no pensar en vivir en Marruecos.

Y ¿estás contenta que tus hijos hayan nacido aquí aunque no sean musulmanes?

Si.

Y ¿qué piensan ellos de la religión?

No les gusta

Y ¿por qué crees que no les gusta?

No se.

¿Crees que si hubieran nacido en Marruecos sería diferente?

No, todos nacieron allí, aquí solo nació aquí la de 22.

Pero vinieron muy pequeñitos, ¿no?

Si si, llevan toda la vida aquí. Al cole y todo.

¿Y crees que si hubieran crecido en Marruecos serian ahora musulmanes?

Bueno cuando bajamos de vacaciones, ellos no entienden, me dicen “mama que es esto?” y luego dicen “anda” todos “anda”.

¿El caso de tus hijos suele pasar? ¿La mayoría siguen la religión?

No, ¿sabes porque es el problema? Porque desde pequeña no enseñar cosas de nosotros. Yo le dejado al cole y yo trabajando, trabajando. Y ahora están mayores..

¿Y te sientes mal por haber estado trabajando y no haberles enseñado más?

Claro ...de la guardería al colegio y yo estar trabajar trabajar. Yo nunca sienta y dice “esta de nosotros”, “esto muslim”...nunca...Ahora no saben escribir el nombre en árabe, nada, del árabe.

¿Y no quieren aprender árabe?

Nada, no saben nada y todo español o catalán.

Muy bien, muchas gracias--- Esta todo bien? A mi me gusta mucho de vosotros y por ejemplo, yo me gusta de cocinar y me gusta la sopa, tortilla, pescado plancha, patatas, tortilla francesa y más mas de marroquí. Yo cuando tengo boda, cuarenta pollos o cincuenta pollos cocino sola.

¿Y cómo los cocinas?

Al horno, con casuela con agua con muchas cosas, el cucus también. Aquí muchas personas cocineras como yo no jaj. Es verdad, tienes boda ¿Quién va a cocinar si tienes una boda? Fotom y hago la comida. Y luego muchas gracias Fotom, la comida está muy bien. No solo cocina, trabajar como camarera, le sirvo..lavar platos...trabajar de todo. Yo estar contenta de trabajar...bueno cansada y contenta y gana dinero también.

Bueno pues muchísimas gracias, ya nos iremos viendo por aquí.

A ti también..¿está todo bien?

Si si tranquila todo perfecto, muchísimas gracias. Te dejo que puedas ir a hacer la comida..

Si si, voy ahora a comprar al mercadona unas cosas..

Ah igualmente he visto muchas tiendas marroquíes, no?

Si el pollo y la carne solo puedo comprar en tiendas de marroquíes no puedo comprar en otra-

Pero hay muchas por esta zona ¿no?

Si , aquí una, arriba dos, donde vivo yo otra también...

Y no puedes comprar la carne en los otros supermercados?

No, otras cosas si, el pescado...la leche...pero el pollo y carne no

Y ¿que pasaría si comes carne de la de estos supermercados?

No matar con el cuchillo..

¿Cómo?

El carne de nosotros, nosotros diferentes

Ah ¿que lo cortáis diferente?

Si, diferente...

Pero¿ si comieras algún día de esta carne pasaría algo?

No, nunca

¿No puedes?

Nunca, primer día de venir aquí comer pollo, yo no sabía..

¿Y que pasó?

Antes no había tantas tientes de nosotros y yo tenia mucha hambre, vine aquí vine a Tarragona y lo compré en un restaurante. Pero primer dia nada más,

Pero, ¿lo sabías que era..?

No, no sabía..

Pero no pasa nada, ¿no?

No pasa nada, bueno un día perdona Dios no sabes nada, tiene mucha hambre y ya esta. De vosotros tener muchas cosas macarrones, muchas comidas si no come carne no pasa nada.. pero ahora no falta nada de nada...y nada me gusta vivir aquí. No tengo ganas de bajar a Marruecos. En vacaciones si, casi 23 años hace que no tengo nunca un mes de vacaciones, pero voy a Marruecos 15 días o 10 días...

Bueno pues otra vez muchas gracias por todo

8.2.8. Entrevista Halima

Fecha:19/02/2013.

Edad: 39

Origen: Algèria

Prefereixes parlar en català o en castellà?

En català millor i així practico

Ah molt bé! Quan fa que estàs aquí?

11 anys

Tens família aquí?Estàs casada?

Si, estic casada i amb quatre fills.

I van néixer aquí o a Alger?

Aquí.

Aquí treballes o estudies?

Estudio

Has treballat aquí?

No, solo cursos

I perquè vens al centre? Vols anar a l'escola d'adults?

Si, a l'escola d'adults

I perquè vas venir aquí a Mataró?

Perquè el meu marit estava aquí a Girona, era *planchista* i la ofici de *planchista* era millor aquí a Espanya.

Aquí mantens la teva religió? Segueixes l' Islam?

Si.

I perquè consideres important seguir aquí l'islam?

L'islam aquí tenim tota la llibertat de practicar l'islam, a la mesquita, a l'escola..normal pels fills aquí practicar...normal..les costums i tot.

I creus que és més difícil mantenir les pràctiques religioses?

No difícil perquè ho practiquem a casa i som lliure de fer-ho a casa..

No hi ha cap dificultat, ¿no?

No.

I quan vas venir aquí et vas sentir més creient?

Que significa?

Ets més religiosa aquí a España? Creus més?

Si, perquè aquí coneixes totes les religions i l'islam respecta totes les religions...no hi ha molta diferència..nosotros vivimos sin Jesus y cristianos creen en Jesus..esta es la diferencia. Otras cosas son como el Islam ... tot mateix per a nosaltres...

I les semblances amb el cristianisme les vas conèixer quan vas venir aquí parlant amb la gent o..?

Si, si tens un idioma buena me gustaría hablar mas con la gente cristinana..em falta l'idioma.

T'ha canviat la idea de la religió en algún moment? Al venir aquí i veure una altre religió has vist la teva religió de diferent manera?

L'últim profeta es va dirigir a nosaltres, Dios mandó Mohamed per a nosaltres i dirnos perquè menjar sa perquè resar, perquè tindre hormones humans.. muchas cosas que nos manda Dios... La religión esta en la sang...en la genitique..

Si jo et pregunto que ets més musulmana o algeriana? Que et sents més?

Nose...jo crec que igual...mes musulmana o més algeriana? Difícil..normal...jo crec que igual.. jo no practicante mucho en el islam..no practico mucho... porque hay cosas..por ejemplo no llevo el pañuelo

Per exemple, per què no portes el mocador?

Esque en Argelia hi ha molta gent que no porta..todo el mundo árabe..pero l'islam et diu millor que portarlo ..

L' Islam diu que es millor que la dona porti el mocador doncs..

Si si, l'Islam diu la mujer como la fruta, para mantener, muy guapa muy sensible..tiene hormonas que mejor la mujer no se exhibe solo por su marido.. con el normal pero con otro home no.. Hay normas..és que es el objectiu del pañuelo...

I per què creus que hi han dones que no porten el mocador?

Es la vida, hay mujeres que no porta el pañuelo porque , per exemple, es como el ordenador si lo quieres para hacer unas cosas o otras, tu pots triar una cosa o un altre.

I has sentit que dones mocador?

Hi ha dones que porten mocador no per religió... la gent que sap islam no com la persona que sap islam..

I potser no saben que es pot no portar mocador?

Hi ha gent que sap llegir i escriure i sap moltes coses ara sobre el Islam i la tercera generació practica la religió per costum, los abuelos quizás es per costum no sap Islam.

No coneixen tant la religió sinó el costum?

Si, es que és la tradició abans. Coneixement és una cosa que nosaltres diem "espíritu" quan dormim, l'espíritu se va i quan ens despertem torna..qui sap que el cuerpo nada. La prueba de que hay espíritu en cuerpo es que quan dormim es una prueba de Dios, que el home no es cuerpo, es espíritu porque cuando duerme...el espíritu sube a Dios.

Això del vel, les dones que porten vel et diuen alguna cosa?

Hay dos gent, la gent de costum diu normal pero la gent de religió es contraria, me dice que cuando lleva mocador el espíritu millor...perque descubrir una altra cosa...

I davant de la gent que no porta diuen alguna cosa?

Res, perquè Dios dice tu trias, tu contenta. No obliga, igual que amb menjar, dice que millor no menjar jamon perquè tiene hormonas de home...no obliga...muchas cosas... lo dice dios a la gent pero no obliga.

Has dit que no totes les practiques les segueixes però el no menjar porc ho segueixes?

Perquè no porta pañuelo, hay gent que no menja jamon y es una cosa de sentir...no encuentro la paraula para traducirlo...l'home tiene que triar. Es un tema de home.

Tens decidit de no portar-lo mai?

Si no morir, hay un dia que, nose com traducirlo ...el pañuelo yo se que un dia me lo poso porque lo sento...la basica de l'home es la sorra..

Per exemple davant dels homes? Què passa quan et veuen sense mocadors?

Els homes donen la libertat de la mujer, decide ella, normalment no obliga a la mujer que lleva pañuelo. Deja la mujer que esculli sola porque es Dios que parla amb la mujer, Dios no diu a l'home, digali a la dona...no, el Islam diu, el missatge es a home i dona.

Y que creus que els homes pensen de les dones que no porten mocador?

En la calle, normal, porque tienen el lado...cuando ven a la mujer sin pañuelo....no es una cosa no buena. Es el costum, una persona noble, porta roba clàssica pero una cosa muy moderna muy moderna. La millor cosa és el intermedi.

I creus que la situació de la dona és diferent que al Alger?

Estas ideas error, porque se piensan que no llegim solo una guerra. Nosaltres mateix, la dona i el home. Tot obligatori, tots el cole, insitut, tenen de tot, hospital...solo que después de la Guerra se arregla todo poc a poc. El problema no es el home...el problema es la miseria..la gent no llegia, no sabia pero quan la independència de nuestro país, sabemos llegar i tot...

I aquesta idea de que la dona no és lliure?

Tot error.otra cosa en nuestra generacion hay ordenadors, de tot...

I respecte els teus fills, coneixen la religió perquè tu els hi expliques?

La religió del Islam, si porque los abuelos en árabe nosaltres mas allá pero l'islam diu que respecta les altres religions con la diferencia que el profeta.

I que passaria si els teus fills et diguessin que no volen seguir la religió?

Jo no dic que els meus fills no llegeixin altres religions, para comparar. Yo no le obligo.,

Pero els ensenyas que la teva religió és l' Islam tot i que llegeixi altres?

Nosotros tenemos a casa el Corán...cada casa

Però que passaria si et diu el teu fill si et digués que no es musulmà sino que vol ser cristià?

Hay hormonas genitiques del islam que no hay estos casos..

No creus que pot passar perquè hi ha quelcom genètic?

Si genetic. I si pasa, es que no creo, pero si pasa, nose normal, son los fills...que hacerlos? Yo quiero ser exemple pels meus fills.

La ultima pregunta, respecte el menjar, cuines només plats d'Algèria o també espanyols?

Plats de tot el mundo però solo hay cosas como por exemple el jamon, y no solo el jamon tambien el cavall...hay muchos animales que no menjar..gallina si...pero hay poquita diferencia con el halal de los españoles. Hay que matar en nombre de Dios. Si yo estoy seguro que esta cortada asi yo como sino no.

8.2.9. Entrevista Lazeza

Fecha: 19/02/2013

Edad: 64

Origen: Marroc

¿Cuánto hace que estás aquí?

Desde hace 22 años, casi 23

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada?

Si, bueno estoy casada en el Marroc.

¿Tienes hijos?

Si.

¿Nacieron aquí o en Marruecos?

El mayor nació en el Marroc y los demás aquí, tres mas

¿Trabajas? ¿Has trabajado?

Si, he trabajado de limpieza pero ahora no.

¿Y vienes aquí?

Si estudio castellano aquí...

¿Por qué decidiste venir a Mataró?

Vino mi marido y luego vinimos toda la familia

Y aquí mantienes tu religión, ¿no?

Si

Y tienes alguna dificultad de seguir tu religión aquí que en Marruecos?

No, no tengo problema. A Dios dónde vas está,¿entiendes? Dios para todo el mundo.

Pero hay alguna dificultad más física, por ejemplo, el hecho de que haya una sola mezquita aquí...

Bueno si tenemos otra mezquita mejor, yo me preocupa las clases del árabe por ejemplo. Porque ahora son clases de pago y no podemos pagar...el ayuntamiento quiero si podríamos hacer clases de árabe para mujeres y niños también. Yo tengo mi hijos y antes pagando pero ahora no puedo...no pueden estudiar el idioma.

Entonces ¿eso es una dificultad ahora?

Si, en el Marroc no. Para estudiar el Coran tienes que saber árabe.

¿Cuándo viniste aquí te sentiste mas musulmana?

No, no he cambiado nunca. No obligo a nadie, cuando estoy trabajando...me pongo pañuelo pequeño y ya esta

¿Y por ejemplo cuando trabajabas podías rezar?

No, no rezo en el trabajo luego en mi casa...Bueno si yo voy a trabajar a tu casa y llega la hora de rezar pues yo te pido permiso y si puedo rezo...Pero tengo que tener permiso. De verdad he rezado en las casas pero tengo que tener permiso, porque no solo son cinco minutos y luego doy los minutos y yo estoy tranquila. Si yo estoy escondida Dios no quiere. Si dice que no, luego en mi casa.

Y en cuanto a tus hijos, ¿siguen la religión?

Si

¿Todos?

Si

¿Para ti es importante que sigan la religión?

Si

Y ¿qué pasaría si alguno de tus hijos te dijera que no quiere seguir la religión?

Uy no, no pienso.

¿Cómo ves la situación e la mujer aquí en comparación en el Marruecos?

Yo no tengo problema con la situación de la mujer aquí y con mi país. Yo estoy sentada aquí, tranquila, no hay problema y en mi país también.

¿Tienes amigas que no sean musulmanes?

Si, yo tengo vecinas españolas, ningún problema...estoy contenta...si y tengo mi familia aquí... mi madre, mi padre..

¿Y no querrías volver?

¿A mi país? Bueno mis hijos son nacidos aquí y quiero que vuelvan y no... van de vacaciones y vuelven...

Si te pregunto ¿qué te sientes más, más musulmana o más marroquí?

No, marroquina es país, musulmana religión ¿sabes? Por ejemplo tu española o catalana, tu también ¿qué prefieres catalana o española? Pues yo musulmana, es religión y está en mi corazón. Pero me gusta musulmana y marroquina, no me gusta mora, es una palabra mala. No tengo problema con nadie, en el barrio, tengo aquí 22 años casi 23, nunca ha pasado algo, la gente de aquí todos saludan ¿sabes? La gente te conoce del barrio del supermercado ¿sabes?

Y respecto el pañuelo, ¿Cuándo lo llevas?

Lo llevo siempre

Menos en casa ¿no?

En casa...si estoy con mi marido y mi hijo si pero si viene mi cuñado o gente de fuera no...

Y ¿cuándo decides ponértelo?

No me acuerdo, de verdad.

Respecto por ejemplo la comida ¿cocinas solo platos marroquíes o te gusta mezclar con platos de aquí?

Platos marroquíes, de aquí también tienes cosas, sabes? Yo respeto cada uno tiene su religión, solo hay diferente de religión el matadero de mano, el conejo también, el pollo, pavo, toda carne, oveja, cordero, todo igual...la diferencia es el matadero,

8.2.10. Entrevista Amina

Fecha: 19/02/2013

Edad: 51 años

Origen: Marruecos, Tànger.

¿Cuánto hace que estás aquí?

12 años, des del 2001.

¿Tienes familia aquí? ¿Estás casada?

Si estoy casada y tengo una filla.

¿Nacida aquí?

Vine aquí cuando tenía 3 años.

¿Trabajas?

No, vengo aquí a estudiar, para aprender catalán y aprender cosas y como no tienes familia aquí, estas con la gente. Hace tres años que vengo aquí.

¿Por qué decidiste venir a Mataró?

Yo vine de Marruecos por mi hija, al médico.

¿Qué tiene alguna enfermedad?

Si.

¿Entonces viniste con tu marido y tu hija para ir al médico?

No, primeros años solo vine yo con la hija porque no podía venir mi marido. Yo venir sola con mi hija y mi marido lo dejé en Marruecos, y luego vino aquí.

¿Y te puedo preguntar qué le pasaba a tu hija?

No puede hablar, tienes 3 años y no anda, tiene problema de cabeza.

¿Y ahora está bien?

Ahora si, ahora va a un colegio especial. Tiene una vida normal ahora.

¿Y puede seguir las prácticas religiosas? ¿Es musulmana?

Si

¿Tienes alguna dificultad para seguir la religión aquí?

Si, es más difícil que en Marruecos.

¿Por qué?

Aquí mejor salud para mi hija, por eso yo vine aquí, por eso yo vine aquí.

¿Pero para poder rezar y seguir la religión es más difícil aquí?

Si bueno, aquí hay muchas musulmanas también y hay mezquita...normal. Solo falta mi familia aquí, solo está mi marido aquí, vino hace 3 años.

Y ¿te planteas volver?

No, por mi hija porqué allí cuando tienes tres años no hay médico. Vine porque allí no tenía médico y se podía quedar así...para mi hija y yo he aguantado de todo por ella. Para estudiar aquí, voy a San Juan de Dios..

¿Ha cambiado tu idea del islam en algún momento?

No, todo igual, igual la mezquita igual el ramadán..si.

¿Pero si yo te pregunto si te sientes más musulmana o más marroquí, que me dirías?

Más musulmana

¿Ves alguna diferencia de la situación de las mujeres aquí en comparación con marruecos?

Igual, lo mismo.

Respecto el tema del velo, ¿cuando lo lleváis?

Aquí

Y ¿cuándo te lo quitas? ¿En casa?

Si

Y¿ porqué lo llevas?

Por qué estoy acostumbrada así..

¿Cuándo decidiste ponértelo?

De joven, cuando tenía 25 años.

¿Y tu hija por ejemplo lo lleva?

No, lo lleva.

¿Y crees que se lo pondrá en algún momento?

Yo siempre hablo con ella que cuando sea más grande lo puede llevar.

¿Tiene quince años no?

Si, quince

¿Y cómo te sentirías si algún día te dijera tu hija que no quiere seguir con la religión?

Uy no puedo aguantarla. No estas cosas no...no creo...ha aprendido ir a la mezquita, árabe, el Corán. El domingo siempre se va a la mezquita a aprender Corán. Ella sabe.

Y supongo que tiene también amigas no musulmanas ¿no?

Si , ella tiene amigas árabes y españolas también. Hace cosas españolas y árabes, ella tiene más amigos españoles que árabes. Ella por ejemplo, cuando viene el cole me dice “mama yo no he comido esto porqué no es musulmán” para la carne, el cerdo, ella sabe..

Y siguiendo con el tema de la comida...después de tanto tiempo aquí ¿cocinas algún plato español o solo platos marroquíes?

No, todo marroquí, tortilla y sopa si...solo no comemos pollo de aquí y cerdo.

Pero he visto que hay bastantes tiendas para comprar carne no?

Si si.

Entonces después de tanto tiempo aquí ¿crees que cada vez es más fácil seguir las prácticas religiosas aquí?

Si aquí hay de todo, como en marruecos...si quieres comprar cosas de marruecos hay muchos sitios...

8.2.11. Entrevista Naima

Fecha: 19/02/2013

Edad: 37, del 75

Origen: Marruecos.

¿Cuánto hace que estás aquí?

5 años

¿Tienes familia aquí?

4 niños

¿Nacidos aquí?

Uno sí.

¿Trabajas? Estudias?

No, hago catalán aquí.

¿Por qué decidiste venir aquí? ¿Vino antes tu marido?

Si el.

¿Tienes dificultad para seguir la religión?

No, todo igual.

Hay alguna diferencia?

Es más difícil para los niños, porque en el colegio no hacen lo mismo los niños de su edad. Porque por ejemplo en Marruecos en el colegio paran de hacer clase para rezar. Lo mismo sucede cuando ven la televisión, se para en el momento de rezar.

(No puedo hacer la entrevista completa porque no sabe castellano ni catalán y tiene que venir una chica a traducirme, solo le hago las preguntas más básicas)

8.2.12. Entrevista Radia

Fecha: 19/02/2013.

Edad: 33

Origen: Marruecos.

¿Cuánto hace que estás aquí?

4 años

¿Tens família aquí?

Si, el meu marit i les meves filles.

¿Quantes filles tens?

3

Van néixer totes aquí?

Una al Marroc i dos aquí

Treballes? Estudies?

No treballa, estudio aquí català.

No has treballat aquí?

No

I al Marroc tampoc? No

Per què vas decidir venir a Mataró?

Perquè el meu marit estava aquí.

I, va venir abans que tu?

Si

Treballa aquí ell?

Si

Quan vas venir aquí, vas poder seguir les teves pràctiques religioses aquí?

No, falten moltes coses...

Per tant, és difícil mantenir les pràctiques aquí?

Si, bueno mas o menos, no dificil pero faltan cosas.

Què creus que falta?

Mezquitas, las fiestas...i escoles..

Quan vas venir aquí et vas sentir més religiosa quan ens veus a nosaltres?

Si

Per què?

Bueno perquè no he perdut la meva religió. A mi estic contenta.

Però quan ens veus a nosaltres què sents?

No tinc cap problema, tinc moltes amigues cristianes...perquè el islam també ens han format de viure junts sense problemes...podem viure com amics, com vecinos...

I quan vens aquí? Com afecta el fet de moure't del teu país en la religió?

Em falta la familia, mi madre todo pero todavia me falta...perquè no tinc aquí familia.

Pero ¿crees que necesitas más mantener tu identidad?

Per la gent gran no perquè de petits coneixen moltes coses pero per els nens si, necessiten moltes coses per aprendre la religió. Aquí ells van al cole i li ensenyen unes coses i necessitem que nosaltres en casa hacemos mucho esfuerzo para ellos saber lo que nosotras pensamos más. Por ejemplo, hay cosas del nadal que son muy diferentes y necesitamos explicarle que la señora dice en clase pero no tenemos esa religió, es una cosa diferente. Hacemos una idea al niño, es la religio de la señora y hay niños cristianos pero para nosotros no es veritat. Nosotros le explicamos al nen, pero le cuesta, que no hay Papa Noel , no hay cagatio...y bueno..

Entonces, vosotras sentís que necesitáis explicarle todo en casa y para los niños también es difícil entenderlo todo, no?

Si, porque per exemple, la meva filla me preguntava a veces “perque jo no puc anar al menjador?, perque jo no pots comer aquestes coses”. I jo li explico que nosotros musulmans no podem menjar porc..i moltes coses hi ha diferencia. Necesito que hagi respecte..la mestre, la gent, les amigues..

Però no et sents respectada?

Si, pero...son dos cosas diferentes per un nen es dificil. Per nosaltres no perquè som grans i tenemos un base pero los niños no.

Pero si tu no le explicaras ¿quizás no seguiría la religión?

Si bueno, es musulmana pero feble.

¿Por qué? ¿cómo te sentirías si tu hija te dijera que no quiere seguir la religión?

A mi no me gustaría..

Pero reconoces que es importante que para que no pase tu tienes que enseñarle ¿no?

Si.

Cambiando un poco de tema, respecto al pañuelo, ¿Cuándo le lleváis?

Más de 18 anys.

Pero ¿por qué te lo decides poner?

Porque una musulmana necesita portar pañuelo i tampoc lo he visto a mi madre, mi hermana grande, mi abuela, mi tia..toda mi familia. Si hay algunas personas del meu pais que no porta pañuelos pero sabia que va a venir un dia que lo necesito a portar el cap. No obligada, pero como obligada...Perque jo estudio el islam y dice que la mujer necesita mocador y un vestit llarg. Jo sabia de llegir el Coran. Entonces tengo una idea.

¿Cuál es el momento en que decides ponerte el pañuelo?

Si viene solo.

Y¿qué crees de las musulmanas que no llevan pañuelo?

Bueno yo espero un día que todas ponen pañuelos porque ellas saben que si ellas trian, yo espero un día que porta pañuelo.

Por ejemplo, ¿te lo quitas cuando estás en casa o estás con tu marido?

Si, i con mi germà tampoc.

Y ¿qué pasaría si te lo quitas delante de otro hombre?

No, no puedo. No solo del vecino, del primo...solo delante del padre, germans, marido. Hay personas que si y otras que no. Hay personas que dicen que no lo pueden portar porque les molesta, pero es un costum, si lo portes de petita no hay problema.

Y ¿hay diferencia en Marruecos?

Si hay de todo.

Respecto al tema de la comida, me has explicado que hay cosas que no podéis comer y que por ejemplo tu hija no puede ir al comedor.

No, me preguntaba en el colegio pero no.

Y ¿tu por ejemplo que cocinas? ¿Todos los platos son marroquíes o también algo español?

Si, pero sense alcohol, sense cerdo..

Y ¿qué pasaría si algún día comes algo prohibido sin darte cuenta?

No, yo no puedo.

Si te pregunto si te sientes más musulmana o más marroquí

Soy marroquí musulmana.

Antes marroquí ¿entonces?

Bueno no, vivo aquí o en el Marroc pero soy musulmana.

¿Entonces más musulmana?

Si.

Sobre las mujeres, ¿ves diferente la situación de las mujeres aquí o en el Marroc?

No.

Y ¿crees que aquí tenéis más oportunidades para trabajar o estudiar? ¿O más libertad?

A mi es libre, si ella respecta les costums i tot es lliure. Pero si vol més llibertat no respecta ni la religió ni les costums familiars.

Entonces ¿sientes que si una mujer quiere ser más libre es porqué no respeta la religión ni las costumbres?

Si, por ejemplo, yo musulmana, la mujer musulmana no puedes hacer cosas, hay costums del país, de les families i tot que no puedes hacerlos. Si lo haces tot, más libre, pero si yo respeto, tampoco es libre pero es mejor.

Entonces ¿notas que hay cosas que por ser musulmana no puedes hacer pero harías?

No, jo faig maquillatge el meu marit, jo bailar, jo comer, jo estudia catalán, jo salir, jo tengo amigas tengo tot.

8.2.13. Entrevista Fátima

Fecha: 19/02/2013.

Edad: 26

Origen: Marruecos.

¿Qué tanto por ciento de mujeres de Marruecos en el centro?

El 85% son de Marruecos y las demás son subsaharianas; Senegal, Gambia, Costa de Marfil. La inmigración de aquí es mas Marroquí, si te vas a Badalona hay mas Pakistani e Indios.

¿Y cuando viniste aquí?

En en 93 vinimos

¿Vinisteis toda la familia junta?

Vino mi padre antes..

Siempre viene el marido antes, ¿no?

Claro porque en la época de los 80 venían los maridos. Porque allí no había trabajo y decían que era temporal. Mi abuelo vino, trabajó seis o siete años y se volvió a Marruecos. Pero la última generación que ha venido se ha traído luego a su familia.

¿Tienes hijos?

Si, uno y nació aquí.

Una cosa que pregunto mucho es si son musulmanes y si es importante que sigan la religión para vosotras..

A mi no me gustaría que mi hijo no fuera musulmán. No me gustaría y haría todo lo posible por que lo fuera. Si un día me dice “mama, yo no creo en Ala, yo soy ateo”, yo pondría todo mi empeño, coger los libros que yo me he leído, explicar-le porqué si existe, porque las otras religiones no son cien por cien..

Algunas mujeres me dicen que eso no puede pasar ...

Si Puede pasar..

Incluso una mujer me comentó que hay una hormona genética...

No, en el Corán dice que todos los hijos que nacen son del Islam pero los padres son los que le llevan por este camino o no, vale? Por eso cuando alguien se convierte al Islam, no se dice se convierte se dice que vuelve, es retorna. Porque en el Corán dice eso que todos los niños que nacen ya sean indios, pakistaníes o americanos son islam y es el padre que le enseña un camino u otro. Si tu tienes un niño y me lo traes y yo coge el mío y te lo doy pues crecerá cristiano. Es el padre quien lo lleva por un camino o por otro.

Y eso hace que sea importante la enseñanza de los padres y que mantengan la religión para transmitirla a sus hijos. ¿no? Una de ellas me comentó la importancia de tener que explicar que aunque en el colegio le enseñen el Nadal, esa fiesta no es de su religión.

O cuando hacemos la fiesta del Ramadhan, preguntan porque los otros niños no lo hacen. Preguntan “porque tu no comes y la madre de fulanito come”. Porque la madre de fulanito son españoles, son cristianos, tienen otro dios y piensan diferente. Claro es que los niños si ven que ni rezan, ni hace el Ramadán ni llevan el pañuelo ni nada..

Aquí has estudiado ¿no?

Si hice hasta bachillerato y luego hice un módulo de estos de informática para ser profesora de informática.

¿Viniste por tu padre entonces?

Sí, claro los padres ven que hay una vida mejor aquí. Y otra cosa que también ha influido es que tenemos un hermano que al nacer le rompieron el brazo y allí en Marruecos le hicieron dos operaciones y no...de pequeño iba con el brazo caído. Claro aquí si estás de parto y ven que el niño está con los pies abajo te hacen una cesárea. Allí no, una cesárea vale dinero, vale más de mil euros y en ese momento no puedes pagarlo. Es un millón para nosotros, mil euros de aquí se traduce en un millón de allí. Un millón es mucho dinero. Claro hacen cesárea cuando es muy urgente por la vida de la madre y el niño y tienes que pagar. Mi hermano se le quedó el brazo y allí no hay recursos aunque sea en la ciudad. Nació en la ciudad, en la clínica pero no hay recursos

igualmente. El niño fue creciendo, lloraba un montón, y él ha crecido con el hueso soldado. Se ha acostumbrado y cuando tenía seis años se enteraron que estaba mal y no podía arreglarlo. Y aquí si y la segunda razón es por eso, por mi hermano. No se podía venir solo el niño tenía que venir con la madre. Entonces mi padre pensaba volver como hacían todos, yo tengo un tío que ha venido y ha vuelto y mi abuelo también. Pero mi padre ha decidido quedarse aquí también por mi hermano. Claro porque un hombre no puede cuidar del niño tiene que traerse a la madre. Entonces aquí le han hecho dos operaciones y tiene un hierro dentro con cuatro clavos y tiene visitas anuales y tiene 18 años ahora. Y es zurdo.

Claro..

y si hubiera nacido aquí primero no hubiera nacido así porque le hubieran hecho cesárea. Y si no al menos con un año o dos le podrían haber hecho algo pero ya con seis se ha soldado mal y se ha quedado mal.

Porque cuando hay algún problema médico ¿la visión es venir a España?.

Si lo más cerca es España pero si no tienes nadie aquí no puedes coger y venir, entiendes? Tienes que tener familia aquí

Porque consideras importante mantener tu religión aunque viniste muy pequeña ¿no?

Vine con siete, claro yo allí no empecé nada.. A principio los primeros años hablas catalán porque en el cole te enseñan catalán y los primeros años la tele es catalán. Mi padre se preocupó por qué no hablábamos árabe y nos inscribió en un colegio de árabe, a la mezquita. Si, la religión la aprendimos con los padres y en la mezquita. Aquí se aprender escribir y leer.

Y si tienes que aprender árabe, tienes que ir a una escuela de árabe no?

Sí, pero no es una escuela es un local donde va un chico y paga un a licencia enseña a los niños...

Pero tienes que pagar ¿no?

Si, antes no iba de estas escuelas. Yo iba a la mezquita, y te enseñan el Corán a leer y a escribir.

Y ¿cómo has ido aprendiendo?

Cuando tú eres conscientes de lo que haces... Bueno hay niños que les da por "paso". Yo dije voy a investigar, a leer libros, todo autodidáctica. Para seguir siendo del islam he tenido que ir a la biblioteca a coger libros. Y cada vez hay más recursos. I si algún día mi hijo viene y me dice que no cree y que es cristiano pues le diré que haga todo lo que he hecho yo y que lea lo que he leído yo. Las otras madres quizás no porque no han estudiado, vienen de un pueblo, ellas quizás hacen lo que sus padres les obligaban. Claro hay épocas en que había palos si no hacías lo que te decían. Mi hijo puede ser que haga otra reflexión y crea que el mundo se haya creado de una explosión en el universo y que hemos evolucionado del mono. Puede ser...

Y para leer el Corán tienes que saber árabe, ¿no?

Si, se traduce fonéticamente.

¿Es más difícil seguir las prácticas religiosas en el país de origen o aquí?

Es más difícil aquí, claro.

¿Por qué?

Porque allí si estás trabajando, y a la hora del rezo e imam sale y anuncia rezo, y tienes diez o quince minutos para ir a la mezquita o si estás en tu casa dejar las cosas e ir a rezar. I allí se paraliza todo, si estás trabajando en una empresa o las clases. En los coles hay una sala, los niños no, pero para los profes hay una sala para ir a rezar. Aquí no, tu estas trabajando y si le pides al jefe cinco minutos si es comprensivo quizás te lo da, y aquí aunque me lo den donde voy a rezar? Con que ropas? No puedes.. Es más difícil.

Hay muchas mujeres que me dicen que si su trabajo es limpiar casas pues le piden a las jefas poder rezar y recuperan el tiempo después.

Si, en una casa es más fácil. Pero también es más difícil por lo que ves. En el Ramadán si ves a una persona comiendo o bebiendo.

Viendo la existencia de las demás religiones, sobretodo viniendo aquí.. ¿cómo lo relacionas con tu religión? ¿ Como reflexionas que la tuya es la verdadera?

Pues la gente ha estudiado, tiene una cultura, puede buscar o de aprender por si sola. Pero una mujer que no ha estudiado eso no se lo puede cuestionar porque eso es lo que ha mamado, lo que ha vivido, lo que quiere para sus hijos... Y respecto la pregunta que tienes aquí de si me siento más o menos musulmana cuando vine aquí, yo no me puedo sentir más musulmana, porque vine muy pequeña y todo lo he aprendido aquí. Si hubiera venido con quince años pues quizás te digo que no creo en nada. Mis padres son musulmanes, si, hago el ramadán porque ellos me obligan a hacerlo...o hay chavales que van a la calle y comen en el ramadán porque no creen. Hacen creer a los padres que si para no hacerles daño para que no se sienten mal. Pero yo no me sentía hasta que empecé a investigar, a leer, a conocer gente...

Cuando hable con Bouchra (la seva germana) me dijo que pese a crecer aquí cada vez se siente más musulmana... si cada vez nos sentimos más. De no creer nada a investigar tú...

Porque pasas de seguir la religión porque te enseñan tus padres a seguirla por convicción después de aprender por tu parte, no?

Exactamente

Pero claro a mi me sorprender esto porque desde fuera se ve la imagen estereotipada que la población inmigrante debería no creer mas en el islam sino menos...

Cuando empecé yo a investigar podría yo haberme convertido al cristianismo pero me convenció más el islam. Tengo hermanos adolescentes, uno de trece y otro de dieciséis y no rezan y han nacido aquí. Somos cinco, tres nacimos allí y estos dos aquí. Ellos no rezan, *¿pa que?* Porque por que el adolescente pasa de ti. Igual que le dices estudia y el dice *“pa que si hay crisis y no hay trabajo”*..te lo dicen...ah si eso no existe, nos van a comer los gusanos. Pero hacen el Ramadán por respeto y poco poco al decirle yo cosas pues quizás..

Y ¿crees que los musulmanes se convierten al cristianismo?

Bueno hay casos. Yo conozco marroquíes...

¿Más que al cristianismo no crees que pasen a no creer en nada?

Si, ateos

¿Cómo ves la situación de la mujer aquí en comparación con el Marruecos?

Yo creo que si yo estuviera allí no hubiera sido lo que soy ahora.

Por la situación económica o por el papel que tiene la mujer allí?

Por el papel que tiene la mujer allí, allí es ama de casa. Una niña se educa para hacer la comida, limpiar la casa y esperar al marido para casarte y luego cuidar de tu marido y tus hijos. Sabes? Ahora hay menos pero es así...ahora puede ser que una chica esté estudiando derecho para ser abogada pero tiene la otra mitad de querer casarse y tener una familia. Yo ahí creo que me hubiera casado más joven. Hay una chica de 23 años, creo que es la Fátima que tiene tres niñas, su padre le puso el pañuelo, se casó y tiene ya tres niñas. Mi padre no obliga, yo he estudiado, he hecho todo lo que me ha dado la gana, me he casado cuando yo he querido porque si hubiera sido por ellos...aquí te ve un chico por la calle y si le gustas va a tus padres a pedirle la mano.

¿Aquí o en marruecos?

En marruecos y aquí también. Cuando te ven, dicen quien es y le dicen la hija de fulanito y ese chaval coge a su padre y le dice que quiere la mano de esa chica. El padre va a mi padre, y le dice “quiero tu hija para mi hijo”. Si tu padre es de los antiguos le dirá “si te la doy” y te casas sin conocerle apenas, el año de prometidos y el año antes de casarte pues os conocéis pero no lo eliges tú. Ahora se hace menos pero han venido un montón de personas, no es por presumir, desde que tenía dieciséis i diecisiete años a pedirme la mano.

Y ¿tu padre les decía que no?

Mi padre les decía, “No, la niña está estudiando”. Pero hay padres que dicen sí, quizás por la situación económica, es una boca menos que alimentar, piensa en su bien...estará en su casa, más tranquila, tendrá sus niños. A mí me decían “se te va a pasar el arroz” con veintiún o veintidós años, porque yo le decía que no a todos. Porque no lo conozco de nada, quizás de la calle.

Y ¿luego tu marido lo conociste aquí?

Mi marido lo conocí en Marruecos un verano que bajamos. Un mes de agosto fui allí, lo conocí, Messenger de antes el primer año y otro año de teléfono y video conferencia.

Y ¿ luego vino?

Si luego vino, lo he traído yo. El dirá “Me ha traído mi mujer” jaja El no quería venir, el es empresario, tenía su empresa ahí y no quería venir. Pero yo le he dicho “yo no puedo vivir allí, si me quieres vente”. I se ha venido aquí el. El pobre al principio lo pasó fatal, no conocía el idioma, no tenía trabajo...pero..I claro, llegaba una carta a casa y me decía “¿Fátima que es esto?”, se sentía un poco mal... pero ahora ya conoce un monton de gente, trabaja..y yo allí no puedo vivir, yo puedo ir un o dos meses pero yo no puedo vivir allí. No conozco ni las monedas, yo conozco la peseta y luego el euro que cambiaron. Pero yo no conozco los dirham, yo voy al mercado y me dicen “cinco” y le doy los cinco y luego me dicen “no tonta regatea, si puedes comprarlo por dos”. Pues nose..no lo sabes... yo he crecido aquí. Ha nacido un bebe, vete a inscribirlo ¿dónde?, yo no se moverme allí.. yo no podría vivir allí. Y bueno ha venido el y al principio lo veía negro y ahora ya lo ve gris.

Respecto al velo, ¿cuándo te lo quitas?

Ya me explicaste que te lo quitas en el trabajo por comodidad....Si si, se que algún dia me lo pondré y no me lo quitaré mas y me sentiré mal si me ve un hombre. Pero ahora no me siento mal si me ve el conserje o el profesor. En mi trabajo de más abajo, mi jefe me conoce sin pañuelo y trabajo sin pañuelo si me ve por la calle con pañuelo alomejor ni me reconoce..[Antes de la entrevista me avanza que fue despedida de este trabajo- en el que daba las clases sin pañuelo y los alumnos le notaban los rasgos pero no sabían que era musulmana- porque un alumno la vio por la calle con el pañuelo y la reconoció, y esa misma tarde la llamaron diciendo que estaba despedida sin especificar porqué]

¿Pero llevas el pelo suelto?

Si he llevado el pelo suelto

Y ¿ahora?

Si..

Y ¿no te sientes mal?

No, porque si estoy trabajando o trabajo o me pongo el pañuelo. Tengo que trabajar para pagar el alquiler, para pagar el coche, todo..

I que piensas del hecho que tienes que escoger entre el pañuelo y trabajar?

No es normal, es injusto pero también digo no es nuestro país y no puedo imponer algo. Yo no puedo imponer a una empresa que voy a trabajar con pañuelo. Reconozco que no es un país islámico y que hay unas leyes y que puedes seguir el llevar el pañuelo hasta cierto punto...Yo para hacerme el DNI me puse el pañuelo y no sé por qué razón me dijo el policía que no se me veía las facciones bien y que me lo tenía que echar para atrás..y quedaba horrible y me lo quité, porque quedaba horrible. Porque es una foto solo, no influye nada esto...si llevas pañuelo o no...es solo una foto. Pero bueno, hay gente que no se lo quita ni para el Dni. Yo como he empezado mi mundo laboral sin pañuelo no me cuesta tanto quitármelo, pero en la calle no me lo puedo quitar.

Y ¿si fueras por la calle sin, te sentirías mal?

Si.

Y ¿que pasa si te quitas el pañuelo ante un hombre?

Está prohibido porque tu coges un pecado y él también. Pero yo me lo quito ante un español porque el español pasa de mi pelo. Pero a un moro alomejor dice “mira que guapa la niña con el pelo así”, me entiendes?

Porque para los musulmanes es erótico?

Si, les gusta, a un moro cuanto mas liso y mas como lo llevas tu más les gusta.

A ¿un moro?

Si a un marroquí, yo digo moros...

Pero lo que has dicho de las mujeres sumisas, hay mujeres pero no todas. La religión influye también porque el hombre musulmán cree que protege a la mujer. Pero hay muchos tópicos.

8.3. Entrevista a la professora Dolors Bramon

- Una de les coses que em diuen les dones és que no sempre hi caben a la mesquita i és molt difícil separar-se. Però també m'he adonat que hi ha dones que són més flexibles i si no poden anar a la mesquita resen a casa. I al parlar de la seva integració és un detall que demostra que segueixen la seva religió però intenten superar aquestes dificultats aquí.

És que no tenen cap obligació d'anar a la mesquita, que els hi agradi és una cosa, però obligats no estan. Obligades no estan, el que passa és que sempre estàs millor, sempre et sents més acompanyada en una pregària col·lectiva, ets sents membre d'una comunitat, et sents formant part d'un grup de creients i per tant, que hi vulguin anar és molt normal però és lògic que si no tenen criatures que no poden deixar enlloc es conformin dient ho faig a casa. Això tu els hi dius, no és cap problema religiosament parlant. Una altra cosa és la il·lusió que els hi pugui fer o la devoció que pugui tenir en pregària col·lectiva, però no tenen. No és com els catòlics que han d'anar a missa cada diumenge.

-Com creus que influeix en la vida quotidiana en les dones musulmanes el viure aquí tenint en compte que no és un país musulmà?

Primera resposta per totes les que em facis: depèn. Primera cosa que t'has de posar el cap és depèn. Les dones musulmanes de Mataró no són totes iguals, les dones musulmanes de Catalunya tampoc. Però és una cosa que els que no som musulmans o no formem part d'aquest col·lectiu ens pensem que l' Islam és una cosa, Monolítica, i no. Igual que el cristianisme o el catolicisme no és tot igual. No totes les dones catòliques del carrer Major de Gràcia viuen la seva religió de la mateixa manera. Per tant, això t'ho has de posar al cap per sempre. Tornem a fer la pregunta i veuràs com canviarà.

-Cert...

Clar ...Això és el valor del teu treball, i te'n adonaràs que no podràs generalitzar. De les entrevistes que facis podràs fer un grup més general però després veuràs que cada una va pel seu compte amb el seu pensament. Per tant, torna'm a fer la pregunta que ara no recordo

-La pregunta era com creus que influeix el fet de viure aquí..

Evidentment tindrà uns condicionants que marcaran la seva vida quotidiana però cadascuna d'elles s'acomodaran en aquests condicionants segons la seva manera de pensar. I val la pena també per totes les preguntes dir que l'Alcorà, que per a ells és el llibre sagrat, la seva doctrina i el que ells creuen que és paraula de Déu diu més d'una vegada i més de dues "Deu us mana el que és fàcil i no pas el que és difícil" Importantíssim. Pensa que el cristianisme o sobretot el catolicisme vol màrtirs. L' Islam no, diu acomodeu-vos, feu com millor podeu però no cal que sigueu heroïnes en aquestes dones. Per tant, si alguna d'aquestes dones té problemes pel fet de no viure en un país islàmic, que deuen ser totes, doncs cada una ho resol que com pot i "Deu us mana el que és fàcil i no pas el que és difícil". Això tu he volgut dir dues vegades perquè crec que és molt important, i si parles amb elles els hi dius, els hi fas entendre. Per exemple, quan l'Alcorà parla de que han de fer al Ramadhan, les hores de llum no pot entrar res al cos, allà diu , ho diu moltes vegades, però allà diu "si esteu de viatge o esteu malalts ja observareu al Ramadà un nombre igual de dies" torna a dir "perquè Deu us mana el que és fàcil i no és difícil". Allò ho saben elles molt bé perquè quan tenen la menstruació saben que aquests dies no els hi val, per tant, ho recuperen un altre dia. "Deu mana el que és fàcil" el fàcil és recuperar al Gener i al Febrer, el difícil és recuperar al Juny perquè les hores de llum del Juny són moltes mes que les que hi ha al Gener i al Febrer. Per tant, estan en tot el seu dret de recuperar-ho al més de Gener o Febrer.

-Si. Però per exemple això lliga amb una altra cosa de la qual volia parlar: com ho veiem nosaltres, no? De fet, quan a mi alguna d'elles seria entre gener i febrer em va explicar que estava recuperant. Aquesta idea pot xocar als no musulmans, perquè des de fora hi ha la impressió que és una prescripció tan obligatòria que si algun dia no ho poden seguir pel que sigui hi han de recuperar una mesos després.

Si, és així, la seva religió ho entén d'aquesta manera. Jo crec que el catolicisme de fa 40 anys anava per aquí,. Tu ets molt jove i abans la missa era el diumenge, i ara, fa pocs anys que es pot fer el dissabte. Que es això del dissabte? Això és nou, per tot el catolicisme dels teus besavis i rebesavis. Que vol dir això de fer la missa al dissabte? És el diumenge..

-Fins a quin punt diries que és un tòpic que les dones musulmanes als seus països estan sotmeses?

Doncs és un tòpic perquè algunes dones musulmanes tenen molta més llibertat que la creguda més creguda catalana i algunes dones musulmanes estan sotmeses de la mateixa manera que algunes dones del Passeig de Gràcia esta sotmeses., Per exemple, a la talla 36, a que no se li vegin les canes...per tant, sotmesos estem tots depenent de que ens deixem sotmetre- Que les dones musulmanes son submises és un topic com un altre. Que el que ens arriba a Occident o que el que els mitjans de comunicació ens fan arribar a Occident és l'accentuació, doncs el vel, la obediència al marit, és cert que ens arriba. Però en castellà tenen una dita que diu "la mujer con la pata quebrada i en casa", vols mes exemple? Un proverbi, una dita vol dir que s'ha dit molt. Si, algunes estan sotmeses que unes catalanes i algunes catalanes estan mes sotmeses que algunes musulmanes. S'ha de contestar així, no hi ha si-no,blanc-negre. No hi ha, perquè tu estàs treballant amb una matèria absolutament voluble perquè cada dona és una persona diferent. I no pots comparar musulmanes i catalanes, perquè també poden haver catalanes creients i catalanes no creients. Quan tu em dius musulmanes jo entenc creients oi? No entenc dones immigrades? Dones que creuen en una doctrina de Deu. Però hi ha dones catalanes no creients que estan mes sotmeses en el marit que alguna creient, tot és, em sap greu però no es una classe de ciències exactes no et puc contestar blanc o negre. I si has entès això jo crec que el treball ja va bé.

-Si si, i de fet, amb una cosa que ja has comentat que és el tema del vel, és una pregunta que els hi faig i m'he adonat que hi ha moltes respostes, com dius, no és blanc o negre. I des de Occident és diu s'ha de prohibir el vel perquè el vel és símbol de submissió però si parles amb elles i els hi preguntes perquè portes el vel, hi ha algunes que no et diuen res de religió, et diuen que és per costum, perquè la seva mare i la seva àvia el portaven.

La teva besàvia o rebesàvia també portava vel, un mocador al cap ara jo no se..

Clar i és això que reps moltes respostes diferents que demostren això, que no tot es igual. I potser l'una cosa que puc generalitzar és que per elles el fet de venir aquí no implica deixar la religió enrere. I fins i tot, al revés que és una cosa que et volia comentar com creus que canvia la seva percepció de la religió, perquè jo crec que quan venen aquí es senten més religioses pel fet de reforçar la seva identitat, no?

Si has dit la paraula: identitat. No per religió sinó perquè s'adonen que formen part d'un col·lectiu que aquí es diferencia del majoritari, la major part de persones de Catalunya no són musulmanes. Per tant, elles, refermen en que formen part d'un col·lectiu. Si em permets podria ser el cas d'una persona de família catalana que ha nascut la seva família i ella sempre a Catalunya, el pare és catedràtic de universitat, m'ho invento, el destinen a Madrid i allà aprenen a ballar sardanes. Allà se'n adonen que, tenen amics madrilenys i cap problema, però se'n adonen que formen part d'una entitat una mica diferent com a mínim de la resta.

Si de fet, sempre que parlo d'aquest tema poso un exemple molt banal però crec que també es significatiu. Perquè vaig estar un temps vivint fora i jo no soc res futbolista però en el primer partit Barça Madrid que vaig viure allà em vaig posar una samarreta i em vaig pintar la cara i tot de blau i vermell. Per tant, a partir de reconèixer això vull analitzar la part d'identitat i cultura de la religió...

Si, la religió no és només religió, té tot un component cultural i col·lectiu molt important i si rasquessis potser moltes dones no han llegit l'Alcorà i fan el que diuen les seves mares, el que li van explicar...però si rasques una miqueta no saben per que.

Si, de fet quan els hi pregunto sobre el vel algunes em diuen que és per costum, i fins i tot va haver-hi una dona que em va dir que on ella viu, que és pel nord del Marroc, diu que són més obertes i que allà moltes dones van en tirants i quan venen aquí, se'l posen.

Exacte, tu et vas fer culera aquí, sense ser aquí del Barça...i a elles els hi passa molt. En el seu país no anaven i quan venen aquí volen reforçar la seva identitat perquè estan en minoria .

Si, i això té la contrapartida que des de aquí es veu com que son molt tancats.

Exacte, molt ben vist, però això no vol dir que siguin mes tancades vol dir que reforcen la seva idiosincràsia. Tu per ser del Barça no eres *anti-galatasarai* simplement et senties del Barça perquè és part de la teva arrel. Però no eres anti, aquestes dones volen reforçar la seva religió-cultura però no per això volen deixar de integrar-se. No te res a veure...

Creus que el fet que les dones musulmanes segueixin la seva religió aquí dificulta encara més la seva situació en la societat, a més pel fet de ser dones?

Això demanaria una resposta molt més llarga perquè tal com plantejes la pregunta sembla que dones a entendre que aquesta gent ha vingut a una societat catòlica però en realitat ha vingut a una societat laica. Espanya serà catòlica y *todo lo que tu quieras* deia en Franco però al carrer tu no veus catolicisme. Però en canvi, a veure si estàs en mi, m'agrada perquè tu ets jove i t'ho comparo, França era una societat laica i liberal però es on hi ha hagut mes merder per aprovar els matrimonis homosexuals. La catòlica Espanya ara resulta que es la catòlica França. No és un tòpic lo que dèiem fins ara? Pots barrejar-ho però és que això a mi em te enovilada, si jo fos sociòleg és que em dedicaria així. Però si el merder gros està a França que era la "*Liberté, égalité, fraternité*" i resulta que s'estan manifestant com si us portes el Varela, i no ha acabat. I estan parlant de trencament, i utilitzen una paraula molt gràfica, parlen d'una escissió social.. I ha sigut el model per a molts. Hi ha molta gent que diu que els països islàmics estan retardats perquè no han tingut una revolució industrial però molta mes gent diu que és perquè no han tingut una revolució francesa. I tenen raó, no la van tenir però si se segueixen manifestant de la manera que fan ara, de que els hi ha servit la Revolució?

Com creus que la seva religió influeix en la seva integració a Catalunya?

És una pregunta complicada de resumir la resposta. Elles tenen per religió uns condicionants que és: tenir una mesquita i no sempre se'ls hi compleix aquest desig, llavors la culpa seria del país d'acollida. Tenen altres condicionants com és el de tenir accés a carnisseries, en que hagin sacrificats als animals segons demana la seva religió. Ara no és un problema, a Mataró segur que no és un problema, hi hauran carnisseries *halal*. Però tenen dret, per exemple, a enterrar-se segons els ritus islàmics i això ja no és tan fàcil. Una cosa encara més dura i se'n parla molt poc quan es mor una persona musulmana s'ha de procedir al rentat total del cadàver i lo mes aviat possible. Això en els hospitals Espanyols no disposen tots d'una habitació per procedir en aquests rentats. Es a dir, què es demana? Que hi hagi una taula d'acer inoxidable, que es disposi d'aigua tibia, perquè el mes de gener posar-te amb els peus molls.. és a dir, aquestes petites coses com és rentar un cadàver absolutament necessària per ells, per la seva creença i ningú s'ha preocupat o molts pocs hospitals que jo sàpiga s'han preocupat de tenir..sinó es necessita res...tres metres quadrats, una habitació. Ja que parlem d'hospitals així com

hi ha a tots els hospitals, malgrat l'Estat Espanyol és laic hi ha un capellà que visita malalt a malalt no sempre es pot disposar d'un imam que et vingui a consolar o donar consells. Per tant, això també és complicat a l'hora de ser tu malalt o de ser agonitzant, per exemple. Ah! i el món del treball, si tu treballes, el més de Ramadà estaràs en pitjors condicions que una dona que no practiqui el no menjar i el no veure i si cau el mes de agost, de setembre o el mes de juliol serà molt més dur. Les dones no fan de paleta però si les dones poden treballar, sota i això passa molt a Lleida..i a Mataró passa amb els clavells, segurament hi ha hivernacles de clavells. Això abans ho feien les gitanes jo ara fa molt de temps que no visc al Maresme, he viscut i per això ho sé, les gitanes collien els clavells per vendre. Si tu estàs sense menjar però sobretot sense beure, sota una carpa amb la calor doncs no rendiràs igual que la dona que beu aigua cada minut o cada deu minuts, es igual, per tant, podem tenir dificultats amb l'amo. Generalment, el que se sol fer, sobretot homes, dones jo no conec tant, és pactar i el mes de Ramadà treballar una hora menys que recuperen tot l'any, no hi pensis que treballen menys, eh? I per tant, la seva creença a vegades demana que s'adeqüin el horaris d'aquí o els costums d'aquí. Per exemple, imagina't una dona musulmana que té la carrera d'infermeria i vulgui ser infermera, la obligaran al hospital on treballi a que vagi vestida de infermera i ella digui a no jo vull anar amb vestit llarg i amb mocador. Doncs tindrà problemes..jo en diria problemes d'adequació als costums d'aquí. No estic dient qui té raó, no m'hi fico.. sem han acudit aquests però pot haver-hi molts més... Ara sembla fàcil el que he dit del menjar, ara segur que hi ha moltes carnisseries *halal* però fa vint anys no, per tant, era un problema. Mataró ha sigut sempre un lloc de molta immigració però jo que soc de la província de Girona venia una camioneta amb carn al darrere i sortien les dones a comprar-ne. És molt diferent que tenir una carnisseria, frigorífics, higiene i deu haver-hi ara més coses que no se'm acudeixen... Algunes dones, algunes insisteixo, poden tenir problemes per haver d'anar al metge i els hi visiti un home, no està prohibit, eh? Però algunes dones poden tenir certa angunia, però s'han de aguantar macos perquè Deu us mana el que és fàcil.. Només tens un home que et visita a Mataró doncs un home et visita. I ara nosé si t'he respost a la pregunta..

Si si..em quedo amb aquesta idea que requereix una adequació, però per les dues bandes ¿oi?

Si.

Perquè algunes dones amb les que parlo han treballat majoritàriament netejant cases i clar m'expliquen respecte el poder resar, demanen parar per resar i sinó doncs resen després.

Si, perquè Deu els hi mana el que és fàcil. Una cosa, ara que comentes lo de fer feines a casa jo crec que això és un gran handicap, la dona catalana, mes igual que té per netejar a una dona musulmana, generalment no té cap interès en saber res d'elles. Poden viure juntes, estar en una mateixa habitació una netejant i l'altra mirant la televisió o ajudant però jo he notat que no tenen cap interès, mutu. Cada una va a la seva bola..la senyora no s'interessa en absolut i elles tampoc tenen comunicació "bon dia i bona tarda" segurament si però comunicació que no sigui el que marca la neteja no hi és. Això és molt dolent per a aquestes dones, mentre si treballessin en una fàbrica o en un col·lectiu hi hauria algú que s'interessarien per elles. Això és el que em sembla a mi.

Jo els hi pregunto si es relacionen amb gent no musulmana. Perquè a Mataró al Barri de Rocafonda hi ha una comunitat musulmana important i això pot fer que només es relacionin amb musulmans. I elles em diuen que cada vegada hi ha més gent.

Si, i pregunta'ls-hi quina televisió veuen perquè si veiessin tv3 almenys entendrien català. Perquè ara amb les parabòliques potser ni tan sols entenen tv3 ni tv1, mes igual, tampoc veuen programes d'aquí... fixat que hi ha moltes parabòliques, fixa-t'hi, perquè és de les primeres coses que compren.

L' idioma precisament pel perfil que estic entrevistant com van al centre a estudiar, almenys castellà en parlen i aprenen català, només va haver-hi una dona que no vam poder seguir la entrevista perquè només parlava àrab. La majoria de les entrevistes les faig en castellà i algunes les faig en català perquè em diuen que volen practicar.

Per tant, és un senyal que es volen formar part de ... saben que formen part d'un col·lectiu però saben estar amb l'altre.

Si, el que passa és que reconeixen que per elles és un problema l'aprenentatge de l'àrab sobretot de cara als seus fills, perquè reconeixen que elles aquí segueixen una religió i una cultura que han après als seus països d'origen, principalment al

Marroc, però reconeixen que els seus fills estan en una situació diferent. Moltes dificultats que tenen ara és que els seus fills aprenguin..

I quan siguin grans passaran...si serà un problema

Si es molt difícil de avaluar perquè és el que succeirà en un futur però elles consideren important ensenya'ls-hi. De fet una dona em va explicar que cap dels seus fills havia seguit la religió i que vivien “como espanyoles” deia ella. I deia que ella es sentia culpable perquè de ven petits havien vingut aquí a la guarderia i a l'escola i ella havia treballat netejant cases i ella mai els havia ensenyat i ella es sentia culpable

Si, jo dono classe d'Islam i naturalment tinc alumnes que són de família islàmica i es matriculen perquè pensen que ja en sabran, com que els pares en saben ja en sabran. I alguns, molts, em diuen és que vostè ens ha ensenyat islam, és a dir, que ells aprenen el que han de fer a classe però no perquè a casa els hi hagin explicat. Per exemple, una resposta de un examen, d'una persona de 22 anys, és a dir, de cinquè de carrera. Jo vaig preguntar “Els musulmans i el consum del porc”, tothom sap que no poden menjar porc, els islàmics no poden menjar porc. Però així com a les escoles s'intenta que els nens musulmans no se'ls hi dongui, tu això no ho pots garantir, si ha començat a menjar porc no li molestarà el gust. Per tant, aquests nens d'entrada poden estar acostumats al sabor del porc. Però la resposta de la noia que acabava la carrera, em va posar a la resposta “En realitat no és veritat que no puguem menjar porc, nosaltres no podem menjar una part del porc, però com no sabem quina és doncs no mengem cap”. Es veu que li havia dit la seva àvia...

-Creus que a Catalunya ha canviat la percepció que tenim de la religió musulmana amb l'augment de la immigració'?

Torna a ser depèn, dependrà de cada català, depenent del que pensa. Hi ha persones que no volen saber res, hi ha persones tipus el partit polític de l'Anglada, l'alcalde de Badalona, aquest ha anat contra els romanesos... per tant hi ha la resposta del que diu que no vol saber res, el que diu segur que són dolents, perquè l'altre si tu el desconeixes és per definició el dolent i tu ets el bo, i després hi ha moltíssimes persones, i val la pena que ho diguis, que s'interessen. Perquè t'ho dic? Doncs perquè, parlo de mi en aquest cas, jo dono moltes conferències, s'emplena l'aula i me les demanen. Això vol dir que

hi ha casals, educació, institut de no se on, grups i parròquia de no se que manen els dirigents es volen interessar sobre l'islam, demanen una xerrada i la gent hi va. Doncs això vol dir que encara que hi hagi alcaldes de Badalona també hi ha persones de Catalunya i a la resta d'Espanya que volen enterar-se que és això del islam i escolten a persones que ens dediquem a parlar-ne. Jo no predico, jo explico que és com si expliqués el nazisme, explico i la gent ve i m'ho encarreguen. Hi ha dos nivells, per tant, si que hi ha catalans que diuen "mira aquests son moros" i potser li diuen moro a un Pakistanès, i un Pakistanès no és moro. I encara si vols més exemple, els que van a passar dies o tenen torres a la Costa del Sol, són *árabes* i els que venen a treballar son moros. Fixa't si estem equivocats. A Marbella van àrabs, el *jeque* tal, aquí tots son moros hagin nascut al Pakistan o al Marroc. Tu deus tenir sobretot magribines pel que he vist, has parlat també de senegambianas..i a Mataró hi havia una dona Gambiana o Senegalesa, ara no me'n recordo del nom, *trempadisima* que fa anys va portar una molt bona campanya contra la mutilació genital i era una dona que parlava molt bé castellà i que feia d'educadora de col·lectius. A la televisió he coincidit amb ella però no recordo el nom. Dones del seu col·lectiu que es dediquen a fer de mediadores. Segur que hi ha una mediadora cultural a l'Ajuntament, seguríssim. Les retallades poden haver fet canviar les coses però cada ajuntament ho hauria de tenir mitjanceres et deuen dir. Jo he tingut alumnes, una estava al Masnou fent aquest treball fins l'any passat, les retallades potser l'han tret. Però dones que ajuden, que fan de pont perquè es poden trobar amb problemes. Un home que té tres dones, això passa molt amb els negres sobretot i ara té un aquí i l'any que ve la envia a casa seva i porta un altre. Aquesta segona dona quan arriba té el carnet de la seguretat social de la primera, el metge no sap distingir la cara d'una de la cara d'altra. Una és al·lèrgica a la penicil·lina i el metge li recepta. Aquests problemes passen, i clar els ajuntaments hi ha d'haver una persona que faci aquest pont. És una figura que fins ara els ajuntaments tenien contemplada, potser amb les retallades ja no...seria interessantíssim que parlessis amb una persona que faci aquest treball, tu m'has entrevistat com a experta en el Islam però jo no parlo amb dones immigrades en canvi t'aniria molt bé fer una entrevista a una persona que sol ser dona a qualsevol ajuntament Una pregunta que podries afegir és si tenen relació amb dones converses. No hi ha contacte. Jo hoestic veient, la conversa es catalana o de Granada o es madrilenya i elles són immigrades que han vingut. Fixa-t'hi que no tenen relació, a Itàlia passa el mateix però a França no.